

Z I D O V

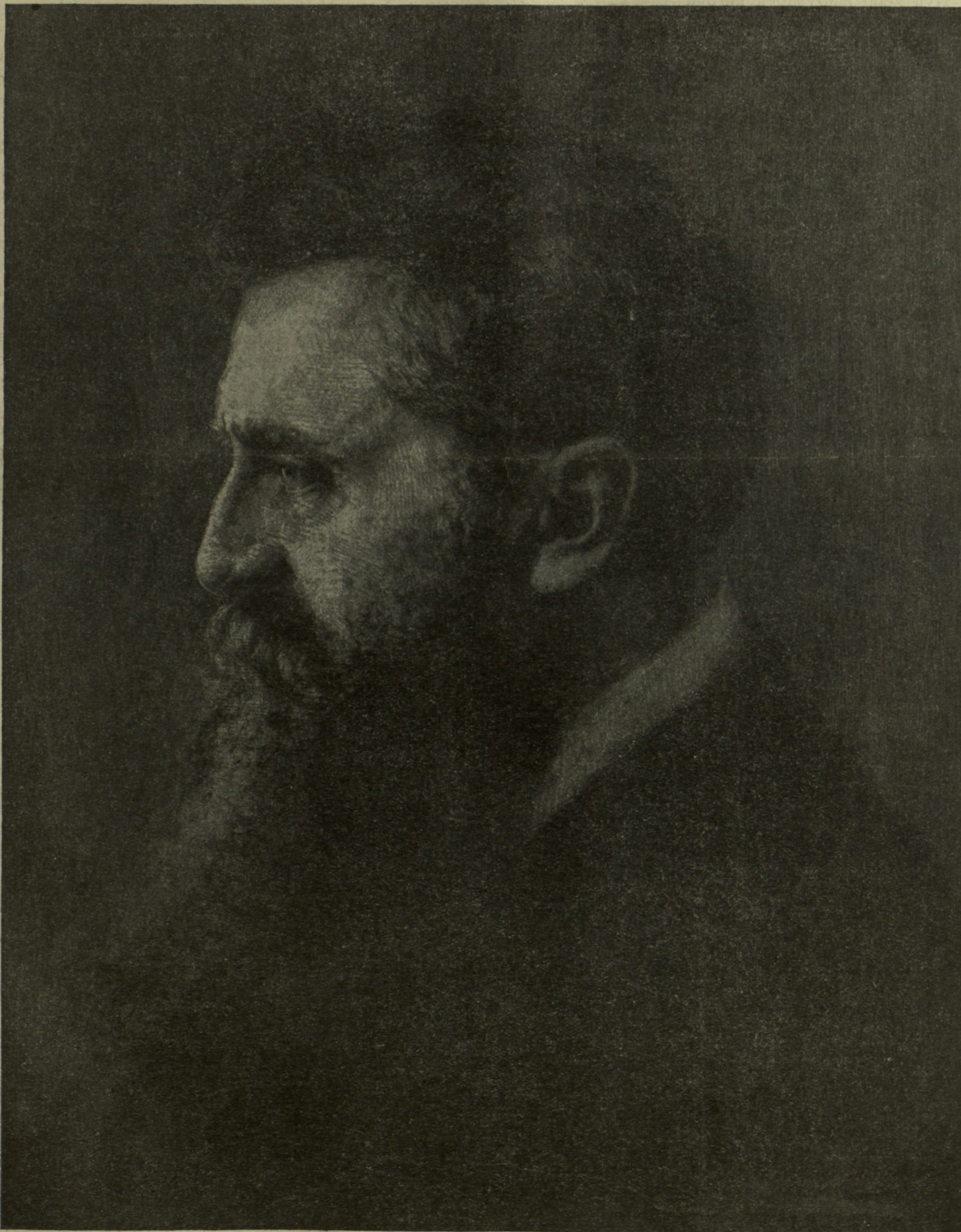
☆ GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA ☆

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50. D.
ČETVRTGOD. 25 D. POJEDINI BROJ 2. D.

K otvorenju sveučilišta u Jerusolimu

Dr. Theodor Herzl

osnivač i prvi predsjednik svjetske Cijonističke Organizacije.

Rođen 10. ijara 5629. (2. maja 1860.), umro 20. tamusa 5664. (3. juli 1904.).

Jevrejsko sveučilište

Još nemamo potrebne distance, te bismo mogli u punom opsegu da ocijenimo svu zamašnost velebnoga historijskog događaja, kakav je svečano otvorenje jevrejskoga sveučilišta u Jerusolimu. No jedno je već sada sigurno. Židovski je narod ovim djelom ne samo za sebe, već i za čitavo kulturno čovječanstvo podigao uzvišeni forum, što će nanovo uskrisiti autoritet znanosti, koja se od svršetka svjetskoga rata i odveć često besramno skvrni i pogrdjuje. Židovski narod imade sveto, historijom zajamčeno pravo da gaji, čuva i brani znanost. Nikakav numerus clausus, stvoren iz nečovječne mržnje, nije kadar da zatomi odvajkada živu želju židovskoga naroda za naukom, da uništi stvoreno duhovno blago i da zapriječi obrazovanje novih kulturnih vrednota. Gotovo sva razdoblja više tisućgodišta stare židovske povijesti ostaviše dubokih, neizbrisivih tragova neumornoga i nesebičnoga stvaralačkog duhovnoga rada.

Mojsije, tek što je raskinuo ropske lance svoga tlačanog naroda, nije se dao na kovanje oružja, kojim će svome narodu da prokriči put u Svetu zemlju pratoca. Umjesto smrtonosnim oružjem uresio je vodja svoj narod oružjem duha sa Sinaja, kako bi prodahnuo čovječanstvo najsvetijim čežnjama i idealima. A jedva što je židovski narod pred više od tri tisućgodišta stao da sraštava sa svetom zemljom, već je osnivao proročke škole, štono im tekovine još i danas tvore osnov opće prosvjedenosti i napretka. U časovima potištenosti i pogibljavi navijestali su veliki proroci očajnome narodu zlatni vijek, kada će nauka poput okrepne bujice da prostrujava čovječanstvo. »Niti će se što upropastiti, niti će se što uništiti na čitavome mome svetonome brdu, jer će spoznaja Božja napunjati zemlju, kao što voda pokriva dubine morske.«

Slavni se učitelj rabi Johanan ben Zakaj obratio na Vespazijana molbom, koja

se rimskome osvajaču činila neznatnom i bezazlenom: »Ten li Javne vahahamejha!« (»Poštedi mi Javne i njegove mudrace!«). Židovska se država raspala, a na visokoj se školi u Javneu klesalo novo kamenje za duhovnu zgradu beskućnoga naroda.

Dok su židovska tjelesa izgarala na lomačama, što ih je palio srednji vijek, prodro je besmrtni židovski duh u sva žarišta znanosti. Renesansa je svoj procvat imala da zahvali pobudama, učešću i promicanju, što su dolazili od židovstva. Vjerska je nesnošljivost, ruglo božanskoga obličja čovjekova, opasala tijesnu židovsku četvrt zidinama tmine i nevolje. No židovski je narod na nevidljivim putevima šiljao svijetle zrake svoga duha u zatvoreni, mračni, zagušljivi geto. Moć je nauke jača od vlasti tmine!

Gdjegod bi se, pa i u najskrovitijem kutiću galuta, našao na okupu ma i neznatan broj židovskih duša, uskoro bi odatle nikla živa, djelotvorna i stvaralačka zajednica, prožeta ljubavlju prema nauci i revnim nastojanjem oko njena gajenja. Iz takovih su malenih duhovnih središta često proizašli odlični učenjaci svjetskoga glasa. Znanost je žila kucavica židovskoga naroda!

Sva pakost mora da zanijemi, sve klevetanje mora da umukne, sva ravnodušnost mora da se prene iz svoga mrtvila uoči krasnoga i veličajnoga djela, što ga je izvršio židovski narod podigavši jevrejsko sveučilište u prijestolnici narodne domaje. Sedmoga Nisana, u proljetnom mjesecu židovskoga oslobodjenja, otvaraju se dveri ove visoke škole svima bez razlike narodnosti i vjere, svima, koji žedjaju za naukom. Umjesto oružane za uništavanje kulturnih vrednota čovječanstva gradi židovski narod na svetome tlu svojih otaca oružanu duha, dom mira i ozbiljnoga znanstvenog istraživanja. Ova će oružana židovskome narodu pružiti brus, na kome će on da oštri svoj duh i svoju motiku.

Dr. M. Margel.

Narod se vraća kući

Povijest židovskoga naroda samo je malenim dijelom, vremenski, ujedno i povijest židovske zemlje i židovske države. Samo nekoliko vijekova živjeli su Židovi svoji na svomejmu. Povijest Židova u diaspori, povijest Galute, mnogo je dulja od istorije židovske države. Židovi su u Galuti stekli neprolaznih zasluga za kulturu čovječanstva, radeći požrtvovno na unapređivanju naroda, zemalja i država, gdje su se zadržavali kraće ili duže vrijeme. Te su zasluge to veće, ako se ocijeni, da su Židovi posvuda živjeli pod iznimnim prilikama i zakonima, da su bili uvijek tlačeni, gaženi, proganjani i mučeni sistematično i rafiniranom okrutnošću, samo da ne dobiju daha. Taj dugotrajni martirij pokazuje jedan heroizam i vitalitet, jednu otpornost i žilavost i jednu stvaralačku sposobnost, u jednoj mjeri, kojoj nema ravna u istoriji čovječanstva. Pa ipak Židovi u Galuti, kroz tisućljetu, nijesu stvorili, kao narod, tolikih i tako trajnih vrednota, kao u ono nekoliko vijekova na rodjenoj grudi. To je i razumljivo. Za stvaranje treba reda i mira. Toga imade samo kod kuće. U Galuti židovski je narod vječno na putu, te nema ni vremena, ni mogućnosti, da stvori veliko djelo.

Njegov je ideal Hram na Cijonu, veleban, trajan, uzvišen Hram. I sve je njegovo nastojanje, da podigne taj Hram. U Galuti on može da podigne, u najboljem slučaju, tek šator, O h e l. Ali šator je samo surogat, prolazna epizoda, etapa na putu do cilja. U teškom i neprohodnom Midbaru, u pustoši Galuta, Židovi se moraju zadovoljiti sa čednim O h e l o m. Podnose sve tegobe i patnje, jer vjeruju, da će se doskora vratiti u zemlju otaca, da će doći kući i podići veliki Hram. I tek što oslobodiše zemlju od neprijatelja i stigloše graditi, Salamun gradi Bajit Riššon, Prvu kuću. Najplemenitiji materijal, donešen sa svih strana svijeta, mora da posluži za gradnju Hrama. Sa svih strana svijeta dolaze ljudi, da se dive i poklone tome čudovištu znanja i umijeća. Sada je tek narod osjetio, da je kod kuće, da je našao čvrsto tlo pod nogama i duševno središte i svetište. Židovski je narod podigao svoje oči k Cijonu, i njegov se duh

Sjećanja iz Palestine

Prigodom otvorenja universiteta.

Otvorenje universiteta u Jerusolimu probudilo je veliku radost u čitavom židovskom narodu. Ipak se javljaju nekoji skeptični glasovi, koji pitaju, je li već vrijeme, da se židovsko školstvo okruni velebnim osnutkom universiteta, to više, što se sve sile moraju napeti, da se provede djelo kolonizacije. O toj bi se temi moglo mnogo govoriti, ja hoću samo da s time u vezi navedem neke reminiscense s mog lanjskog puta u Palestini, koje ilustriraju što već danas znači znanstveni rad, osobito pogledom na slogu i suradnju s Arapima.

* * *

Kad sam posjetio Jeriho, pripovijedao mi je moj pratilac, židovski liječnik iz Jerusolima, koji je išao da tamo posjeti bolesnu Arapkinju (Jeriho je naseljen isključivo Arapima, većinom kršćanskim), o jednom događaju, koji se desio prije nekoliko dana tamo u blizini, i o kojemu su Židovi u zemlji uzbudjeno raspravljali.

Dva učenjaka iz židovskih pokusnih stanica, jedan mineralog, a drugi liječnik i ujedno botaničar i stručnjak za pobijanje štetnika uputili su se na jednu ekskurziju preko Jeriha k Jordanu. Najednom ih zaustavi jedna četa Beduina, koji su onamo doprli iz Transjordanije i počeli su da ih na običajan način pljačkaju. Usred pljačke razbojnici se nenadano ustave u poslu — otkrili su bili instrumente i stakla i boce napunjene čarobnim tekućinama i insektima. Nakon kratkog preslušavanja, kad su sve doznali, čitav su plijen vratili, i na koncu izmjenili su učenjaci darove sa šeiikom beduina u znak međusobnog štovanja i prijateljstva. Jedva što su se obojica vratili u Jeriho, stigao je tamo jedan auto sa nekim orobljenim arapskim trgovcima, koji su od istih beduina bili posvema opljačkani.

Nekoliko dana kasnije bio sam gostom kod naših zemljaka, koji su onda bili zaposleni u Hederi kao zemljoradnici. Jedne večeri posjetio sam sa dvojicom prijatelja jedan arapski logor, koji je bio u neposrednoj blizini židovskog sela. Židovi iz

kolonije i Arapi iz okolice bile su u živom saobraćaju. Ja sam zaželio da malo upoznam život Arapa. Mi smo bili doznali, da su one večeri imali Arapi neku malu slavu ili veselicu. Kad smo stigli do jednog rasvijetljenog šatora, gdje su bili sakupljeni svi muževi iz logora, srdačno su Arapi pozdravili naše prijatelje, koje su dobro poznavali, i mene su isto s njima zajedno pozdravili, pa smo smjeli da udjemo i da u njihovom krugu slušamo melodije i gledamo plesove. A kad su Arapi tek doznali, da sam ja »Hakî«, liječnik, djelovalo je to na njih kao neka čarolija. Odmah se podigao starješina, od engleske uprave postavljeni arapski policaj sa svoga počasnog mjesta, nekog jastuka, i ja sam bezuvjetno morao tamo da sjednem, a on uz mene na pod. Uz to, da naglasi svoju vlast tjerao je dječurliju, koja je virila u šator, glasnim riječima i silnim gestama. Ja sam tamo proveo dva nezaboravna interesantna sata. Tek poslije ponoći povratio sam se u Hederu.

* * *

Ove dvije zgode ne trebaju komentara.

podigne visoko nad sve druge brežuljke i bregove. Mi - Cijon tece Toral

I dokle god je židovski narod dizao svoje poglede prema Cijonu, on je stvarao neprolazna djela i bio je kod kuće. Čim je prestao gledati Cijon, počelo je nazadovanje, rastvaranje, razdor, propast. Nebukadnasar mu uništi kuću. Hurban rišon. Na obalama vavilonskim plače zbog izgubljene sreće, zbog razrušene kuće, sjećajući se Cijona. Ezra i Nehemija vode narod natrag u zemlju otaca, da izgrade novu, drugu kuću, Bajit Šeni, na starome mjestu, na Cijonu. Brzo zaboraviše Židovi nauke prošlosti, prestadoše gledati k Cijonu, zanemariše vlastitu kuću, pokloniše se tuđim kumirima, — i eto nesreće: Sirac osvoji zemlju, potlači narod i oskvrne Hram, kuću na Cijonu. Opet narod podigne oči k Cijonu otkuda mu uvijek dolaze nove nade i nove snage i već mu se približavao spas: starac Mašafija u divnom zaleću pošuče i uništi Sirca, očisti kuću, i ponovno posveti Hram na Cijonu. Ali kad se narod opet odvratilo od Cijona, dodje zadnja katastrofa: Tito osvoji Jerušalajim, opljačka Hram i razori kuću na Cijonu. Hurban Šeni.

Ondaa židovski narod luća u Galuli od nemila do nedraga; od jedne nesreće u drugu. Bio bi davno propao, da nije sa sobom nosio jedno blago, jedan štit i Amanet, jednu uspomenu i svetinju, jednu nadu i vjeru, koju mu nitko ne mogaaše ni oteći, ni uništiti: Toru, židovsku nauku i etiku, tradiciju, Cijon, svoju duševnu kuću i domaju, svoj duševni centar, svoj Hram. Odatle je crpio uvijek novih pobuda i novih snaga. Bivalo je, da su mu i Toru oduzimali, zabranjivali, proganjali i spaljivali. Narod ju je nosio u svome srcu i u svojoj duši. I uvijek je nanovo napisao, razvijao, izgrađivao i propovijedao svoju Toru: Doći će dan, i svi će narodi svoje mačeve zamijeniti plugovima i poklonit će se Cijonu.

A sada se narod vraća kući.

Dosta je bilo lutanja, lutanja bez cilja!

Krvavi svjetski rat nanio je zadnji strahoviti udarac židovskome narodu: ubio je i osakatio mnogo stotina tisuća Židova, razrušio stotine tisuća židovskih domova, pretvorio ih u garišta i pustoš doveo šest milijuna Židova na prosjački štap. Kuda da idu, kad im svagdje zatvaraju vrata?!

Još su grmili ratni topovi, kad je Velika Britanija dala židovskome narodu svoju poslanicu, Balfourovu deklaraciju. I sve, pa i zaraćene, države odobrile su, izriekom ili mućke, ovu poslanicu. Bio je to prvi akt za vrijeme rata, koji je pokazivao potrebu i mogućnost pomirbe i sloge u svijetu za jedan uzvišeni cilj. A poslije rata za vrijeme mirovnih pregovora, svi su se brzo i prije svega složili u tome, da treba stvoriti Savez Naroda, instituciju, koju je već veliki naš prorok Jezaja propovijedao pred više nego dva tisućljeta. I, vrlo logično i simptomatično, Savez Naroda uzeo je pod svoje okrilje, pod svoj protektorat, izgradnju židovske narodne domaje u Erec Israelu.

Savez Naroda dao je Velikoj Britaniji nalog, mandati, da osigura izgradnju židovske narodne domaje u Erec Israelu. Izgradnju samu, mora židovski narod da sam, sasvim sam provede. Savez Naroda daje samo svoju dozvolu i svoj blagoslov. To se čini vrlo malo nakon tolikih krutih progona kroz 2000 godina i u vidu silnih poteškoća, koje su na putu provedenja toga besprimjernog djela. Ali ipak je taj blagoslov prvo sveopće i mjerodavno priznanje našega prava na povratak u zemlju otaca i na vlastitu nam narodnu domaju u njoj. Tek to priznanje, otvara nam vrata Palesline i daje nam mogućnost, da pristupimo radu.

I mi nijesmo ni časa čekali. Židovske su trupe išle na čelu britanske vojske i osvajale su i oslobadjale zemlju. A židovski narod, Halucim, išli su za britanskom vojskom i odmah su počeli raditi, graditi, obnavljati. Još su grmili topovi, još su trajali pregovori, kongresi, konferencije oko stvaranja i osiguravanja mira, Židovi nijesu čekali na bilo kakve zaključke. Počeli su raditi. Na hiljade ih se vraćalo u zemlju. Od vremena do vremena zabranjivalo se useljivanje, tolika je bila navala. Preko noći micali su gradovi i naselja, pustoši i moćvare postaju plodne farme i oaze, otvaraju se trgovačke, obrtne i industrijalne radnje, uvodi se elektrika, strojevi rade, stotine bolnica i liječnika njeguje mnogo tisuća bolesnika bez razlike vjere i plemena, stotine škola prima dvadesetak hiljada mladeži . . . Svijetu je zastao dah, dolaze turisti sa svih strana svijeta, da gledaju čudo.

Sve to bez ičije pomoći sa strane, čak bez dovoljne potpore velikog broja Židova, koji su pasivno gledali, što se to dolje zbiva, kao čekajući, kada će se sve to slomiti.

A sred svih briga, da se svladaju ogromne poteškoće oko transporta desetaka hiljada ljudi preko tolikih udaljenosti, da se sagrade kuće, kupi zemljište, orudje, marva i sjemenje za tolike hiljade ljudi, da se isuše moćvare i osigura voda i pogonska snaga, — pored svega toga gradi se prvi jevrejski univerzitet na brdu Skopusu, Har Hacofim, kraj Jerušalajima. Prvog aprila — sedmoga nisana — otvaraju se dveri ovoga najvišega jevrejskoga učilišta, da budu utočištem tolikim židovskim djacima i profesorima, kojima je numerus clausus u tolikim zemljama htio onemogućiti svaki studij i rad. U Erec Israelu, u Jerušalajimu na Har Hacofim, 29. prosinca dr. Weizmann sred velikih svečanosti dveri ovoga univerziteta. Sa svih strana svijeta dolaze zastupnici država i univerziteta, da prisustvuju toj slavi. Oči cijeloga svijeta gledaju (jevr.: »cofim!« toga dana na Har Hacofim (»Brdo izvidnika«). Cijeli židovski narod, kao jedan čovjek, bit će toga dana — u duhu — na Har Hacofim, kako je prije 3000 godina stajao pod Sinajem.

U toliko je država otvoreno toliko univerziteta, a nikada sred tolikih svečanosti, nikada uz toliki interes i saučestvovanje svijeta. Zašto tolike svečanosti radi jevrejskoga univerziteta u Jerušalajimu?

Jer svijet spoznaje, naslućuje, predosjeća, da je to jedan istorijski dan prvoga reda. Nije tek tek otvaranje jednoga pa makar egzotičnoga, jevrejskoga — univerziteta. To je povratak jevrejskoga naroda u Erec Israel. Nakon 2000 godina, jevrejski se narod, pomladjen, svjež, vraća kući, u Cijon! Dosele je Cijon bila molitva i nada. Dosele se dolje kolonizovalo: u nešto većem stilu, u nešto bržem tempu, sa mnogo oduševljenja i dosta uspjeha, naselilo nekoliko desetaka hiljada Židova, koji su našli utočišta i egzistencije. Vrlo lijepa konstruktivna karitativnost. To još nije povratak kući, to još nije židovska narodna domaja: u Erec Israelu živi jedva 1% cijeloga židovskoga naroda, Arapa tamo imade 4 do 5 puta više nego Židova! Ali univerzitet: to je povratak židovskoga duha i židovske duše, to je stva-

ra, kao što ni izvodi dra. Huga Bergmana, direktora Židovske nacionalne biblioteke u Jerusolimu, danas već sveučilišne biblioteke. On je upravo nestrpljivo očekivao dolazak glasovite biblioteke preminulog budimpeštanskog orijentaliste Goldziehera, koja je bila odredjena za Jerusolimsku biblioteku. On je s tim u vezi gajio velike nade. Već danas, rekao mi je, posjećuju našu biblioteku muslimanski i kršćanski orientalisti, koji rade u Palestini i u okolici, jer smo mi ovdje na blizom istoku jedini, koji raspolazemo svim stručnim časopisima ove znanosti. Kako će to tek onda biti, kad budemo imali Goldzieherovu biblioteku, koja je tako bogata ovom strukom? Muslimanski, kršćanski i jevrejski učenjaci će ovdje studirati, doći će u kontakt, izmjenjivati će misli — nijesu li to važniji faktori u zajedničkom životu naroda nego nemila politika?

Slična razmatranja raspredao je predamnom dr. Josef Freud, prije docent na bečkoj univerzi, onda baš u najvećem po-

slu, da svoj doonda slabi Roentgen-institut, pregradi u zavod uzoran za evropejske pojmove. On je imao već obećanja mladih naučnih sila iz Evrope, koji su kaniili da se posvete jedno vrijeme njegovom institutu, i imao je ujedno opravdanu nadu da privuče polako nauke željne arapske liječnike iz Bajruta i Damaska, koji su tamo posjećivali feldšerske škole. Oni često putuju na nauke u Paris, a sada će se valjda kod njega da zadrže i možda će da tamo i ostanu.

* * *

Htio bih da sa ovim malim scenama prikazem značenje prvog aprila za Palestinu, za Židovski narod, a i za druge narode. Još bih htio da pridometnem malu ilustraciju, koja se tiče naših »unutrašnjih neprijatelja«, za koje se isto nadamo, da će ih naša univerza polako predobiti.

Od raznih historičkih rariteta, koje mi je dr. Hugo Bergmann pokazao prilikom mog posjeta u nacionalnoj biblioteci, najjače me se dojmio jedan osobiti dokument: u jevrejskom jeziku štampana kletva,

koja podsjeća na najtamniji srednji vijek, a potpisana je od mnogih palestinskih rabina i hahama, a uperena protiv osnivača »tobože« židovske biblioteke, koji se usuđuju da postavljaju profane knjige uz svete, i da još pozivaju Židove, da posjete takvu blasfemnu instituciju. Ovo je valjda jedini egzemplar ovog dokumenta, koji se uzdržao, jer ostale egzemplare su isti rabini kratko vrijeme nakon toga uništili. — »Ali mi ga ponosno spremamo«, — rekao je dr. Bergmann — »i pogledajte u dvoranu za čitanje, ovdje vidite danas pobožne Židove u kaftanu, sa bradom i pejesima uz »nevjerničke« mladiće, gologlave, u radničkom odijelu«.

Meni će ovaj razgovor ostati nezaboravan, isto kao i zgoda kod Jeriha i posjet u arapskom šatoru kod Hedere. Jer to pokazuje kako nerazumijevanje i nepovjerenje mora da polako isčezne i da su znanje i umijeće najbolja sredstva za osvajanje.

Dr. Beno Stein.

ranje duševnog centra, koji će vezati, privlačiti, poučavati i oplemenjivati cijeli židovski narod u Erec Israelu i u Galuji. Židovska nauka imat će opet svoje čvrsto i uzvišeno rasadište: sa Har Hacofim ona će imati jasne vidike na sva područja znanosti, koje će njegovati i obradivati; rezultati toga rada na eksponiranom Har Hacofim bit će vidljivi svemu svijetu. Sa puno vjere i nade gleda svijet na Har Hacofim i očekuje plodove njegova rada, plodove tisućljetnih tradicija i iskustava, žilavosti i heroizma, samoprijegora i oduševljenja.

To je pravi, veliki, temeljni početak povratka k židovstvu, prije povratka u židovsku zemlju. To danas osjeća svaki svijesni, ponosni Židov, ako sluša kucaj svoga srca, gdje sve bruji i jubilira u jednom svečanom zanosu, kao da će ispjevati nove psalme.

Tako se sada nakon 2000 godina jevrejski narod vraća svojoj kući!

Lav Stern.

זה היום

»Osam je godina, otkako se opet na kongresu sastajemo, godina sudbonosnih promjena u životu naroda. Za židovski narod nisu bile manje važne. Ako usporedimo naš današnji položaj sa onim od godine 1913., to se moramo čuditi, da su za ovako kratko vrijeme nastupile tako velike promjene.

Kakav je bio položaj prije osam godina? Godine napornoga rada su nas uvjerile, da stojimo pred jednim neprekoračivim zidom, koji sa običnim političkim sredstvima ne mogosmo probiti. Snaga židovske narodne volje stvorila je u ovom položaju dva sredstva za postignuće našega cilja: postepeno proširenje i jačanje našega gjišuva u Palestini i širenje cionističke misli u svim slojevima židovstva . . .

Upravo smo izvojštili pobjedonosnu borbu za prevlast hebrejskoga jezika u Palestini, borbu, koja je oživila bilo našega gjišuva, te jačala njegovo samopouzdanje i njegovu svijest, visoke narodne zadaće. Približili smo se ozbiljno zadaći, da ostvarimo našu veliku osnovu hebrejskoga sveučilišta u Jerusolimu.«

Tako zbori uvodno, u svome pozdravnome govoru dr. Hajim Weitzman kod otvorenja XIII. kongresa 27. aba 5681 (1. IX. 1921.).

Tri i pol godine kasnije. Židovi sa sviju strana svijeta sakupljeni u drevnoj svojoj prijestolnici, u neoposivom raspoloženju, razdragani od veselja i sreće, primaju goste, izaslanike kulturnih naroda, reprezentante uma i znanosti najnaprednijih naroda, da budu svjedocima velikog događaja u povijesti naroda knjige.

On otvara svoje sveučilište. Sebi i svakome koji je željan univerzalne naobrazbe: sebi, jer mu je potrebna mihlala, jer je bez nje nepotpun i jer mora, da stvori mjesto, gdje će nagomilana energija, intelekt, volja i sposobnosti židovskih učenjaka dati svome narodu i svijetu, slobodno i nesmetano, u punoj mjeri najveće blago ljudstva: znanje; — svakome, bez obzira na pleme, narodaost i vjtu, jer je znanost univerzalna i svatko ima na nju pravo. Bili će to hram nauka za svakoga bez iznimaka, bez ograničenja, bez natruhe plemenske mržnje, a na njegovom oltaru služiti će se jedino prosvjeti.

Kroz dvijetisućljetno lutanje po cijelome svijetu, židovski narod nije dao knjige iz ruke. Bez duševne hrane nije mu bilo opstanka, bez škole i naobrazbe nije mu bilo života.

A iz tog naroda proizašli su Maimonides, Spinoza, Mendelsohn, Bergson, Brandes, Magnus, Liebreich, Herz, Einstein, Semmelweis, Ehrlich, Wasserman, Sigm. Freud davši svijetu velike neprocjenive vrednote.

Nu taj svijet njima kao i drugim našim velikanima nije bio uvijek sklon, jer su bili — Židovi. Bili su »ludjinci« i trebali su osjetiti, da su beskućnici, čije se vrline ne mjere istom mjerom.

Ali već dolazi dan, kada će svi narodi bez ograničenja priznati naše zasluge i rad naših umova. Taj dan će pripraviti naša mihlala.

Iz Cijona opet će proizići nauka, koja će našu svijest još većma dići i naš ugled učvrstiti pred svim narodima. I mi ćemo zaboraviti, da smo bili zapostavljeni i tlačeni jer ne poznajemo mržnje, daleko nam je osveta — nama je do blagotvornog mira, do ljepše budućnosti čovječanstva.

Mi imademo našu mihlalu!

Šofari trube, narod pjeva slavospjev i iz svih se grla ori:

זה היום עשה ה' ננילה ונשמחה בו

To je dan, što mi ga je Gospod dao, radujmo se i veselimo!

David.

Albert Einstein

Piše dr. VI. Varićak, sveuč. profesor u Zagrebu.

Poštovani gosp. uredniče!

Vi ste želili nekoliko riječi o Albertu Einsteinu u povodu otvorenja jevrejskog univerziteta. Rado se odazivam Vašoj želji, tim više, što će se ubrzo navršiti dvadeset godina, što je u lajpciškim Analima fizike izšla Einsteinova rasprava o elektrodinamici tijelâ u gibanju. Datirana je iz Berna u junu godine 1905., a uredništvu je prispjela 30. juna.

U uvodu vraća Einstein pozornost na to, kako kod tijelâ, koja se nalaze u gibanju, Maxwelllova elektrodinamika dovodi do asimetrija, za koje se čini, da ne pripadaju samim fenomenima. Taki primjeri, pa onda neuspjeli pokušaji, da se konstatira gibanje zemlje prema »medijumu svjetlosti«, daju naslućivati, veli Einstein, da pojmu apsolutnoga mirovanja ne odgovaraju nikakva svojstva pojava ne samo u mehanici, već ni u elektrodinamici. Za sve koordinantne sisteme, u kojima vrijede jednadžbe mehanike, postojat će isti zakoni elektrodinamički i optički. Sadržaj toga naslućivanja uzima Einstein za pretpostavku, te čini od nje postulat ili princip relativnosti. Tome dodaje on još pretpostavku, da se u praznom prostoru svjetlost širi svagda istom brzinom od trista tisuća kilometra u sekundi. bez obzira na to, da li se izvor svjetlosti giba ili ne giba.

Te dvije pretpostavke temelj su specijalne teorije relativnosti. Konsekvencije tih supozicija s obzirom na mjerenje dužina i vremena poznate su danas svakome, tko za pitanja te vrste ima interesa. Da se tijela uslijed gibanja skraćuju u smjeru gibanja, i da ura u gibanju ide sporije, nego li ura, koja miruje — to su bili tako neočekivani rezultati spomenutih dviju pretpostavaka, da je i sam Einstein morao tjedne i tjedne raz-

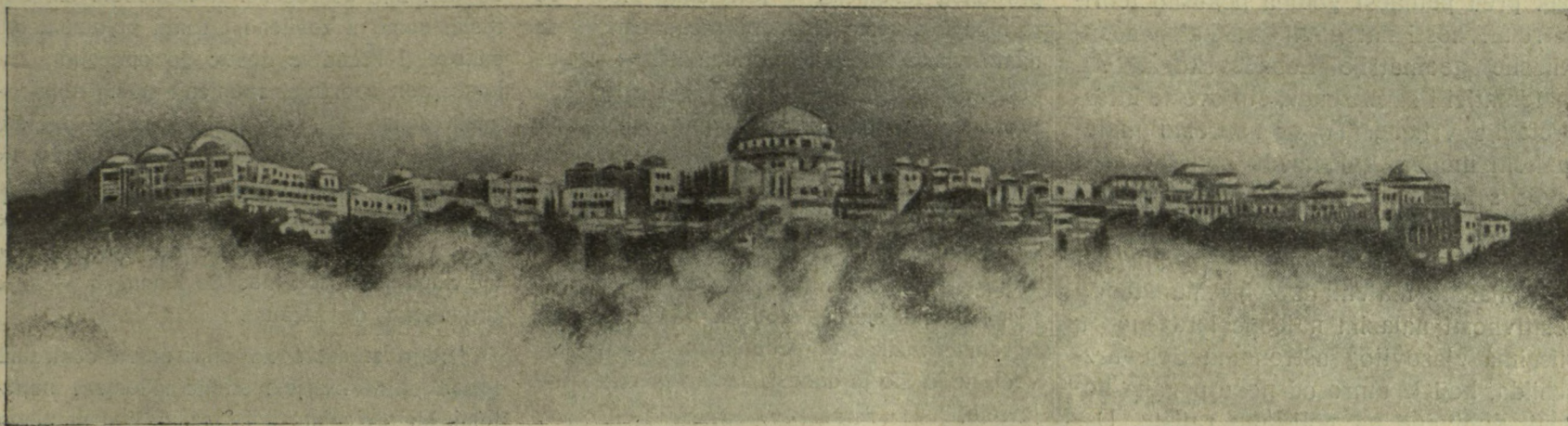
mišljati o svojim formulama, dok mu se više nijesu činile apsurdne.

Kad je Einstein tom svojom raspravom pred dvadeset godina udario temelj svojoj teoriji relativnosti, bio je još mlad čovjek od dvadeset i šest godina. On se, naime, rodio 14. marta 1879. u Ulmu. Djetinstvo je proveo u Münchenu. S petnaest godina došao je u Švicarsku. Gimnaziju je pohađao u gradu Aarau, a politehniku u Zürichu. Tu je učio matematiku i fiziku. Kad je 1902. godine svršio nauke, došao je kao inženjer k patentnom uredu u Bernu. Tu je on izradio, mimo svog zvaničnog posla, nekoliko rasprava o osnovnim problemima molekularne fizike, a i spomenutu radnju. Vanjski uspjeh njegovog naučnog rada odražuje se u njegovoj akademskoj karijeri. Godine 1909. postao je izvanredni profesor na universitetu u Zürichu; 1911. pozvan je kao ordinarijus na njemački univerzitet u Pragu, no već iduće godine 1912. povratio se u Zürich. U godini 1914. došao je u Berlin kao član pruske akademije nauka i direktor na institutu za fiziku, što ga je osnovao bivši car Vilim. Einstein je dobio i Nobelovu nagradu za fiziku.

Na kraju spomenute fundamentalne rasprave iz godine 1905. spomenut je i M. Besso, s kojim je Einstein mnogo debatirao pišući tu radnju. Pričao mi je jednom zgodom Einstein, da mu je taj prijatelj za neobične i smjele ideje iznesene u onoj radnji rekao talijanski ono, što bismo mi rekli njemački: Sind 's Rosen, nun sie werden blühen!

Kako su Einsteinove ideje, kojima se radikalno mijenja mišljenje o prostoru i vremenu, bile plodne, možemo lijepo razabrati po bibliografiji teorije relativnosti, što ju je prošle godine u Bruxellesu publicirao M. Lecat. To je knjiga od preko tri stotine strana a nabrojano je u njoj preko tri tisuće i pet stotina radnja i oko dvanaest stotina autora, koji su pisali o teoriji relativnosti. Dašto da znatan dio od toga čine i različiti komentari i popularna prikazivanja. Začudo je, međutim, kako i neka strogo stručno i ne lahko pisana djela, budu brzo raspačana. Tako je na primjer opsežno Weylovo djelo »Raum, Zeit, Materie« za pet godina doživilo pet izdanja. Rasprava pak Einsteinova iz godine 1916., u kojoj je on dovršio svoje prijašnje pokušaje o općenoj teoriji relativnosti, nije do danas dočekala novo izdanje. No Einstein i piše čisto stručno i tehnički, pa krug čitatelja te rasprave ne će biti vrlo širok. U grandioznoj Einsteinovoj općenoj teoriji relativnosti sadržana je Newtonova teorija gravitacije kao prva aproksimacija. Dugo je Einstein mozgao, dok mu je pošlo za rukom svladati sve poteškoće. Uslijed velikog napora zapao je bio iza toga u tešku bolest.

U naučnom području, koje je duže vremena bilo konservativno i u kom se razvitak sastojao u dogradjivanju i uljepšavanju stare naučne zgrade, kojoj se uza sva pregradjivanja nije diralo u temelje — u takom naučnom području radikalna izmjena osnovnih principa ima karakter revolucionaran. A kako se naučni rad ne vrši samo onim, što se obično zove hladnim umom, nego cijela ličnost sa svim svojim simpatijama i antipatijama uče-

Plan hebrejskoga universiteta na Har Hacofim u Jerusolimu.

stvuje pri tom, razumjet ćemo, da su naučni radnici na različit način dočekali ove nove ideje. Dok se jedni, zablješteni smionošću relativističkih koncepcija, zanesu gledajući u novi svijet, koji im se pred očima otvara, pa teoriju relativnosti proglašuju najznatnijom naučnom pojavom sve tamo od vremena Newtonovih pa do danas, drugi vide u njoj samo zanimljiv slučaj sugestije masa, koja se razaza poglavito raširila u zemljama njemačkim.

No od te »sugestije« njesu ostale pošteđene ni druge zemlje ni narodi. Danas je ona obuzela gotovo cio kulturni svijet.

Pa ako M. Lecat navodi, da od onog velikoga broja pisaca o teoriji relativnosti na Njemačku samu otpada 30%, na Englesku ipak dolazi 15% na Francusku 13%, na Sjedinjene države američke 11% na Italiju 5.5% itd. U popisu država ne manjkaju ni Kina, Egipat, Nova Zelandija, ni Turska.

Još za vrijeme rata Englezi su na poticaj astronoma Eddingtona, koji je također mnogo radio o teoriji relativnosti, opremili dvije astronomske ekspedicije, koje su prilikom totalne pomrčine sunca u maju 1919. imale u Braziliji i na jednom afričkom otoku motriti devijaciju svjetlosti zvijezda, kad prolazi kraj ruba sunčeva. Taj efekt, koga je preokao Einstein, imao je da bude kamen kušnje za općenu teoriju relativnosti. Devijacija ili to skretanje svjetlosti od pravca doista je konstatirano. Ta su se opažanja ponovila za pomrčine sunca u septembru god. 1922. O cijeloj se toj stvari još vazda živo raspravlja.

U Francuskoj velike je zasluge po Einsteinovu teoriju stekao profesor Langevin, iz čije je škole izašlo nekoliko vrhunskih specijalista u tom području. A da se i izvan stručnih krugova francuska publika od nekog doba stala živo zanimati za novije teorije fizikalne, kondenzirane u Einsteinovoj teoriji relativnosti, dokaz su mnoge popularne rasprave, pa kontroverze među pristalicama i protivnicima Einsteinovim. Što i širu publiku interesira ta naučna debata, to je stoga, što tu dolaze u pitanje i same forme, u kojima radi naša misao, kad nam hoće da dade sliku vanjskog svijeta. To je, kako kaže Willey, vječna atraktivna moć metafizike, to je zamamljivi čar onoga, što se spoznati ne može. Tu se ljudski duh može da prepusti svojoj fantaziji, koja ga može odvesti prerasnim putevima, na kojima

svak može držati, da ima pravo, jer mu nitko ne može dokazati, da ima krivo.

Što se u Njemačkoj neko vrijeme proti Einsteinu vodila ogorčena borba, koja još ni danas nije posve jenjala, tomu će donekle biti krivo i to, što je Einstein (koji je, makar da je službeno bio vezan za Berlin i dalje ostao državljanin švicarski) u početku rata počinio nešto, zašto je morao doći u opreku s većinom svojih kolega na njemačkim universitetima. U oktobru godine 1914., dakle trećeg mjeseca prve godine svjetskoga rata liječnik G. F. Nicolai, A. Einstein, astronom W. Foerster i dr. O. Bueck publicirali su u Berlinu jedan »Aufruf an die Europäer«! U času najvećeg ratnog oduševljenja ti su muževi pokazali rijetku smjelost i duševnu nezavisnost. No time se dašto nikako nijesu povećale simpatije za Einsteina u Njemačkoj.

A umanjile su se još više, kad je on odmah po svršetku rata stupio u kontakt s engleskim naučenjacima. Einstein je tada u šali rekao otprilike ovo: »Da su Englezi imali povoda napasti moju teoriju, onda bi za me rekli, da sam njemački učenjak, a ovako kažu, da sam švicarski Židov.«

Pogotovo se poprijeko gledalo u Njemačkoj, kad je Einstein na poziv nekih članova francuske akademije god. 1922. pošao u Paris, da održi predavanje o svojoj teoriji. Jedan odlični fizičar njemački, pišući o sadanjoj krizi njemačke fizike, čini težak prijekor Einsteinu, što on i ako je internacionalnog mišljenja, nije ipak uzeo obzir na to, što su baš u to vrijeme Francuzi bili strahovito pritisnuli njemački narod. Mnogo mu zamjera, što se automobilom odvezao, da razgleda ratom opustošene krajeve Francuske. Predbacuje mu napokon i to, što se opro propagandi, koji za teoriju relativnosti čine njegove pristaše i popularizatori. Tko lično znade Einsteina, znat će zacijelo, da za to na njem nema nikakove krivnje. Po cijelom svom biću on je čovjek bez fraza i bez poze.

Prvi put sam vidio Einsteina, kad sam došao godine 1911. u Karlsruhe na sastanak njemačkih liječnika i prirodoslovaca. Vazda sam rado odlazio na te godišnje sastanke, kad god sam mogao, pa se i sad ugodno sjećam lijepih momenata, što sam ih takim zgodama doživio u Hamburgu, Kasselu, Meranu, Dresdenu, Bad-Nauheimu i u Leipzigu. Njemačko udruženje matematičara fungira u takim prilikama kao 1. sekcija.

Drugi put sam potražio Einsteina, zadržavši se u Zürichu na povratku s petog internacionalnog kongresa matematičara, održanoga u augustu godine 1912. Našao sam ga u njegovu kabinetu, otkuda smo pošli na ciriško brdo, gdje je on stanovao u jednoj vili blizu ruba šume. Općena teorija relativnosti u to je vrijeme već stala dobivati određeni oblike. Tom sam prilikom upoznao i njegovu porodicu: prvu mu gospodju Miler, rođenu Marić, Srpkinja iz Novog Sada i dva sinčića.

Treći put ga vidjeh u Bad Nauheimu prigodom one glasovite debate o Einsteinovoj teoriji, na koju su fizičari pozvali i matematičku sekciju. Najprije su održana neka predavanja. Tu se isticao simpatični, mladoliki Weyl, pa stariji, krupniji profesor Mie. Kod diskusije i interpelacija upravljenih Einsteinu, mnogo je sudjelovao i ako prosijedi, ipak mladenački živahan i pun temperamenta profesor Leonard iz Heidelberga. Mnogobrojna publika, koja zacijelo nije mogla sva s potpunim razumijevanjem pratiti stručna objašnjava, očito je uživala u viteškom turniru visoke inteligencije i pažljivo slušala. Nastajao je pak još dublji tajac, kad bi ustajao Einstein, očito cerebralan tip s lijepom glavom i blijedim produhovljenim licem, pa se napola okretao prema publici, a napola prema predsjedniku Plancku, koji je s puno takta ravnao tom delikatnom debatom. Razumije se, da takav ton, kakav je tu vladao, ne susrećemo u mnogobrojnim polemičkim spisima bilo protivnika, bilo pristaša teorije Einsteinove.

Medju pristašama te nauke nalazi se lijep broj matematičara, koji su se teorijom relativnosti rado bavili već od prvog njezinog pojava. Razlog će biti u tome, što im je taj cio tok misli bio simpatičan. Analognim pojavama u razvoju matematike bili su oni pripravljeni, da shvate značenje i zamašaj relativističke reforme. Krizu, u kakvu je zapala fizika pojavom teorije relativnosti, preživjeli smo u matematici mnogo ranije, kad su se pojavile geometrije neuklidske i polidimenzionalne.

Minkowski je godine 1908. dao interpretaciju teorije relativnosti u prostoru od četiri dimenzije. To sa onim, što se obično zamišlja o četvrtoj dimenziji nema nikakva posla. Četverodimenzionalni apsolutni svemir Minkovskoga matematički je simbol, kojim sebi objašnjujemo prostorne i vremenske relacije. Ja sam

pak pred petnaest godina pokušao teoriju relativnosti nategnuti na kalup neeuclidiske geometrije Lobačevskog. Ali matematičari i sami znadu, što sve te interpretacije vrijede. To su naprosto matematički modeli, koji imaju izvjesne analogije s fenomenima, koje želimo opisati i objasniti. Nikako oni ne trebaju biti u tješnjoj vezi s realnosti.

Stajalište matematike prema teoriji relativnosti nalazim najbolje izraženo u riječima glasovitog astronoma Schwarzschilda, koji je umro od neke pogane bolesti, dobivene na poljskom ratištu. Davno je bilo kad sam to čitao i ne imam vremena, da potražim citat; ali Schwarzschild je otprilike rekao: »Was kümmert's mich, ob die Einsteinsche Theorie mit der Erfahrung übereinstimmt oder nicht. Es ist herrlich zu wandeln unter dem Dom, den Einstein errichtet hat.«

Dakako fizičari ne mogu na to stajalište stati. Einstein je u prvom redu fizičar, pa je jednom zgodom i sam napisao, da nas ljepota forme matematičke ne smije zavesti, da zaboravimo na rezultat. Teorijske konstrukcije moraju se oprobati na vatri iskustva.

Tek će budućnost pokazati, kakva će biti sudbina Einsteinove teorije. Samo povijest nauke može čovjeka očuvati od uobraženog dogmatizma i od resignacije skepticizma. Na brojnim primjerima može nam povijest svake nauke dokumentirati, da su najzamamniji sistemi samo prividne slike, a ne definitivni odgovori na vječno pitanje: A što je istina?

O Sigmundu Freudu i Henriu Bergsonu

Piše dr. R. Rosner.

Ne mogu da zaboravim jednoga dijaloga od Anatolea Francea. Poncije Pilaat našao se pod svoje stare dane sa drugom, koji je neko vrijeme boravio kod njega u Judeji. I sjetio se one čudnovate zemlje, kojoj je bio namjesnikom. Poncije se tuži, psuje, mrzi i prezire. On, nosioc velike rimske kulture, htio je da njome usreći taj sični narod. Ali uzalud! Jer on je najnezahvalniji na tom svijetu. Ogradio se od ostalog kulturnog svijeta i ne daje, da ma i joga iz tuđine prodre u nj. Obožava nekog nevidljivog Boga, ima neke svoje misteriozne idole, i zbog tih trica se uvijek medjusobno bore. Iz puštinje im dolaze neki prosjaci, bijedni i poroderani, imaju samo vatrene oči i živo besjede. Oko tih se na trgovima okupljaju, slušaju ih i galame . . .

Meni se činilo, kao da iz usliju rimskog ratnika Poncija govori čitav stari svijet. Ta tri ogromne kulture, babilonska, grčka i rimska oboriše se na malu Judeju i nijedna ju nije svladala i amalgamisala. — U Babilonu nijesu loše prolazili. Ali »oni su sjedjeli uz rijeku babilonsku i plakali . . .« Za čim? Za morem i gorama Judejskim? — Ne, nego za — hramom božjim. I čim stigoše u zemlju, odmah sagradiše hram svojemu Bogu, koji se razlikovao od drugih bogova. Bio je jedan jedini, i nije kao drugi imao lika, već su ga Judejci nosili i osjećali u — sebi. I zbog tog Boga oni se nijesu razumjeli s ostalim narodima.

Osebnost jevrejskog Boga, njegovoga hrama i bogoslužja, koje je u sebi okupilo sve energije Judeje, samo je simbol jednog

prirodnog fenomena — jevrejskog bića. To je biće u prvome redu obilježeno time, da njime vlada prejaka spiritualnost. — Pojave vanjskog, materijalnog svijeta su sitni i prolazni događaji prema vječnoj istini, koju on crpe iz svoje vlastite duše. Ta istina sadržaje norme, u koje on mora da spula forme vanjskog svijeta. — Preveliko naglašavanje unutarnjeg života mora da je kod Jevreja postojalo od pamtlivjeka. Jaz između njih i ostalih starih naroda mora da je, zbog ogromne razlike u gledanju na svijet, bio veći, nego što je danas između Jevreja i nejevreja.

Spiritualnost se preko kršćanstva raširila na zapadu. Često samo na oko, izvana; očitovale se u religioznim formalnostima, iza kojih se skrivalo staro srce. — Jer za spiritualnost treba osobitog nastrosjenja. — Prvaci spiritualizma su Indijci. Mnogo ga imade u Rusi. A veoma mnogo i među današnjim Jevrejima.

Dva velika naša učitelja toga smjera jesu Henri Bergson i Sigmund Freud; prvi profesor filozofije na College de France i član instituta u Parizu, a drugi tit. ordinarius psihijatrije u Beču.

*

Freud je svojom psihoanalizom unio novi smjer u psihološku nauku. Psihologija je prije njega ostala — tako reći — na tjelesnoj površini ljudske duše, opisujući i atomizirajući ju. On je pak posve novom metodikom prodro u njezine dubine, otkrio dinamiku u njoj i odjednom smo stajali pred gotovo nepojmljivom činjenicom, da čisto s duševne strane možemo neposredno, dakle još bolje nego sa fizičke, da zavirimo u vitalnu snagu organizma.

Počeo je kao mladi učitelj neurologije u Beču. Isprva je išao stopama svojih učitelja: opisivao je i klasificirao simptome. Bio je kod velikoga Charcota, koji se baš u to vrijeme bavio problemom histerije. Kod njega je već vidio prve hipnotičke pokuse, da se prodre u bit te bolesti, dakle sa površine u dubinu. — Ta težnja, prodrijeti u dubinu, od opisa vanjšine do shvaćanja dinamike, nije ostavila Freuda. — Od genijalnog Breuera je naučio, da se neurotički bolesnici u hipnozi opet sjećaju važnih događaja, koje su prije bili zaboravili; kao da ih je hipnoza iz nekih skrivenih dubina duše digla na površinu svijesti. — Time se hipnoza pokazala prvim sredstvom za prodiranje u dubinu. Ali Freud ju je doskora napustio, otkrivši dva daleko pristupačnija vrela, naime: san i stanje uklonjene napetosti.

Freudu je glavno vrelo bio san. — Prije njega znanost nije ništa znala o važnosti naših sanja. Kad ih je on počeo da uvažava i analizuje, naišao je na veliko nerazumijevanje i otpor. — U snu nam se redaju bezbrojne slike, serije slika, koje tek na oko nemaju veze sa zbiljom. Freud se sa genijalnom svojom intuicijom dao na studij tih slika i otkrio, da su to sve simboli, simbolički prikazi mišljenja, namjera i smjerova, u kojima se dotični individuum kreće. Psihološka istraživanja su onda pokazala, da takav simbolički način izražavanja odgovara jednoj starijoj fazi u »filogenezi« naše psihe i da se neki primitivni narodi još sada njime služe. San se dakle služi filogenetski starijim sredstvima izražavanja. Tko ga hoće razumjeti, mora da nauči jezik te simbolike, koji je dakle legitiman. — Najpraktičnijim pokazao se sni kod djece. Očevidno je, da dijete u snu doživljava ispunjenje svojih želja, koje su mu

na javi bile uskraćene. Komplicirani sni odraslih samo u zavijenoj formi pokazuju isti smisao. I Freud je došao do općenitog zakona: san sadržaje ispunjenje naših najskrovitijih želja. Mi sebi često tih želja nijesmo svjesni. Često ih besvjesno potiskujemo, ne damo, da nam dodju do svijesti, jer nam to brani moral, karakter, kultura. Ali želja osta želja i ona nam pokazuje smjer, kuda srce individua teži; vodi nas do kinetičke tačke u organizmu, do nagona.

Drugo sredstvo za otkrivanje centralnih težnja pojedinca jest stanje uklonjene napetosti. Mi prelazimo u to stanje, kad na lihom mjestu, gdje nas nikakav podražaj ne smeta, zaklopivši oči ostanemo sami; kad se legnemo onako, kao da smo ugodno klonuli; kad se povučemo u se, napustivši svaku inicijativu i odvrativši se od vanjskoga svijeta. Svaki je već ovako ležao i — fantazirao . . . Tako naime obično zovemo ono, što se u nama u taj čas zbiva. Odnokuda, iz dubina dižu se bezbrojne slike i misli. Slika za slikom, jedna juri drugu i mi se često pitamo, odakle je to obilje u nama. Obično tim fantazijama ne pridajemo nikakove važnosti. Ako su ugodne, mi uživamo u njima, a ako se protive cenzuri našeg morala, mi ih odbijamo od sebe kao nešto tuđe ili slučajno. Ta kako bi bilo moguće, da ovakove ružne slike imaju svoju motivaciju u nama samima? — Psihoanaliza je međutim pokazala, da sve te slike imaju živu podlogu u našoj sopstvenoj duši, i analiza se njima služi, tražeći tendence, koje se iza tih fragmenata skrivaju, da ih poveže u jednu razumljivu cjelinu.

Freud se je, služeći se tim metodama i svrativši svoju pozornost sasvim na ljudsku unutarnost, našao pred jednim silnim vrelom novih spoznaja. — Došao je do istine, da je naša unutarnost jedan mali vulkan, u kojemu kipe čuvstveni kompleksi i nagoni. Mi sebi većinom nismo svjesni onoga, što se u nama zbiva. A defacto te unutarnje sile upravljaju našim organizmom. Naša kulturna ličnost je katkada samo tanka kora na tom unutarnjem vulkanu. — Uzmimo jedan svakidašnji primjer, koji će nam to razjasniti.

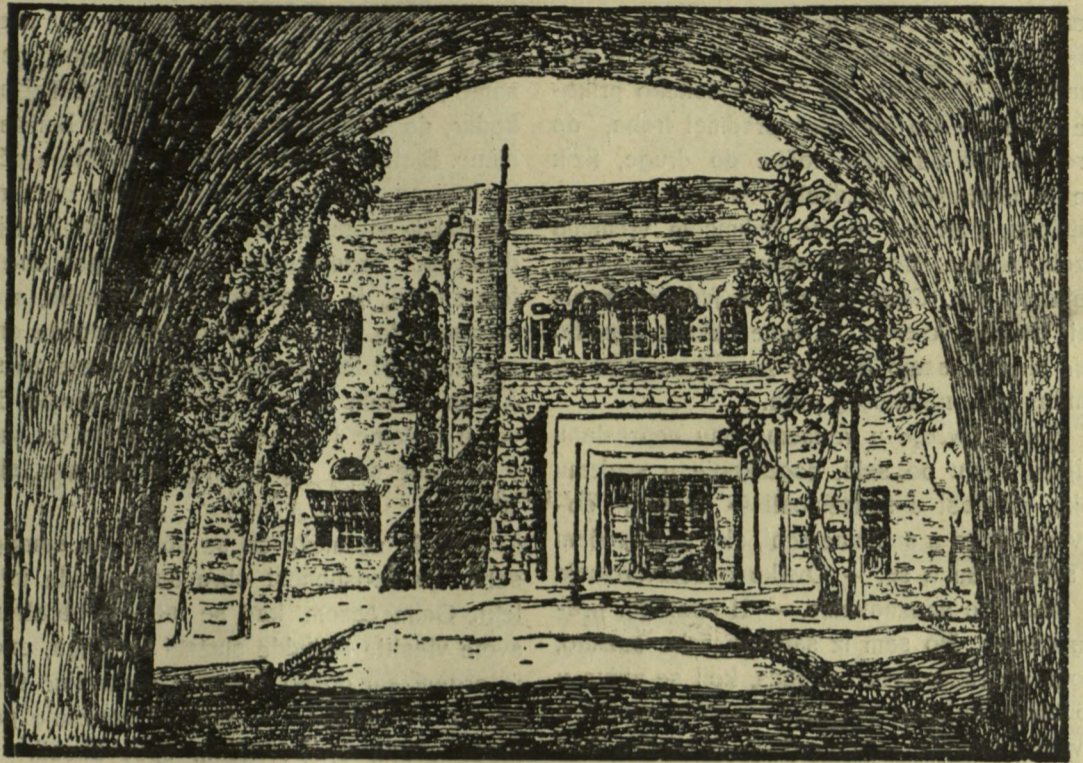
Muš ili žena traže pomoći zbog neurotičkih tegoba. Liječnik pita, da li se slažu i vole, da li u braku imade razmirica. Na to dobiva odgovor, da su se iz ljubavi uzeli i da se vole. — Oni oboje doista tako misle, oni ne lažu (u vulgarnom smislu), a psihoanaliza ipak otkriva, da između obih postoji u seksualnoj sferi potpuna disharmonija, da u dubini duša vladaju centrifugalne težnje, i da si svega toga nisu svjesni, i baš zbog toga neurotični. — Borba između kulture (intelekta) i instinkta izopačuje ličnost. —

Naše logične argumentacije, kojima mi kao kulturni intelektualci obrazlažemo naše čine, često su skroz krive. One su snagom našega intelekta poslije sazidane kao prazne scheme. — Naši čini pak su izraz zapletaja između psihičkim silama, koje i s p o d razine naše svijesti djeluju i iz dubina pokreću organizmom. Može se reći, da se glavni dio našeg psihičkog života, u kojemu je i žarište naše dinamičnosti, odigrava u podsvijesti. Naš intelekt i njegova logika, koji su udešeni za spoznavanje vanjskog svijeta i reakcije našeg organizma u svijetu, posve su nedostupni za prosudjivanje tih unutarnjih sila i ne vode nas u tom pogledu do istine. Tek analiza, uz jaku intuiciju može da prodre kroz vanjsku kulturnu ljusku u te, čovjeku nesvjesne sfere; može da upozna istinske motive i omjer nji-

novih snaga, koje zapravo čine formulu karaktera jedne ličnosti.

Ako se Freudova nauka sasvim šematski prikaže, uzevši samo njezin, rekao bih, prirodno — filozofski talog, onda se može reći, da je on tim podsvijesnim silama, koje sadržavaju u sebi elementarnu vitalnost, dao jedno ime: libido. — Libido je u prvom značenju spolni nagon. Jer Freud je kao psihološki empirik u analizi odraslih redovito našao, da su ti naši podsvijesni nagoni većim dijelom seksualnog karaktera. — On je onda tokom analize unatrag pratio razvitak i poslanak tih nagona sve do najranijeg djetinjstva. Ta bilo bi neprirodno i pomisliti, da su se ti nagoni u pubertetu odjednom u čovjeku stvorili, oni su već otprije morali da budu praeformirani, da ih onda razvili seksualitet uzme sebi u službu. — I Freud je došao do toga rezultata, da se libido organizuje u čovjeku već prvih dana života. — Nije našao potrebnim, da tom velikom nagonu mijenja ime. — Već na početku našeg života libidinozna snaga ide za tim, da organizam raznim svojim ćutilima i organima (usta, koža, itd.) dobije što više naslada. Da bilanca organizma (u pogledu osjećaja ugone i neugode) bude što pozitivnija. — Organizam se obraća onamo, gdje se libido zadovoljava. Ako se libido negdje ne zadovoljava, on se odanle povlači, gubi inicijativu. — Dojenče uživa u svim svojim tjelesnim funkcijama, ono ima bezbroj »erogenih« zona. Na pr. jesu usta kod njega jaka »erogena« zona, ali i anus. Imajući u vidu, da i kod odraslih mogu, u abnormalnim slučajevima, ovakove zone da ostanu i da mi to onda zovemo perverzitetom, Freud već dojenče naziva — nešto anahronistički — polimorfno perveznim. — U toku života organizam nailazi na bezbroj zapreka, na cenzure sa svih strana (od roditelja, društva, bioloških momenata itd.), koji ga sile, da neprestano mijenja ćutila i metode, kojim nasmaže potreban kvantum ugodnih osjećaja. Freudova nauka nas upućuje na sve faze i klisure, kojim libido u svojim peripetijama i metamorfozama mora da prodje, dok u zreлом organizmu ne nadje svoju konačnu organizaciju. — Po Freudu ovisi duševna ravnoteža, prodomna snaga, dakle sudbina individua o tome, kakav je bio razvoj njegovog libida i da li je konačna sinteza u organizmu potpuno uspjela. — Konačna sinteza se zbiva u pubertetu s time, da se, najveći dio libida veže uz definitivni seksualni cilj, već prema tome, kojem spolu individuum pripada. — Ova sinteza može potpuno da uspije, može samo djelomično, a može i nikako da ne uspije. — Mladí muškarac ili mlada žena mora da uspješno razriješe sve svoje stare libidinozne veze, počevši od »perverzних« veza u najranijem djetinjstvu, do veza koje obično vežu sina uz mater, a kćer uz oca . . .; da onda sve svoje težnje koncentrišu na protivni spol. U koliko opet zrela seksualnost ne može da veže sve te oslobođene libidinozne sile, one mora da se pretvore (sublimiraju) u druge korisne energije. Ali mora da se razriješe od djetinjskih veza. — Ako je sinteza harmonična, dakle potpuno uspjela, onda je individuum sredjen; podsvjesne sile, koje ga gone, su onda u ravnoteži.

Vidjamo često individue, koji prekomjerno trpe. — Ladjica njihovoga života ne brodi jednim smjerom preko mirne morske pučine, nego se prebacuje ovamo ili onamo kao na valovima uzburkanoga mora. — Oni svoje patnje i diskontinuitet svojih čina obrazlažu

Ulaz u sveučilišnu zgradu.

sad ovako, sad onako. Ali tek intuitivna analiza otkriva uzroke disharmoniji: sinteza libida nije potpuno uspjela. Razlozi mogu da budu mnogostruki: socijalni i biološki. — Jedna od vrlo čestih posljedica ovakove nepotpune sinteze je djelomična ili potpuna homoseksualnost. — Taj primjer navodimo zato, jer je biološka znanost svojim »egzaktnim« eksperimentalnim putem došla do gotovo identičnih spoznaja kao Freud. Freud je psihološkom metodom došao do rezultata, da su kod većine ljudi oba seksualna pola u jednom te istom individuu zastupana. Da ima veoma mnogo finih nijansa, prelaza: heteroseksualnost, jako izražena homoseksualnost, više homo a manje hetero i t. d. Kraj svega toga može na primjer jedna lezbijka da imade potpuno ženske forme tijela. — Sve ovo su potvrdili Steinachovi biološki pronalazi. On je u jajnicima jedne homoseksualne koze, koja je imala posve ženske forme tijela, našao tkivo, koje je opet posve odgovaralo testisu mužjaka. I eksperimenti su dokazali mogućnost te od Freuda otkrivene biseksualnosti.

I tako nas introspektivna, psihološka Freudova metoda vodi do prave spoznaje vitalnih sila.

*

Akadska je znanost, gradeći naučnu zgradu svoje »službene« psihologije, zazirala od intuitivnih metoda. Ona je po jedino priznatim logičkim metodama geometrije i fizike uvijek iznova pokušavala, da i dušu sa šestarom cijepa i dijelove opet u cjelinu sastavlja. Tako je došlo do duševnih elemenata, kao što su osjet, pojam, predodžba i t. d., i da se ti elementi nekako vežu po zakonima asocijacije i slično. — Uzimali smo psihološke udžbenike od žive želje, da nešto saznamo o ljudskoj duši, ali smo ih napuštali razočarani: bila je to psihologija čovjeka, koja o čovjeku nije imala ništa da kaže. — I moradosmo se uteći literatima i filozofima. Slikovite psihološke sinteze Balzaca, Nietschea, Dostojevskog i drugih kazale su nam više o čovjeku, nego sva psihološka znanost, jer su ovi snagom svoje intuicije shvatili život.

Da je intuicija odista jedno prvo sredstvo za takovu spoznaju, to nas uči filozof Henri Bergson.

Da dokaže važnost intuicije, on u prvom

redu dokazuje nedostatnu spoznaju čistog intelekta.

Intelekt ne može prodrijeti u bit, u sadržaj predmeta, on ostaje na njihovoj površini. — Utisci vanjskoga svijeta dopiru putem živčanog sistema u naš organizam, a taj odgovara reakcijama i to opet putem vanredno usavršenih naših mozgovnih aparata. Reakcije idu za tim, da iskoristimo, podčinimo ili odstranimo predmete tih utisaka. Duševni aparat, koji sve to obavlja, zovemo intelektom. On je naše, vanredno varijabilno, potrebama prilagodljivo oruđe. — Predmeti vanjskog svijeta pokazuju se intelektu samo kao volumeni. On ih zato i percipira kao takove. Prema tome je prostor, dimenzija, jedina funkcija, kojom on shvaća i deponira sve svoje utiske. Ili: oko nas se neprestano nešto zbiva (organski i anorganski svijet). Intelekt to sve mora da shvati, da si zabilježi. Mora da stekne iskustva o svakoj pojavi, jer ona može da bude za nas važna, korisna ili škodljiva. Ali on sam ne može da kvalificira te pojave. On ih sebi bilježi samo kao kvantume, kao prostorne oblike, baš onako, kako mu se neposredno prikazuju. On ih ne prosudjuje, nego samo mjerom dimenzije mjeri. I svojim najsavršenijim sredstvom, ljudskim jezikom, on ne čini ništa drugo: riječi stalnog sadržaja znače samo predmet, a pojmovi kao simboli zastupaju grupu predmeta.

Tude valja odmah istaknuti, da je za fiziologa absurdno i pomisliti, da se organizam u borbi za opstanak može služiti takovim intelektom, koji mu nije kadar označiti dignitet predmeta. Jer intelekt u praksi života dobiva uz sve te »geometrijski poredane« slike ujedno i glasove iz unutarnjosti — recimo odmah glasove svoga instinkta —, koji mu govore o snazi, što se krije iza tih slika. — Ali filozof Bergson govori u prvom redu učenjacima matematike i fizike, koji se daju na promatranje bioloških problema. — I hoćeći baš dokazati važnost instinkta, dobro je, da analizuje intelekt sam po sebi.

U matematičkim znanostima i fizici intelekt slavi svoje trijumfe. Tude dominira djeljenje i sastavljanje kvantiteta: u atome, atome u tijela, grupe tijela u sisteme i t. d. I ta nas metoda bez svake sumnje vodi do mnogobrojnih novih istina. Ali ona nas već posve napušta, kad se nadjemo pred proble-

mom vremena, bivanja u vremenu. — To bivanje, sama po sebi fizika svojim dimenzijama nikako ne može da shvati. Ona si pomaže kojekako. Da na priliku nekako prikaže vrijeme, što ga jedan predmet treba, da prevale put od jedne tačke do druge, fizik će tu udaljenost razdijeliti u bezbroj malih dijelova, puteva, te će jedinicom vremena uzeti vrijeme, što ga predmet treba za ovaj najmanji put. Onda će sve te jedinice sumirati u veliku cjelinu. — Time dakako nipošto nije shvatio samo bivanje za vrijeme gibanja unutar toga najmanjeg puta.

Samo bivanje u vremenu, onu neprestanu mijenu samu po sebi, događanje u svojemu toku, prošlost u sadašnjosti — to mogu doživjeti jedino u samome sebi, ako se povučem u se, uronim u se. — Ovakovo doživljavanje je intuitivno spoznavanje. — U analogiji prema onome, što sam iz samoga sebe saznao, mogu da razumijem i proces, koji se zbiva u oblicima, koji me okružuju. — Promjenljivo bivanje, trajanje — duće — je vječna karakteristika istine o životu, koju lih u svojoj unutrašnjosti mogu da nadjem.

Sa intelektom, njegovim jezičnim i pojmovnim simbolima, shvaćamo uvijek samo oblike u prostoru i to uvijek jednostrano, onako kako nam se u danom momentu suprotstave. — Intuicija nam putem naše duševnosti objavlja dušu svega svijeta, a to jest: vječno stvaranje, vječni život.

Po Bergsonu je sav universum prožet jednim silnim impulzom života: *elan vital*.

Predmeti oko nas ukazuju nam se kao materija, na koju nas goni naš životni impuls. Ali je u tim predmetima također životni impuls, koji ih opet tjera na nas. Mi se pak njima sigurno ukazujemo samo kao materija. — I tako se poletni nagon života neprestano sukobljuje sa materijom. — Vječno nastućući životna je snagu stvorila bezbroj sredstava za svladavanje materije. Dva silna ogranka njezinih borbenih falanga jesu u animalnom svijetu: instinkt i intelekt.

Instinkt vidimo u najrazvijenijoj formi kod pčela i mravi, a intelekt kod čovjeka.

Nema sumnje, da je intelekt najsubtilnije, najdoljevanije oružje života. On je kadar da u isti čas vidi više situacija, da ih svrstava, mjeri. On je kadar da anorgansku materiju upotrijebi za stvaranje orudja, novog orudja protiv iste materije. On je kadar da bira sredstva. Ali on se prilagodio jednoj jedinosti

svrsi — i diferencirao u tom smjeru — da što spretnije barata sa predmetima protiv predmeta, i zato ne može da vidi drugo, nego same predmete. — Drugo je instinkt. Taj nije kadar, da sebi stvara orudja i da barata s njime. Sjetimo se samo jakog instinkta u pčela, koji njima dirigira u tom smjeru, da samo zajednički mogu da rade. On se očituje u jedinstvenoj organizaciji čitavog organizma u tom smislu, da organizam sam od sebe, a da ne zna zato, čini sa velikom sigurnošću ono, za čim život teži. Dakle instinkt ne zna za se. Ali on je sam po sebi tendencija života, život u malome. I da nam znade nešto da kaže o samome sebi, on bi nam otkrio sve tajne života.

Instinkt ne može da se obrati na samoga sebe. Tu sposobnost obraćanja imade intelekt. Onim časom, kad se intelekt obrati na svoje vlastite instinkte služeći se njima, onda je organizam došao do nove spoznajne snage do — intuicije. — Instinkt spoznaje pomoću svojih sympatičnih sposobnosti. U intuiciji se ove udružuju sa intelektom i pomažu ga. — Dok je instinkt po svojoj gradji kadar da se sympatijom uživi samo u onu funkciju, za koju je stvoren, dotle se u intuiciji ta sposobnost sympatičnog spoznavanja može da obrati na sve moguće fenomene, kudgod se intelekt okrene. — Treba da idemo za harmonijom instinkta i intelekta.

*

Da slijedimo Bergsona dalje u njegovu metafiziku, našli bi se odjednom u središtu religioznih problema. Današnji svijet, areligiozan, a žedan za religijom, trga se za njegovim djelima, jer da je čovjeku opet pokazao puteve k vjerovanju u Boga. —

Prošlo je više tisuća godina, a naši Veliki idu istom stazom.

Eliezer Ben Jehuda

Prema knjizi braće Tharaud: *L'an prochain a Jerusalem!* (Nagodinu u Jerusolimu).

Židovi su u Jerusolimu učinili čudo. Svuda, na ulici, u školi, na putu, u kolonijama, u uredima i dućanima, svuda se čuje samo hebrejski. Koliko je to djelo, može prosuditi onaj, koji znade, da je taj jezik već 2000 godina prestao da služi u živom saobraćaju. To je bio jezik molitve i Svetoga Pisma.

Od najranije mladosti učila su djeca naizust čitave odsjeke svetih knjiga, a da nikada nije učitelju palo na um, da im rastumači značenje pojedinih riječi. Pa i učitelji, koji su znali napamet sve knjige, nijesu im razumijevali sadržaja.

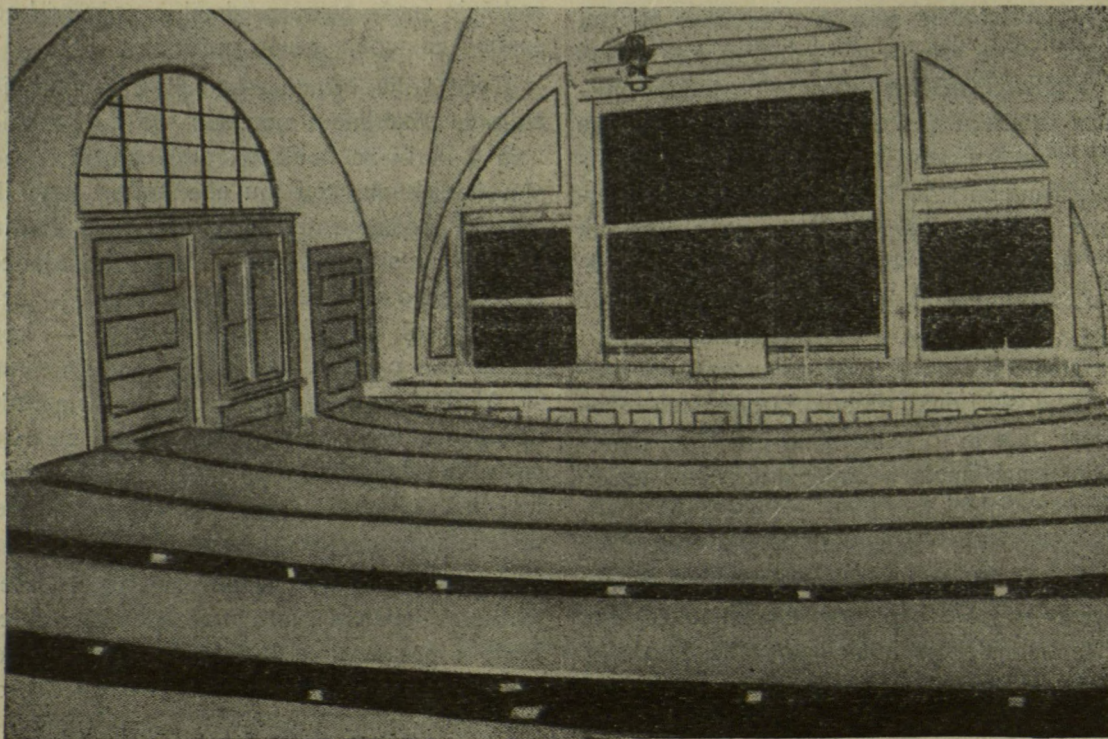
Prvi koji je oživio ovaj jezik, bio je Eliezer Lazarović Elianov, koji je sebi uzeo židovsko ime Ben Jehuda, što znači Sin Judeje. Evo povijesti njegova života:

Djetinjstvo je proveo u jednom getu Litavske, gdje je do 15. godine provodio život talmudskoga učenika, kako ga provode već četrdeset godina učenici talmudske škole — ješibe. U siromašnoj kućici okružilo je rabina jedno dvadeset mladića u kaftanima s okruglim šeširima, su dugačkim pajes, koje im padaju niz lice, te diskutiraju po vazdan koje pitanje iz talmuda. Tekst, koji je sam po sebi često sasvim jasan, preokreće se i traži se u njemu neki skriveni smisao. Za vrijeme predavanja svaki je učenik smio da prekine učitelja i da ga upozori na koju logičku pogrešku. Iz toga bi se razvila beskrajna debata, jedan bi drugoga nastojao da nadglasa, samo da pokaže svoju duhovitost i oštromnost. U tim debatama zaboravili bi i na glad i na zimu. Ovi učenici pravi su tip djaka-prosjaka. Dobivali su hranu po židovskim kućama i to svaki dan u tjednu drugdje. Kad nije bilo škole, išli bi prosjačiti po obližnjim selima.

Ovi učenici i njihovi rabini bili su jedini, koji su u getu poznavali hebrejski. No diskusije i tumačenja vodila su se na jidiš jeziku, jer bi se tim stvarima profanirao hebrejski jezik. Već je Mendelssohn učinio bezbožno djelo, kad je preveo Pentateuh na njemački jezik. To je već značilo udaljivanje od tradicija, želja za upoznavanjem tuđega, profanoga. Čudnim sticajem prilika, složio se interes za jezik, koji već dvije hiljade godina ne živi sa ljubavlju za nove misli te su kao prirodni saveznici počeli da stvaraju nova djela. Nekoliko malenih hebrejskih novina počelo je da širi ovaj otrov u ove židovske zajednice. I jednoga dana izašao je roman, prvi, koji je preveden s francuskoga na hebrejski (*Les Mystères de Paris*) i koji je unio u ovaj strogi židovski život opasni čar zapadne civilizacije.

Eliezer Lazarović bijaše malen, suh, blijed i sušičav. Kad je jedamput propovijedao u malenoj sinagogi, upozna ga neki trgovac iz Moskve, te ga povede sa sobom. Tamo je polazio licej, a uveče je podučavao u hebrejskom Deboru, trgovčevu kćer. Tako je živio 3—4 godine. Kasnije je radi nekih razmirica otišao odanle. Debora mu je obećala, da će ga slijediti, kadgod je bude trebao. Putovao je u Varšavu, Lavov, Berlin, a uzdržavao se dajući hebrejske satove. Na tom putu u jednoj suši porodila se u njemu mesijanska ideja. Oživjeti hebrejski jezik, kojim su govorili kraljevi, proroci i sudije i zamijeniti njima jezik robova, jidiš. Sve mu je izgledalo jasno i jednostavno.

Toga dana nadjenuo je sam sebi ime Ben Jehuda. Poslije kratkoga boravka u Parizu prima poziv palestinskih hebrejskih novina »Cvijet saronski«. Prije polaska u Palestinu hoće još da udovolji staroj jednoj želji, da upozna i da traži

Predavaona u kemičkom institutu.

savjeta u čovjeka, kojega je obožavao najviše na svijetu, a da ga nikad vidio nije: Smolenskoga, romansiera geta.

Ben Jehuda našao je Smolenskoga u bijednoj sobici, gdje je štampao sa ručnom prešom svoju reviju »Hašahar« — zoru, koja je ulijevala nadu uznemirenima u getu. Jehuda mu je, zagrlivši ga, povjerio svoj plan za Palestinu, ali ovaj mu reče, da je luda. »Palestina je zemlja, u kojoj će te proždrijeti pobožni i divlji!« I on mu ponudi, da saradjuje u njegovoj »Zori«. Ali, u to se otvore vrata i unidje — Debora. Ona je pobjegla od kuće i spremna je da slijedi Ben Jehudu ma i na kraj svijeta, t. j. u Jerusolim. Odmah se vjenčaju i za par dana ukrcaju se u ladju, Dunavom do Crnog mora i dalje za Palestinu. Kad su prolazili Željeznim Vratima, Ben Jehuda energično izjavi svojoj ženi, da će odsada govoriti samo hebrejski. Premda je Debora znala samo par riječi, ipak je uspjelo. I oni su bili jedini u svijetu, koji su govorili tim starim, umrlim jezikom...

U ono je doba u Jerusolimu živjelo jedno dvadeset hiljada Židova, većinom staraca, koji su se doselili ovamo, da umru u svetoj zemlji. Provodili su dane u molitvi i postu. Živjeli su od milodara, koje su dobili od organizirane pomoći, poznate pod imenom Haluka. Zatvoreni u grupama, zemljaci, živjeli su onaj isti život geta kao i prije izvan Palestine. Aškenazi i Sefardi žive posve odijeljeno. Sa nežidovima nemaju nikakvih veza. Prema svakom pokušaju, da se u njihov život unese kulture i civilizacije, drže se neprijateljski.

U ovakovu okolicu došao je Ben Jehuda sa svojom mahnitom idejom. Ovim ljudima, koji su se mrzili radi sitnica, koji su čuvali svoj jidiš i svoj španjolski idiom kao uspomenu drage prošlosti, tim ljudima htio je da dade novi jezik, da ih poveže u u uzvišenoj ideji mesijanskoj. Ništa manje, nego crkveno prokletstvo čekalo je čovjeka, koji je govorio samo hebrejski svuda i svagdje. Onemogućili su mu malo po malo svaki saobraćaj sa ljudima. Sve to nije moglo da ubije u njemu vjeru, da će čar riječi oživjeti narod židovski.

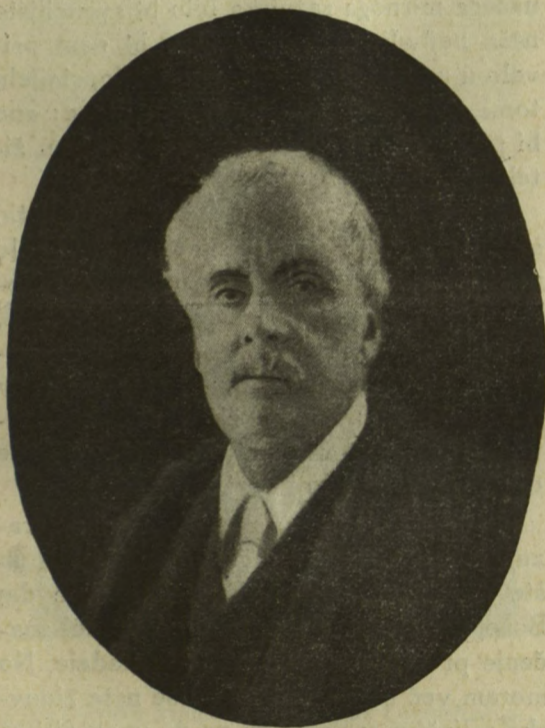
Ovoj duševnoj bijedi pridružila se i materijalna. Dvadeset franaka mjesečno malo je bilo, pače i za Jerusolim, gdje su ljudi znali da žive od ništa. Jadna Debora, vikla udobnom životu u roditeljskoj kući u Moskvi, teško je podnosila ovaj život. K tomu je Ben Jehuda izgubio svoje mjesto u redakciji »Cvijeta saronkoga«, koja nije mogla držati čovjeka ovako diskreditiranog, kao što je to on bio. U tome gradu, u kojemu je Ben Jehuda htio oživiti hebrejski jezik, ostali su gluhi za njegove riječi, kao mrtvaci iz doline Cedrona, Jednoga čovjeka našao je, koji se je premda posve različit od njega prijateljski zauzeo za njegovu sudbinu. Bio je to Pines, spisatelj iz Litve. U svojem djelu »Les Enfantelements« s mnogo je duha branio tradicionalno židovstvo. To ga nije smetalo, da se sprijatelji s Ben Jehudom i u dugim debatama da ga nastoji uvjeriti, koliko je uzaludan njegov trud. Pines je bio uvjeren, da je jedino vjera onaj centar, koji održaje vezu među razasutim dijelovima židovskog naroda.

»Ne smijemo se odreći naše duše za ljubav našega starog jezika. Ne oduzimajmo narodu ono dragocjeno, što sačinjava njegovu veličinu. Hebrejski jezik, kojemu ga ti hoćeš da naučiš, bio bi još više mrtav nego što je danas, ako onoga dana, kad ga budemo govorili, ne bismo imali drugih misli i osjećaja od onih, što su već odavna rasprostranjeni po svijetu.«

Ben Jehuda vjerovao je, da osim duha religije imade još vrijednota u židovstvu, a to je prelazni oblik mnogostrukog i raznolikog genija, koji za život treba samo jezik i domovinu.

Nesreća za nesrećom stizavala je Eliezera BenJehudu. Prokletstvo, svečanim načinom oglašeno u hramu, kojim se izopćuje iz saveza židovske vjere, pa onda smrt Debore, koja mu je međutim rodila petero djece.

Nekoliko mjeseci iza njezine smrti Ben Jehuda oženi se u Carigradu s njezinom sestrom. Vratio se s njom u Palestinu i muke počese iznova. Radi jednoga vatrenoga nacionalističkoga članka oklevetaše ga njegovi protivnici pred Turcima, i on bi osuđen na 15 godina prisilnog

Arthur James Balfour

bivši ministar inostranih djela, po kome je nazvana deklaracija britanske vlade od 2. novembra 1917. Prvi rektor hebrejskog sveučilišta u Jerusolimu.

rada. Onoga dana, kad mu je žena ležala u porodu, došli su stražari i odveli ga u zatvor. Trebalo je dvjesto funti, da ga se iskupi. Sasvim slučajno spasi ga neki hodočasnik iz Maroka, koji ga nikad ni vidio nije. I kako je onoga časa počela padati kiša, koju su već tri mjeseca željno očekivali, pripisivali su ovu blagodat spasu Ben Jehude.

Dobrotvorna kiša! To je bilo u vrijeme, kada je Theodor Herzl počeo da propovijeda svoj politički cionizam. U ovim novim prilikama, koje su sada nastale, našao je i Ben Jehuda napokon razumijevanja za svoje ideje. Počele su se osnivati škole sa hebrejskim nastavnim jezikom. Od Balfourove deklaracije ovamo, ove su se škole umnožale. U Palestini, u koju je prije četrdeset godina došao Ben Jehuda sa svojom vjernom Deborom siromašan i pun oduševljenja, u toj zemlji sav

svijet govori danas hebrejski, osim staraca geta. I kao simbol obnove duha i jezika židovskoga položili su cionisti dvanaest temeljnih kamena na Skopusovom brdu, temelj hebrejske universe.

V. Gj.

Arthur James Balfour

Bivši ministar inostranih djela lord Balfour stigao je u Jerusolim da povodom otvorenja hebrejskog univerziteta održi rektorski govor. U kratkom prikazu želimo da iznesemo neizmjerne zasluge lord Balfoura, toga oduševljenoga cioniste, za ostvarenje židovske narodne domovine.

Tko u židovskome narodu ne poznaje Balfoura, jednu od najsnažnijih nežidovskih ličnosti, koja će ući u židovsku povijest? Njegovo je ime za uvijek vezano za nas s deklaracijom od 2. novembra 1917., koja nam je nakon dvije tisuće godina galuta opet dala mogućnost, da na tlu istorijske domovine židovskoga naroda izgradimo novu židovsku zajednicu. Jer Balfourova deklaracija i nije za židovski narod ništa drugo do nove jedne mogućnosti, vjere, da će naporima židovskoga naroda uspjeti savladati sve poteškoće, koje su na putu do ostvarenja narodne domovine. A ipak značila nam je Balfourova deklaracija mnogo, jer mi smo znali, da će Velika Britanija preuzetu obvezu i iskupiti.

Balfourova deklaracija bila je ključ, koji nam je otvorio vrata velikim silama, omogućila nam, da iznesemo pred mirovnu konferenciju svoje želje i zahtjeve, da dodjemo u kolo naroda, koji će opet s nama da raspravljaju kao s narodom. Njezina je konzekvenca bila, da je Palestina dobila odmah civilnu upravu i da je vrhovnim komesarom postao Židov, Sir Herbert Samuel. A konačno i mandat nad Palestinom, potvrđen po Ligi Naroda, tek je daljnji korak na putu izvođenja Balfourove deklaracije.

I ako nije sve išlo onim tempom, koji smo mi i autor deklaracije želili, kad se iz oportunitizma oslabila velika koncepcija Balfourove deklaracije, koja je izazvala zanos cionista a tečajem vremena okupila u cilju zajedničkog rada oko izgradnje Palestine malo ne cjelokupno židovstvo, mi smo doživjeli mnoga i gorka razočaranja. I u najtežim ovim časovima, kad su mnogi Židovi, a i cioniste postali malodušni, kad su počeli gubiti vjeru u ostvarenje djela obnove. Balfour, koji nije više bio na vladi, drži svoje vatrene govore za cionističku ideju i sokoli narod prikazujući mu svu veličinu djela, što ga ima provesti, a koje iziskuje golemih napora.

Što je Balfour zasnovao, ostvarit će se pored svih makinacija, jer izvršenje Balfourove deklaracije osjećaju svi engleski državnici i engleska javnost kao moralnu dužnost. Sigurno je, da će se uvijek naći i protivnika naše stvari, koji će u kući lordova ili u zastupničkoj kući ustati protiv židovske Palestine, jer se vatikanski krugovi još uvijek nisu smirili, još uvijek rovale i huškaju protiv nas, zadržavajući nam neprestane sitne ubode. Ali engleski državnici znadu, da je moralna veličina naroda Velike Britanije vezana o to, kako će se izvršiti zadatak, koji je

sebi stavila u pogledu obnove židovske narodne domaje u Erec Jisraelu.

I kolikogod mi cijenili to nastojanje, ipak znamo, da na posljetku sve stoji do nas, do našeg htijenja, do snage naše volje i veličine naše požrtvornosti. I stoga naše nastojanje, da židovstvo potaknemo na maksimum požrtvornosti.

Židovski narod nije do danas u punoj mjeri izvršio svoju dužnost. Ali ipak će i ono, što je stvorilo, pokazati zastupnicima svih kulturnih naroda našu obnovljenu stvaralačku volju.

Židovski narod, i sam još na putu, pozdravlja kao domaćin odličnoga svoga prijatelja lorda Balfoura. I njegov dolazak pored svih prijetnja arapskih nacionalista — dokaz njegove muževne odvažnosti i ljubavi za židovski narod — doziva nam u svijest, kako bi bilo nedostojno i porazno, kad bi nas jedna haranga, pa bila vodjena makar i kako sustavno, kad bi prijetnja bila u stanju, da nas pokoleba i oslabi u našim naprezanjima. Ona nas trebaju očelicitati, da postignemo naš i Balfourov cilj: cilj, koji će opravdati vjeru u židovski narod i njegovu obnovnu snagu.

Židovstvo srdačno pozdravlja velikog državnika i umnika, koga državnička praksa nije priječila da bude vršitelj istorijske zadovoljštine za tisućljeća patnje i progona našega naroda. Pozdravljamo ponosnog i samosvijesnog muža, koji je vazda imao shvatanja za ponos i samosvijest, koje je budio cionizam u židovstvu, te je bio zanosniji zagovaratelj cionizma, no što su mnogi sinovi židovskoga naroda. Pozdravljamo ga na pragu naše sveučilišta, s kojim će biti za vječna vremena vezano ime lorda Arthura Jamesa Balfoura kao njezina prvoga rektora.

Iz referata dra. Weizmanna na XI. kongresu

Suvišno je, da govorim pred jednim kongresom o nacionalnoj nuždi i značenju jednog židovskog sveučilišta. Svi mi osjećamo, koliko silnu vrijednost bi imao takav intelektualan centar, gdje bi Židovi učili, naučali i bavili se istraživanjima; ondje bi u povoljnoj atmosferi bez ikakvih zapreka u židovskoj zajednici, ne stojeći pod uplivom tuđih kultura, mogli stvarati nove židovske vrednote, gdje bi naše velike tradicije mogli dovesti u vezu sa modernim životom. Iz ove sinteze nastala bi prava židovska izobrazba, koja bi prije svega išla u prilog židovstvu našega naroda. Sva diaspora stajala bi pod utjecajem takovog središta. Ono bi uvelike jačalo samosvijest židovskih intelektualaca. Ako pomislimo, koliko znatno utječe na galut židovski gimnazij i ako pomislimo na to, što je već polučila danas još tako slaba i mlada organizacija palestinskih učitelja, onda se vrijednost židovskih sveučilišta ne da ni doledati.

Prije svega će biti židovska visoka škola čuvarica ovih narodnih dobara, koja su najdragocijenija po njegovu budućnost: visoka će škola biti uzgajalište živog židovskog jezika i stjecište svega židovskoga stvaranja na literarnom, umjetničkom i znanstvenom području, jednom riječi bit će »kulturno središte«.

Koliko bi se umne snage moglo razviti na židovskoj visokoj školi. Znameniti židovski učenjaci, koje danas zapostavljaju zbog njihova porijetla, koji ne mogu da razviju svoju radnu snagu i koji često moraju da podnose najgora materijalna i moralna poniženja, a sve zbog toga, jer se ne će da odvrte od svoga naroda, svi bi oni našli mjesta, da se posvema posvete svojoj znanosti i svome narodu.

Ova koncentracija židovskog znanstvenog rada bila bi od neprocjenjive vrijednosti i za učenjake i za opću znanost.

Najjača zaštita ove ideje narodnog samooslobodjenja, za koju su danas izgubljeni zbog nedostatka koncentracije, te poradi štetnog utjecaja tuđih prilika toliki mladi elementi, bila bi ova mladost, koja bi na najplemenitiji način unijela židovski nacionalni duh u narod.

Ova koncentracija dala bi nam novog uspravnog i skrbnog Židova, a židovski bi narod iz tog narodnog dijela crpao veliku snagu i novi polet.

Ta bi mu koncentracija bila ponosnim dokazom stvaralačke snage, koja bi mu dala hrabrosti i povjerenja, da će moći raditi za narod.

Za naš položaj u Palestini bilo bi sveučilište od osobita značenja. U procesu našega mirnoga razvitka bilo bi sveučilište naša najbolja pripomoć. Ono bi nam privelo u zemlju novih sila; ono bi doprinijelo tome, da se zemlja kulturno pridigne: ono bi povećalo naš ugled pred autohtonim žiteljstvom.

I u tome je veliko značenje sveučilišta, što bi ono odgajalo učitelje za naše škole u Palestini i diaspori. Današnji učitelji, izobraženi gotovo svi u nežidovskim školama, nemaju često u svom podučavanju židovske podloge. Sasvim bi drugačiji bio njihov rad, kad bi dolazili sa židovskih univerziteta i kad bi s tim univerzitetima i dalje ostajali u organskoj vezi.

Poznato je, da se s raznih strana izražuje bojazan, e bi sveučilište moglo biti na štetu poljoprivrednoj kolonizaciji. Ne daj Bože, ne kanim ja jednostavno poreći značenje problema, koji se odatle nadaje. No moram već unapred reći, da se naše židovsko seljaštvo u Palestini ne da uporediti sa normalnim tipom seljaka. Tome tipu primjerice ne odgovara norveški seljak ni svojom izobrazbom ni svojim kulturnim potrebama. Razvitak naše zemlje kreće se po sasvim drugim zakonima, nego recimo razvitak Australije ili koje druge zemlje. Kad bismo primijenjivali poznate ekonomske maksime na Palestinu i na naš narod, onda nas takav rad nebi daleko doveo. Židov je intelektualan. Tko se zaista obazire nesamo na tjelesnu snagu, nego i na psihologiju onoga življa, koji će se kolonizovati, taj ne će moći da jednom zauvijek odbaci pitanje toga intelekta time, što će ga posvema pustiti iz vida. On će nastojati, da ga produktivije, pače ići će zatim, da zemlju gospodarski okoristi tim intelektom. Ako i jest naše najveće nastojanje, da našem narodu dademo plug u ruke, da ga privežemo uz grudu, ipak je jasno, da ćemo kraj svega toga ostati narod knjige. Naše najjače oružje je um, pa nam je i zadaća da negujemo taj um, da jačamo i u spremi držimo to oružje u borbi oko postignuća boljega života. Sveučilište bilo bi našim duševnim ratnim brodom, kojim bi veće uspjehe postizavali nego drugi sa svojim vojskama i flotama.

U Palestini mora postojati sve, što nalazimo u nežidovskom svijetu i to u najvišoj i najljepšoj formi, onda će zemlja imati privlačivu snagu za elemente, koji su još daleko od nas i pritjecati će nam sile, o kojima se sad jedva usudujemo da sanjamo. Kulturna kolonizacija Palestine može postati i postat će faktorom u postizavanju našega cilja, koji ne će zaostajati vrijednošću svojom za ekonomskom kolonizacijom.

Dosele sam namjerice govorio samo o potrebi sveučilišta s nacionalno-palestinskog gledišta, ali nam je nažalost i suviše dobro poznato, da projekt židovske visoke škole nalazi uporišta i u nuždi židovstva u diaspori, koja spada u najprešnija pitanja naše sadašnjice.

Dovoljno je poznato, kako su okrutna bespravlja, od kojih trpi većina našega naroda. Jedno od ograničenja, od kojih Židovi u Rusiji možda najviše pate, jest po državi određeno ograničenje polaska srednjih i visokih škola. Predaleko bi vodilo, kad bih se latio posla, da prikažem pojedinosti te ustanove. Napominjem tek, da su to razlozi, koji i necioniste i necionisti organizacije sile, da što prije doskoče ovoj nevolji.

Na naš projekat može se primijeniti isti tečaj misli, kao na sav naš pokret. Mi ne pripisujemo sebi to, da ćemo uskoro cionizmom ukloniti židovsku nevolju. Cionizam je »sutrašnji hljeb« i zato nam je prijeka dužnost, da se već danas pripravljamo. I visoka je škola kamen u budućoj zgradi, koju hoćemo da sagradimo za novo židovstvo u Palestini.

Glas jednog sveučilišta, njegove sposobnosti, vrijednost njegova diploma zavisi o znanstvenoj vrijednosti učitelja. Uspije li nam, da stavimo u službu stvari muževe na glasu, rasti će rang visoke škole odmah i naši bi apsolvenci u utakmicama i u Evropi imali iste šanse, koje ima ma koji židovski apsolvenc evropskoga sveučilišta. Odatle proizlazi vrlo važan praktičan zaključak. Valja nastojati, da se više pažnje posveti učiteljima, nego zgradama i uredjaju. Nadalje moraju učitelji biti podjednako i dobri istraživaoci i slobodnom se istraživanju mora ustupiti primjereno mjesto. Ove posljednje opaske vode nas ravno k pitanjima praktičnog provedenja našega plana.

Često se čuje mišljenje, da osnutak stoji goleme svote i da će nabava mnogih uređaja stajati svih naših sila. Držim, da sam u pravu, kad tvrdim, da većina kod te argumentacije, koja sama po sebi može da bude ispravna, počinja grešku misleći na već dogotovljeno sveučilište sa svim potpunom uređenim fakultetima, knjižnicama, muzejima, laboratorijima itd. To bi naravno nadmašilo naše sile, ali mi hoćemo u prvome redu, da stvorimo zdravu čeliju, koja se sama iz sebe razvija, te bi mogla narasti do većeg organizma.

U Jerusolimu već postoje neki preduvjeti, da se iza nekog vremena omogući osnutak medicinskog fakulteta. Početke bakteriološkog i patološkog instituta stvorilo je djelovanje Društva Židovskih Liječnika. Konsoliduju li se ti instituti nije teško zamisliti, da bi mogli činiti jezgru, iz koje će se kasnije moći da razvije dobra medicinska škola.

Potanko proučavanje moglo bi pokazati, da bi bilo bolje, da se pojedini fakulteti neosnuju najednput, već da se sagra-

de pojedini instituti. Tako se na primjer potakao i sa druge strane osnutak kemičkoga instituta kao nužne nadopune serološkog instituta, koji je nedavno uredilo Društvo Židovskih Liječnika.

Bilo bi preuranjeno, da već sada stavljamo definitivne prijedloge. Kad kongres odluči o velikom mačelnom pitanju, bit će stvar izvršenih organa, da izrade pojedinačna pitanja.

Jedno od najvažnijih principijelnih pitanja, koja se već sada diskutuju, jest nastavni jezik. Danas više nema sumnje, da se židovska znanost i većina humanističkih disciplina može proučavati jevrejski. Ako se radjaju sumnje, one se tiču matematičkih i prirodnoznanstvenih predmeta. Doduše na gimnaziji u Jafi prirodne se nauke naučavaju jevrejski, ali je pitanje, da li za višu nauku već imade dovoljna terminologija i ne bi li znanstvena strana naučavanja uvelike štetovala, kad bi se jevrejski jezik već sada uveo. Ali ja držim, da tu ne postoji nesavladiva poteškoća, ima dosta primjera u povijesti mladih naroda, koji su kod osnutka sveučilišta tek morali nabaviti učevne knjige i termine, da mogu poučavati narodnim jezikom. Jevrejski je jezik svojom podatljivošću vrlo prikladan za oznaku znanstvenih pojmova i dade li se docentima dovoljno vremena, da se pripreve, mogli bi se pomalo spremiti za tu tešku zadaću. Možda bi prvih godina nauka ostala jezično mješovita, ali bi se usto i išlo za hebraiziranjem nauka. Pored nacionalnih razloga nažone nas i posvema tehnički razlozi na što brže hebraiziranje, jer valja računati s internacionalnim djaštvom, koje dolazi iz srednjih škola sa raznim nastavnim jezicima. Kao zajednička veza za ovo jezično heterogeno djaštvo sasvim bi prirodno u Palestini proizašao jevrejski jezik.

Iz toga logički nužno proizlazi vrlo važan praktični zahtjev: izgradnja i razvitak naše Nacionalne biblioteke u Jerusolimu. Ma kako bila čedna naša visoka škola u svom početku, ona će za svoj opstanak i zdrav razvitak, a osobito za stvaranje naučnih knjiga i udžbenika u jevrejskom jeziku trebati dobru biblioteku. Naša bi Nacionalna biblioteka zbog toga bila važan osnovni kamen u izgradnji naše visoke škole. Kod humanističkih je fakulteta biblioteka najvažnija i najskupocjenija tačka. U pripreme radnje morat će ići i intenzivna agitacija za potporu Nacionalne biblioteke.

Dok se sveučilište još bude razvijalo do prave škole, zapast će ga već važna zadaća u zemlji. Po uzoru modernih evropskih visokih škola služit će osnivanjem pučkih visokoškolskih i ferijalnih tečajeva i uzgoju puka. Tako bi se medicinski fakultet mogao brinuti za širenje znanja o elementima prirodnih nauka, higijeni, suzbijanju bolesti itd.

Prijedlozi, koje imam da podastrem kongresu, po svoj su prirodi jednostavni. Svi smo svijesni teške zadaće i čuvat ćemo se, da ne iznosimo projekte bez materijalne osnovke, bez sredstava za realizovanje. Ali mislimo, da je hora, da se ozbiljno spremamo. Razbistre li se osnovke problema, može se početi sa agitacijom i skupljanjem sredstava.

Na koncu sam sa svojim razlaganjem i nadam se, da mi je uspjelo utvrditi osnovke našega plana i nacrtati putove, kojima se može doći do realizovanja. Dakako da

to realizovanje traži velik napor svih sila, ali mislim da će uspjeh opravdati taj napor.

Uspije li nam, da ideju unesemo u široke židovske krugove, onda se možemo nadati, da ćemo naići na shvaćanje visoke zadaće i na snažnu potporu. Prije svega će židovska studentska mladež činiti svoju dužnost i uvelike saradivati kod propagacije te ideje. Ona ne će zaboraviti, da dok ona imade sreću da crpe na vrelima znanosti, tisuće njezine braće vene od žedje za naukom i uslijed varvarskih zakona nailazi na zatvorena vrata sveučilišta u zemlji, gdje su se rodili. Zato je dvostruka dužnost onih, što sad uče, da učine sve, kako bi ostale mlade Židove priveli znanosti, a jedini dostojni odgovor na sadašnje zatvaranje sveučilišta jest osnutak vlastitog univerziteta.

Najbolje ću da završim riječima Fichtecvim: »Koji čovjek, što plemenito misli, ne bi činom i mišljenjem posijao sjemenku beskrajnom i sveudilj naprednom usavršavanju svoga roda, bacio u vrijeme nešto novo i nikad nevidjeno, da ostane u njem i bude nepresahlom vrelom novoga stvaranja« . . .

Dr. Hajim Weizmann
predsjednik svjetske Cijonističke Organizacije.

Iz govora dra. Weizmanna kod polaganja temelja zgradi sveučilišta

Na brdu Skopus dne 24. jula 1918.

Položili smo danas kamen temeljac prvom židovskom sveučilištu, koje će se izgraditi na ovom brežuljku, što se uzdiže nad Jerusolim. Mnogi od nas dadoše, da im se misli svrate do velikih historičkih događaja, što su vezani uz Jerusolim, do događaja, što postadoše baštinom čovječanstva. Nijesmo sanjari rad toga, što dovodimo preda se one duhove, koji su ovdje formirali povijest, koji danas oduševljavaju i gone k većim, sve većim zadaćama.

Prije nedjelju dana održasmo svetkovinu devetoga aba, pa si dozvasmo u pamet, da nam razoriše hram i naoko zauvijek razoriše židovsku nacionalnu državnost. Ali za dugih stoljeća nijesmo mi, narod prkosne, ukočene šije, htjeli da priznamo taj poraz i »Judea Capta« jest danas opet u predvečerju trijumfa. Ovdje s onu stranu bijede i neutješivosti rata usadjuje se prvi

zametak novoga života — obnovi opustošenih krajeva. Ovim sveučilištem stvorili smo za vrijeme rata i više nego što je ovakova obnova, nešto, što će biti simbolom bolje budućnosti. Što se pred nekoliko godina činilo snom, postaje sada ovdje zbiljom.

Što je smisao hebrejskog sveučilišta — koje zadaće ima ono da vrši, odakle će si privući svoje učenike i kojim će jezikom da govori? Na prvi se pogled čini paradoksnim, da smo počeli da gradimo centrum duhovnog i intelektualnog razvoja u zemlji, u kojoj se još gotovo sve mora da učini, u zemlji, koja više za tako primitivnim stvarima, kao što su plugovi, ceste i luke. Ali za one, koji znadu židovsku psihu, ne će to biti paradoksnost. Istina je, da nas čekaju veliki socijalni i politički problemi i da od nas traže riješenje. Mi Židovi znamo: bude li duh imao područje, u kojem se može slobodno da kreće, budemo li imali centar za razvitak židovske svijesti, tad ćemo u isti čas postići udovoljenje naših materijalnih potreba. U najtežim vremenima naše egzistence mašli smo zaštite i sklonište medju Židovima naših škola i učiona, a mučeni Židov nalazio je pun predanja istraživanju židovske znanosti u tom radu utjehu i olakšanje.

Sveučilište treba da — kao što mu već ime kaže — naučava sve, što obuhvaća ljudski duh. Moderni universitet me mora samo odgajati i stvarati posvema izobražene stručnjake, nego mora omogućiti svima, što hoće da se bave znanstvenim istraživanjem, da se nesmetano posvete svome radu. Naše sveučilište postat će tako domom onim stotinama talentiranih mladih Židova, u kojima je kao stoljetna baština usadjena žedj za znanjem i nagon za kritičkim istraživanjem i koji su sada u većini prisiljeni, da ovaj svoj gorljivi nagon zadovolje u nežidovskoj a veoma često i protužidovskoj okolini.

Hebrejsko sveučilište! Držim da nema nikoga, te bi si mogao zamisliti sveučilište ovdje u Jerusolimu, koje ne bi bilo hebrejsko. Zahtjev, da ovo sveučilište bude hebrejsko počiva na kulturnim vrednotama, koje su Židovi iz ove zemlje objavili svijetu. Ovdje, gdje žive pristalice triju velikih religija, što su s nekim diferencama izgradili svoju vjeru u Boga, koji se objavio Mojsiji, ovo je pitanje bilo riješeno i prije nego što je taj svijet, koji je svoje osnovice postavio na židovsko pravo, počeo da poštuje židovske proroke i prije nego što je priznao veličajne moralne i duševne vrednote, koje mu je židovski narod dao. Univerzitet treba da židovski narod živo potiče, da se i dalje bori za istinu. Jesam li presmion, kad ovdje izmedju brežuljaka Efrajima i Judeje izreknem svoje uvjerenje, da proroci Izraelovi nije su posvema nestali i da će se pod egidom ovog sveučilišta pojaviti preporod božanske snage profetske mudrosti, koja je nekoć bila našom? Univerzitet bit će žarištem obnove naše židovske svijesti, koja je sada tako slaba, jer obuhvaća gotovo sva područja svijeta. Pod atmosferskim tlakom ovoga brda može da izbija i da se širi naša židovska svijest, a da ne izgubi snagu svoju, naša će svijest opet da se razbukti i naša će židovska omladina ojačati na ovim vrelima.

Za me je u ovaj čas nepotrebno, da se zadržavam kod tehničkih poteškoća obzirom na hebrejsku nastavu. Mi ih potpu-

noma uočujemo; ali iskustva, koja smo stekli u našim palestinskim školama, dokazala su nam već, da se ove teškoće mogu da svladaju. Sve su to detaljna pitanja, koja su veoma pažljivo istražena i kojima ćemo se zabaviti u prikladnije vrijeme. Govorio sam o židovskom universitetu, kojeg će jezik biti hebrejski, posvema onako kao što se na Sorbonni upotrebljava francuski a u Oxfordu engleski jezik.

I ako je hebrejski universitet u prirodi namijenjen Židovima, on će ipak srdačno pozdraviti svakog slušača kojegod narodnosti i kojegod on vjere bio. »Jer moju će kuću zvati kućom molitve za sve narode«.

Pitanje fakulteta, kojima treba da započne naše sveučilište određeno je donekle praktičnim razmišljanjem i tretiranjem. Počeci našega universiteta već postoje. Imademo u Jerusolimu početke Pasteurovog instituta i jednog židovskog zdravstvenog ureda, koji su već dali vrijednih doprinosa bakteriologiji i higijeni. U Hajfi postoji tehnika, a u Atlitu postoje počeci poljoprivredne pokusne stanice. Stvar je znanstvenih metoda, što se nadamo, da će se potpunoma obraditi ova lijepa i plodna, ali sada toliko neproduktivna zemlja. Ovdje će kemija i bakteriologija, geologija i klimatologija morati svom snagom saradivati tako, da će jasna biti važnost ovoga sveučilišta za izgradnju naše narodne domaje. Sve nas to sjeća one činjenice, koju hoće da zaborave nakon četiri godine rata s njegovim lošim primjenama znanstvenih metoda, da znanost moramo smatrati lijekom mnogih rana i kao spas od mnogih zala. Uz znanstvena istraživanja zauzet će odlično mjesto i humanistička naobrazba. Dnevni židovski nauk, nagomilane, polusakrivene vrednote naše stare filozofije, religiozne i juridičke literature treba da se iznesu na svijetlo i slobode praha mnogih stoljeća. One će se utkati u nov život što se stao da budi u ovoj zemlji, ovako će biti povezana prošlost naša sa sadašnjošću.

Smijem li, prije nego što završim, upozoriti na veoma važan momenat? Ovo sveučilište mora pored težnje za najvišim znanstvenim nivoom biti pristupačno svim slojevima pučanstva. Židovskom obrtniku i zemljoradniku mora biti dano, da u svojim slobodnim satovima može negdje proširiti i usavršavati svoju naobrazbu. Vrata naših biblioteka, čitaonica i laboratorija moraju biti otvorena svima. Ovako će univerza moći blagotvorno utjecati na cjelinu naroda. Temelj biblioteke već postoji a dijelovi njeni, što se još nalaze u Rusiji i drugdje bit će ovdje nadasve vrijedan prirast. Osnutak sveučilišne knjižnice imao bi da se provede u prvo vrijeme iza svršetka rata. Raznolik su pripremni radovi, koji se imaju da provedu. Mnogošta se već radja i razvija mnogošta, kao i ova zgrada, o kojoj se ovdje radi, mora da se odgodi, dok nastanu sretnija vremena mira. Ali od danas je hebrejski universitet stvarna činjenica. Naše sveučilište, sagrađeno židovskim naučnim radom i židovskom stvaralačkom snagom, razvit će se u integralni sastavni dio našeg narodnog organizma, koji se sada gradi. Bit će u njega centripetalna snaga, koja će privući najplemenitije dijelove židovstva — središte, što ujedinjuje naše rastrkane nacionalne česti. Duhovno oplodjenje i duhovni poticaj izlazit će odavle i probudit će usnule snage u našim rasijanim općina-

ma. Ovdje će naći svoju domaju duša Izraelova, što toliko dugo luta; njena se snaga ne će lomit u neprestanom i uzaludnom lutanju. Izrael će konačno da živi u miru sa sobom i ostalim svijetom. Ima talmudska legenda, što priča o židovskoj duši, kojoj ukradoše tijelo pa lebdi izmedju neba i zemlje. Ovako je danas naša duša; sutra će se smiriti u ovom našem utočištu. U to mi vjerujemo!

BALFOUROVA PORUKA PRIGODOM POLAGANJA KAMENA TEMELJCA.

Izvolite primiti moje srdačne želje za budućnost hebrejskog sveučilišta na Skopusu. Vršila svoju svrhu tečajem godina sve jačim uspjehom. Najtoplije čestitke isporučujem svima, što su toliko neumorno radili za osnutak toga učilišta, kojim će se umnožiti napredne snage svega svijeta.

TEKST SVITKA OD PERGAMENE, ŠTO JE 24. JULA 1918. STAVLJEN ISPOD PRVOG KAMENA TEMELJCA.

Blagoslovljen da si Ti, Vječni, Bože naš, kralju svijeta, što si nam dao, da doživimo ovaj čas. Srijeda, petnaesti dan petoga mjeseca, mjeseca Menahema-Aba, u godini pet hiljada šest stotina sedamdeset i osmoj od stvorenja svijeta, hiljadu osam stotina četrdeset i devetoj od razorenja našega drugoga hrama. dvadest i prvoj od prvoga cionističkog kongresa, koji je sazvaio doktor Benjamin Zeev ben Jakob Herzl, u godini prvoj od deklaracije britanske vlade, koju je objavio Arthur James Balfour, koja židovskom narodu obećaje nacionalnu domaju u zemlji Izraelovoj — dan, kojega je postavljen prvi kamen zgrade, koja ima da bude prvo hebrejsko sveučilište. To se posvjedočuje potpisima našim.

Pored dr. Weizmanna potpisali su ovu ispravu sefardski nadržin Nisim Eliaschar, aškenaski nadržin Serah Epstein, Muftija od Jerusolima, biskup Mac Innes, nadržin Usiel iz Jafe u ime baruna Edmunda de Rothschilda, M. Libowitz, jedan od posljednjih junačke skupine Bilu-ima, dr. Thon, D. Levontin i nekoliko momaka i djevojaka u ime buduće generacije.

Sveučilište u Jerusolimu

I.

Temeljni principi palestinske izgradnje, kako je danas provode cionistički instituti, udešeni su pod vidom daleke budućnosti. Jedan svoj izričaj nalaze ti principi u instituciji Keren Kajemeta, a drugi izričaj — i ako to na prvi pogled možda i nije posvema jasno — u hebrejskom universitetu. Zadaća je ovih redaka, da se pozabave ovim drugim institutom i da pokažu princip njegova uredjenja i ideju njegove egzistence i njegove svrhe iznoseći usto i jednostavni historički materijal.

Usiškin je jednom rekao, da je značajno te je ideja Keren Kajemeta i hebrejskog universiteta nikla u jednoj glavi i da je isti čovjek živo propagirao osnutak obih instituta. Prof. Hermann Schapira predložio je već u prvom kongresu u Baselu g. 1897. osnutak Keren Kajemeta a u isto je vrijeme mnogim člancima u hebrejskom listu »Hamelic« iznosio i zagovarao ideju, da se

u Jerusolimu izgradi hebrejska visoka škola. Peti je kongres god. 1901. prihvatio dođoše rezoluciju u kojoj se poziva egzekutiva, da se pobliže zabavi projektom uredjenja židovske visoke škole u Jerusolimu, ali su kobni događaji u god. 1903. i 1904. — kišenevski progromi — potisnuli ovu ideju, da opet bude tek 1913. određeniji i znatniji predmet rasprava i zaključaka na 11. kongresu u Beču. Velikim se oduševljenjem iza referata dr. Weizmanna o toj stvari prihvatio zajednički prijedlog dr. Weizmanna i Usiškina, da uži Akcijoni Komite započne pripremnim radnjama za izgradnju sveučilišta. I Herzl se ranije zalagao za taj plan, pa je nastojao da zatraži naročito koncesiju u turske vlade.

Zahtjev za osnutak sveučilišta opravdao se praktički dvojako: potrebama Palestine s jedne strane i nevoljom u židovskih studenata i zapostavljanjem židovskih učenjaka i nastavnika u galutu sa druge.

God. 1913. niču naše pozicije u Palestini bile tako jake kao danas i prvim se razlogom dao opravdati taj zahtjev samo obzirom na one znanosti, kojih studij može da se udesi prema potrebama Palestine odnosno kolonizacije. Značajno je za sav plan — otprije i sadašnji plan — universiteta i za one rasprave o njemu, da se gotovo nikad nije govorilo o apstraktnim studijama čiste filozofije i naučnog prava, nego se sva rasprava obazirala na praktične gospodarske potrebe Palestine za bližu budućnost i na sistematizovanje studija tako zvane židovske znanosti. Na petom je kongresu pala riječ o »židovskoj znanosti«. Martin Buber kaže da nema židovske znanosti nego židovski kompleks znanosti, to će reći, da valja iz svih znanstvenih područja povaditi sve što se nekako tiče Židova i židovstva; ali danas se pod riječju »židovska znanost« misli ona znanost, koja se bavi židovskom historijom, židovskom literaturom i jezikom i studijem onih duševnih vrijednota i tvorevina, koje su stvorili Židovi bilo na hebrejskom jeziku, bilo na kojem drugom, ali se direktno ili indirektno tiču Židova. Ova je znanost danas nesistematizirana i zadaća je hebrejskoga universiteta, da čitavom njenom kompleksu dade neki praktičniji aspekt i pozitivnu narodnu životnu osnovicu.

Buberova je misao o »židovskom kompleksu znanosti« prodrja, ali se danas realizuje u suženom opsegu upravljena samo na onaj kompleks, koji tangira Palestinu i njene potrebe. Zato je u početku dana u glavnome prednost prirodnim znanostima i medicini, a tek je nedavno osnovani judaistički institut onaj dio današnjeg univerziteta, koji svojim ciljem i načinom rada direktno zahvaća i u galutsko židovstvo kao takovo.

Medjutim podigao se uvažen glas protiv osnutka sveučilišta. Podigao se iz redova palestinskog radništva. Pokojni A. D. Gordon, začetnik ideologije Hapoel Haca-ira pobojao se, da će univerza mlade židovske sinove odagnati od zemljoradnje u intelektualna zvanja, kojih ne trebamo. Ovaj je prigovor bio važan memento. Nije ovdje govor o toliko spominjanoj hiperprodukciji intelektualaca u Židova, nego o opasnosti isključivo za palestinski jišuv. Mnogi sinovi Rothschildovih kolonista ostavili su zemljoradnju, koja im nije odbacivala dovoljan prihod. I tako dugo dok novi naraštajevi ne će biti posvema povezani už

zemlju kao ruski muzik, visoki intelektualni zavodi mogu pored koristi donijeti i štetu, naškodivši ideji produktivacije židovskog naroda povratkom k zemlji.

Ovaj je prigovor uvažen u određivanju strukture današnje hebrejske univerze. Postoje zasada samo neki prirodnoznanstveni instituti, koji udešavaju sav svoj rad prema potrebama palestinske izgradnje i u bližoj budućnosti naš univerzitet ne će pedagoški pripremati zvanja i dijeliti diplome, nego će tek njegovati znanstveni i istraživački rad. Prema tome ova univerza ne će primati nove redovite slušače kao ostala sveučilišta, nego će na njoj raditi apsolvanti visokih škola, da usavrše svoje zvanje vazda onako, kako to traži životna struktura Erec Jisraela.

I danas se protiv osnutka univerze bune samo neki ultraortodoksni rabini Agude, koji propovijedaju i postove zbog »prestupka«, koji se sada počinja u Jerusolimu.

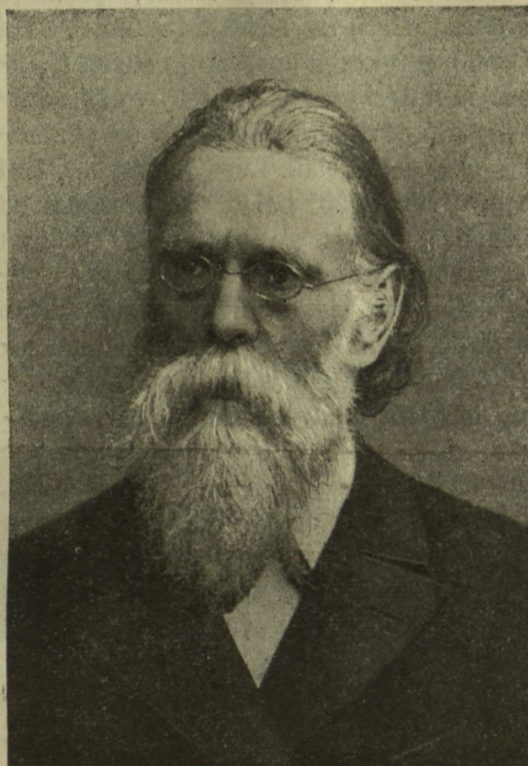
II.

Sveučilišne zgrade i njegovo zemljište nalaze se na brdu do Jerusolima, koje se sada nazivlje Skopus (Har-hacofim). S jedne strane puca daleki vidik prema Istoku, Mrtvo more svjetluca se u daljini, a sa zapadne strane skupio se podno brda grad. Prvi doprinos za izgradnju sveučilišta dao je Komite Hoveve-Cijona u Odesi. Taj je doprinos iznosio 50.000 franaka to će reći neko 2000 funti, a njime je kupljeno zemljište. Već prije rata uredio je Keren Kajemet arangement s Egzekutivom Cijonističke Organizacije, prema kojem je Keren Kajemet za kupnju potrebnog zemljišta pozajmio nekih 2000 funti stekavši time i tražbine na ovako kupljenom zemljištu. Iza rata je gosp. Jichak Goldberg, koji sada stanuje u Tel-Avivu, nastojao da univerzitet dodje do potrebnog zemljišta, pa je sam kupio oveci teren sa zgradama za 7000 funti. Godine 1922. prepustio je komite u Odesi sva svoja prava obzirom na darovanih 50.000 franaka odnosno za taj novac kupljenu zemlju Keren Kajemet Lejisraelu.

I g. Jichak Goldberg odstupio je sva svoja prava Kerenu. Tako se u Keren Kajemeta koncentriralo pravo na zemljište, koje vrijedi 11.000 funti. Osim toga je Keren Kajemet izdao 1500 funti za jednu parcelu do univerzitetskog zemljišta, a nedavno je prema posljednjim vijestima registrovano sve univerzitetsko zemljište za Keren Kajemet. God. 1914. započeti su pregovori, da se kupi kuća na Skopusu, koju je ondje sagradio sir John Gray Hill, pa je kupljeno za 21.500 funti. Ova kuća leži na vrhu Skopusa. 24. jula 1918. položen je uz prisustvo generala Allenbya i drugih ne-židovskih i židovskih odličnika prvi kamen temeljac. Plan za izvedenje univerzitetskih zgrada izradili su ponajprije prof. G e d d e s i Mr. M e a r s još u god. 1919., ali je taj plan odviše skup, pa se nije mogao realizirati. Sada se sve gradi prema jeftinijem planu arhitekta K a r e n b e r g a. U tako zvanoj Gray Hill kući nalazi se mikrobiološki i biokemički institut, a judaistički se institut seli u posebnu stariju zgradu, koja je u tu svrhu preudešena. Ovaj je institut sagradjen prema planu naročitog komiteja u Londonu, koji se osnovao g. 1922. U tom su komiteju nadrabini dr. Chuchler, James de Rothschild, dr. Myets, dr. Weizmann i Sokolov.

Biokemički institut vodi prof. Fodor, nekadanji profesor na sveučilištu u Halle. Godišnji budget ovog instituta iznosi 3500 funti. Od toga daju 2000 funti Amerikanci, a 1500 Cijonistička Organizacija. Dijeli se u dva odjela, u odio za opću kemiju i u odio za biokemiju i biofiziku. Prof. Fodor obradivao je još u Njemačkoj najaktuelnija pitanja kemizma ljudskog i životinjskog organizma i njegov je jerusolimski institut trebao da bude veza izmedju prirodnoznanstvenog i medicinskog fakulteta, koji će se s vremenom izgraditi. Sada se prof. Fodor veoma mnogo bavi kemizmom biljaka i tla, obazirući se u prvom redu na kolonizaciju, pa tako uvelike pomaže i poljoprivrednu pokusnu stanicu Cijonističke Organizacije u Atlitu.

Mikrobiološki institut osnovan je prije rata prigodom 60-godišnjice rođenja Maksa Nordaua. Dijeli se na serološki i bakteriološki odio. Tom je institutu priključen i Pasteurov zavod, jedan od najstarijih zdravstvenih instituta, koje je u Palestini osnovala Cijonistička Organizacija.

Dr. Hermana Schapira

profesor matematike na sveučilištu u Heidelbergu, pokretač ideje osnutka Keren Kajemeta i hebrejskog universiteta. Umro 11. lžara 5658. (3. V. 1898.)

Prije rata uredjene su u Jerusolimu oveće bolnice. Najpoznatija je i najveća Rothschildova bolnica. Ovu je bolnicu preuzela »Hadasa«, zdravstvena organizacija američkih Židova, koja upravlja čitavim zdravstvenim radom u Palestini, pa je u svim većim gradovima izgradila nove bolnice. Rothschildova je bolnica zamišljena kao preteča medicinskom znanstvenom fakultetu, ali postoji plan, da se bolnica ne razvija u institut toga fakulteta, nego da se s vremenom izgrade naročite univerzitetske klinike i zdravstvene stanice. Medjutim nastoji »Hadasa«, da u okviru ove stare bolnice izgradi neke institute tako, da bi mogli kasnije prijeći u univerzitet. Tako je osnovan Röntgen-zavod, koji je od malenih početaka uz pripomoć »Hadase« izgradjen do svjetskog uzornog instituta. Na čelu toga zavoda stoji prof. Josef Freud, nekadanji docent na univerzitetu u Beču, djak čuvenog svjetskog röntgenologa, bečkog profesora Holzknechta. Institut raspolaže vanredno bogatim instrumentarijem i izvrsnom bibliotekom, ali gotovo isključivo na anglo-saskom ili španjskom jeziku, budući da su je darovali Ame-

rikanci. Sad bi se ta biblioteka trebala nadopuniti njemačkim, francuskim i talijanskim znanstvenim djelima, pa je prof. Josef Freud stupio u vezu sa svojim prijateljima, da ih daruju ili nabave. Tome pozivu odazvali su se i naši liječnici, pa u ovom broju donosimo iskaz njihovih doprinost za jerusolimski röntgenološki zavod.

Judaistički institut počeo je da se uredjuje potkraj god. 1924. Taj institut treba da gaji proučavanje semitske filologije, a bit će naučni zavod za naprednije i bavi se sada ovim predmetima: židovska filologija i arheologija, povijest religije, arapski, židovsko pravo, hebrejska literatura. U tom institutu rade sada prof. G u t t m a n n iz Breslaua, B j a l i k, prof. M a r g o l i s, dr. K l e i n, a odazvali su se pozivu instituta i neki drugi znanstvenjaci i sveučilišni nastavnici kao n. pr. dr. E p s t e i n iz Berlina.

Prema vijestima Palestinske Telegraf-ske Agenture ima da se na dan svečanog otvorenja polože kameni temeljci zgradama matematskog i fizikalnog fakulteta. Prvi bi imao da nosi ime B a l f o u r a, a drugi ime Alberta E i n s t e i n a.

Uz univerzitet postoji univerzitetska ili Nacionalna biblioteka. Djelatnošću Josefa C h a z a n o w i t z a stvoreni su prvi počeci i danas broji ta biblioteka nekih 90.000 djela. Ima tuđe vanrednih bibliografskih vrijednota. Nedavno je u Jerusolim prispjela čitava biblioteka pokojnog orijentaliste G o l d z i e h e r a. Ta biblioteka broji nekih 6000 svezaka od 2600 autora.

Doskora bi imala da se izgradi posebna zgrada za Nacionalnu biblioteku, pa će se u tu svrhu upotrebiti novac iz zaklade pokojnog predsjednika Cijonističke Organizacije Davida Wolfsohna. Sve su knjige, koje danas posjeduje biblioteka, darovane. Naročiti komiteji i »društva prijatelja biblioteke« ili »pro biblioteka iudica«, uredjena u vremenu iza 11. kongresa, rade na sakupljanju i ekspediciji knjiga za biblioteku u Jerusolimu.

III.

Svečanošću otvorenja na 7. i 8. nisanu ne počinje zapravo rad jerusolimskog sveučilišta. Ova će proslava biti u formalnoj svojoj tački inauguracija prvoga rektora i službeni akt, a po faktičnoj sadržini bit će velebna manifestacija stvaralačke obnovne ideje cijonizma na području židovskog intelektualnog i znanstvenog rada. Prvi rektor bit će lord Balfour i on će održati prvi rektoratski govor. Balfour nije naučenjak i ne će predavati na jerusolimskom sveučilištu. Ali hebrejski univerzitet nije predmet izoliranog naučenjaštva, nego je on djelo nacionalnog osvještenja, produkt obnovne volje židovstva. Znajući djelovanje lorda Balfoura, razumjet ćemo odatle s time u vezi taj izbor prvoga rektora. Tim izborom ne manifestuje se samo očituje nešovenstvo i općeniti značaj čitave palestinske izgradnje.

Jerusolimsko sveučilište bit će, kako reče dr. Weizmann, centripetalna snaga, koja će koncentrirati sva pozitivna intelektualna djelovanja u Židovstvu i unijeti sistem u rasuti i rastrkani rad. Bit će visoka instanca židovske kulture i opet će sa brda u Jerusolimu židovstvo izreći veliku riječ svemu ljudstvu.

Joel Rosenberger.

POZDRAVNA PISMA HERRIOTA, PAINLEVEA I LEONA BLUMA K OTVORENJU HEBREJSKOG UNIVERZITETA.

1. Iz pisma francuskog ministra predsjednika EDUARDA HERRIOTA.

Moderni duh pali luči svoje na svim vrhuncima. Jerusolim je jedan od najviših vrhunaca u povijesti civilizacije i hebrejsko sveučilište u tom gradu može opet da nadoveže na veoma sjajne tradicije i da ih dalje razvija.

Želim, da ono bude središtem, kojemu će se obraćati svi duhovi sa svih strana duševnog horizonta, koji teže za svijetlom i plemenitim poticajima. Ono mora da bude centar moralne i duševne prosvjete, čije će zrake mnogo pomoći, da se rasprše magle, što još uvijek tište naš bolan ljudski rod. Svi intelektualci svijeta mogu zato u hebrejskom sveučilištu u Jerusolimu pozdraviti instituciju, kojom znanstveno istraživanje sve više rastvara vrata svijetloga biljega istine pred čitavim univerzumom.

2. Iz pisma predsjednika francuskog parlamenta PAINLEVEA.

Hoće li Palestina biti sjajan i svjetao centar židovstva, njegova jezika, njegove ideje, njegovih umjetnosti i njegova duha? Ovo se pitanje sada postavlja. Začudo brzi napredak hebrejskog jezika u Palestini, a naročito osnutak hebrejskog univerziteta čine se sigurnim jamstvom budućeg uspjeha. Što se u Palestini stvara, ne smije da joj bude irelevantno. Francuska se pouzda u prijateljstvo s Izraelom i znade, da ima suviše mnogo veza između židovskih i francuskih težnja za slobodom, a da ne bi Judeja mogla da bude bratski povezana.

3. Iz pisma socijalističkog vođe LEONA BLUMA.

Otvorenje hebrejskog sveučilišta jednako dira moje židovsko i francusko srce. Židov je dosada bio tumač Orijenta u Okcidentu. Čudnim povezanjem postaje on nosiocem radosne vijesti, koju Okcident ima da preda Orijentu. Pred budućim ujedinjenjem susreću se dvije civilizacije. A gdje da to dostojnije učine, nego na toj prvenstvenoj tački zemaljske kugle — u Jerusolimu. Francuska može da taj događaj pozdravi tek dirnuta srca, puna osjećaja. Ona je oduvijek bila odgajatelj i zaštitnik orijentalnih naroda, što se bude. Nova će se Judeja vazda sjećati dobročinstava velike revolucije i ne će zaboraviti, da su armije republike razbile lance njenih sinova. Socijalista može da se nada, da će ovaj preporod židovske kulture uroditi samo dobrim plodovima. Zbog toga s pouzdanjem promatram taj univerzitet u Jerusolimu, koji — centar znanosti i duševni laboratorij — ne će na posljednje mjesto potisnuti brigu za zemaljski rod i u kojem ne će Židovi zaboraviti svoje čudesno poslanje, da shvate i dokuče istinu i da je podignu i učine božanskom.

NEUSPJELI GENERALNI ŠTRAJK. — ODUŠEVLJENI DOČEK BALFOURA U EREC JISRAELU.

Iz Jerusolima javljaju: Sve su vijesti o panici pred nemirima u Erec Jisraelu, koje se s izvjesne strane uporno šire u anticijonističkom novinstvu, lažne. Uslijed agitacije, koja se već nedjeljama provadja, odlučila je vlada, da poduzme sve mjere, koje su potrebne za održavanje reda i da osigura mirni tok otvorenja sveučilišta.

Generalni štrajk, što ga je proklamirala arapska egzekutiva, nije nigdje proveden. Većina arapskoga pučanstva, seljaci i radnici, otklonili su zapovijed za štrajk i nalog za bojkot. Arapski seljaci pozdravili su Balfoura isto kao i Židovi velikim ovacijama.

Inostrani upliv pri širenju svih alarmantnih vijesti lako se može konstatovati. Tvrdi se, da stvar vode egipatski emisari.

Dan iza toga što je stigao, pošao je lord Balfour u novi židovski grad, Tel Aviv, a prije toga posjetio je Rišon le Cijon, središte palestinskog vinogradarstva. Stanovnici oduševljeno su pozdravili odličnoga gosta. Lord je Balfour, koji je pribivao službi božjoj u sinagozi od Rišona, u jednom govoru pred velikim mnoštvom razlagao, da Balfourova deklaracija ne inkorporira stav jedne osobe ili jedne nacije, već zajednice internacionalnog mišljenja, koja je potpisala mirovne ugovore. Nije vjerovatno, da će se ikad Balfourova deklaracija ukinuti. On, Balfour, je jedan od najstarijih cijonista; njegovo oduševljenje za cijonističku stvar mnogo je starije od britske deklaracije, koja je — njemu u najvišu čast — skopčana s njegovim imenom.

U Tel Avivu dočekalo je Balfoura zastavama i cvijećem veliko mnoštvo. Gradsko zastupstvo s gradskim načelnikom Disengofom na čelu, svečano je pozdravilo lorda Balfoura. Na pozdrav gradskog načelnika odgovorio je Balfour srdačnom zahvalom te je medju inim rekao, da mu ono, što je vidio, daje veću nadu no ikad za budućnost cijonizma.

Lord Balfour posjetit će još i druge židovske kolonije.

Otvorenje jerusolimske univerze u engleskoj štampi. Prigodom otvorenja univerze u Jerusolimu posvetio je »Manchester Guardian« od 16. ožujka veliki dio svoga prostora Palestini. I podlistak »The New Judea«, pa i odulji članak Harry Sachera iz Jerusolima upozoruju na značenje i važnost jerusolimske univerze. Osim toga ima u tom broju i nekoliko slika instituta jerusolimske univerze. I »Daily Chronicle« donosi članak poznatoga procijoniste Herberta Sydebothama o hebrejskom sveučilištu.

Zemljište hebrejske univerze vlasništvo Keren Kajemeta. Nešto se konačno odlučilo, da će se cjelokupno zemljište, koje je određeno za svrhe hebrejske univerze i njezinih pomoćnih instituta, registrirati kao vlasništvo ŽNF. Tendencija, da se javne zgrade u Palestini registriraju kao vlasništvo KKL, uspješno je prodrta kod tehnike u Hajfi, gimnazije i velike sinagoge u Tel-Avivu i umjetno-obrtno škole Becelej u Jerusolimu.

Naše poslanice kuratoriju hebrejskoga univerziteta

Poslanica Saveza Cijonista

sastavljena po gg. Lavu Sternu i dru. Mojsiji Margelu,

אל הקורטוריום של בנין המכללה העברית בירושלים. אדונים נכבדים!

הועד הפועל של הסתדרות הציונים בממלכת ס'כ'ס החליט היום בישיבתו המיוחדת לשם הניגת הפתיחה של המכללה העברית בירושלים להביע לכם ברכה על המאורע הנעלה והמרומם הזה.

באהדה ובחבה מרובה השגתנו מרחוק על העבודה הכבירה ביסוד המכללה העברית בירושלים, שכבר בשנת התר"עג בקונגרס בווינה ירה אבן פנתה הראשונה ויצר את כל תכניתה איש חי ורב פעלים, שהוא עתה מנהלנו ונשיאנו הד"ר חיים ווייצמן; יהי ד' אלהיו עמו ויעל! לצערנו הגדול לא היתה במשך הזמן הארוך של עבודתכם הכבירה היכלת בידנו לעזור לכם בה אפילו במשהו. מצב הענינים בהסתדרותנו לא נתן לנו האפשרות-מלבד המספר הפעוט של אחינו היהודים הנפוצים על פני שטח הממלכה ומלבד העניות השכיחה אצל רובם של הציונים-ליצור איזה פעל ממשי לתועלת המכללה העברית הירושלמית משום הובות ציונים גדולים המוטלים כאן עלינו. אנו יודעים כי דוקא את המוסד הזה, שערכו גדלו רצוי וחביב מאד לכל השדרות הרחכות שבכעמנו, לא הוקירו וגם לא תמכו כראוי היהודים. אבל שמחים אנו, שלמרות כל אלה נתרבה המספר של נודבים יחידים, שרק על ידי תמיכתם ההגונה נוצרה היכלת להוציא את המפעל הכביר הזה לפעולות ידים.

למותר אפוא, אדונים נכבדים, כל מלה על אודות ערך המוסד הזה וחשיבותו המרובה, שאותו אתם יצרתם אף בראתם. מודים אנחנו לכם, כי תקותנו חזקה שמתוך המוסד שיסדתם תצמח השפעה מבורכת גם לכלל יהודים שבממלכת ס'כ'ס כמו שתצמח לכל עמנו בתפוצות הגולה. וכבר עכשו אנו מרגישים כי פתיחת המכללה העברית הירושלמית תביא לכשעצמה רוח חיים, נשמת התחיה, גם לתוך אותם החוגים של יהודים שעמדו עד עתה מרחוק וכלי כל השתתפות בבנין ארץ ישראל למרות כל עבודתנו הציונית ולמרות כל העובדות הממשיות שביצירת המולדת היהודית הלאומית. מוחזק אצלנו ובאמונה שלמה אנו מאמינים כי רגש הכבוד, הממלא עתה את כל נפש יהודי נאמן מתוך פתיחת המכללה, יהיה לאחד הגורמים החזקים והכבירים שיכוף ויכריח את כל היהודים לעשות בתחלה תשובה בלבם ולשוב אחרי כן גם בעבודתם ובחיייהם אל היהדות. באופן זה יש לחכות שמתוך ההשפעה שתשפיע עבודה מעשית פעוטית, המתגשמת במוסד המכללה, יולדו לנו כחות חדשים רעננים, עוזרים ותומכים הדרושים להפצנו בהחלטה, כדי לכונן אדמת אבותינו, להצמיחה ולהפריחה באומץ רוח ובחקים אפשרי. ואת הכחות האלה, שאנו צריכים וזקוקים להם, לא יכלנו לרכוש לא על ידי עבודתנו השמטתית התמידית ולא על ידי עמלנו המעשי בגלות לשם ארץ ישראל.

מודים אנחנו לכל חברי הקורטוריום ולכל העסקנים הזרזים שיצרו ובראו את המפעל הכביר והנשגב הזה. תהי שעת הפתיחה שעת רצון ושעת ברכה לכל אלה שנתמנו לנהל את המוסד ויזכו לגדלו ולהעלותו לאותה המדרגה העליונה המכוונת לרוחו של עם הספר.

יחד עם כל הבנים הנאמנים לעמם היהודי משתתפים גם היהודים שבממלכת ס'כ'ס, משתתפת הסתדרות הציונים ועמה הועד הפועל שלה בחגיגת הנעלה והנהדרה.

גם אנחנו שלחנו לארץ אבותינו חלוצים, כחות חשובים ומחזקים, וחקותנו חזקה שהכחות האלה יחמידו את עבודתם להרים קרנה של ארץ ישראל. אנחנו גותנים הרשאה למר חיים זלושצר, אדרכת, שהוא המנהל של בנינו המובחרים האלה, להיות בא כחה של הסתדרותנו בחגיגת הפתיחה.

הועד הפועל

של הסתדרות הציונים בממלכת ס'כ'ס. פה זגרב, שנים ועשרים יום לחדש אדר הר"פ לפ"ק

Prijevod s hebrejskoga.

Kuratoriju za gradnju jevrejske univerze u Jerusolimu.

U današnjoj svečanoj sjednici Radnoga Odbora Saveza Cijonista u Kraljevini S. H. S., koja je sjednica bila posvećena važnosti jevrejske univerze u Jerušalajimu, stvoren je jednoglasno zaključak, da Vam se pošalje ovaj pozdrav:

Poštovana gospodo!

Sa velikim simpatijama pratili smo rad oko osnutka najvišeg jevrejskog učilišta u Jerušalajimu, kojemu je pothvatu udario prve temelje i dao smjernice današnji naš mnogozasluzni predsjednik g. dr. Haim Weizmann na kongresu u Wienu god. 1913. Duboko žalimo, da nam kroz dugo vrijeme Vašega rada nije bilo moguće, da icim spomena vrijedno podupremo Vaš rad. Prilike u našoj organizaciji, kraj razmjerno vrlo malo Židova a na razmjerno velikoj teritoriji, kraj većinom siromašnih cijonista, nijesu nam uslijed tolikih drugih cijonističkih zadaća i dužnosti omogućivale, da makar i samo jedamputa provedemo jednu sistematičku akciju u korist jevrejske univerze u Jerušalajimu. Mi znademo, da upravo ta ustanova, i ako nailazi na razumijevanje i na ljubav naših najširih masa, nije dosele dobivala potpora iz širokih jevrejskih redova. Vanredno nas raduje, da se ipak našao dovoljan krug vrlo darežljivih pojedinaca, koji su svojim obilnim prinosima omogućili izvedenje ovoga velikoga djela.

Ne treba, gospodo, da Vam kažemo ni jednu riječ o značenju instituta, što ste ga Vi stvorili. Nu moramo Vam priznati, da od Vašega instituta očekujemo isti onaj blagotvorni utjecaj na cjelokupno jevrejstvo naše teritorije, koji se utjecaj očekuje na Jevreje cijele Galute uopće. Mi već sad osjećamo, da otvaranje jevrejske univerze u Jerušalajimu samo sobom unosi duh preporoda i u takve jevrejske krugove, koji dosele ostadoše indiferentni prema obnovi Erec Jisraela unatoč sve naše cijonističke propagande i unatoč tolikih drugih pozitivnih činjenica izgradnje židovske narodne domaje. I mi smo uvjereni, da će ponos, koji danas obuzima svakog iole ispravnog Jevrejina zbog otvorenja univerze, biti jedan od najjačih faktora, koji će prisiliti sve Jevreje, da se najprije idejno, a zatim i svojom saradnjom i svojim životom povrate u židovstvo. Tako ćemo upravo pod utjecajem najmanje praktične ustanove, univerze, dobili onaj velik priliv ljudi, sila, sredstava i potpore, koji nam je bezuvjetno potreban, da izgradnja Erec Jisraela napreduje jednim golemim tempom, koji priliv dosele nismo mogli dobiti niti našim najsistematičnijim i najpraktičnijim radom u Erec Jisraelu i u galutu.

Mi zahvaljujemo cijelom kuratoriju i svima koji su omogućili ovo veliko djelo! Želimo mnogo sreće i šalujemo naš pozdrav svima, koji će biti pozvani, da upravljaju ovim našim institutom i da ga dignu na onu zamjernu visinu, koja će odgovarati najvišem sveučilištu »naroda knjige«. Kao svi vjerni sinovi židovskoga naroda sudjeluju i Židovi Jugoslavije, sudjeluje i naš Savez, sudjelujemo u duhu i mi u divnoj Vašoj proslavi.

I mi smo poslali u zemlju otaca naše pionicere, vrijedan ljudski materijal, koji će, nadamo se, učiniti sve, što će im biti moguće za izgradnju Erec Jisraela. Mi ovlašujemo vodju ovih naših najboljih sinova g. ing. Hugu Zaloscera, da zastupa naš Savez prigodom Vaše proslave.

U Zagrebu, 18. marla 1925.

Radni Odbor
Saveza Cijonista u kraljevini SHS.

Adresa Zagrebačke bogoštovne općine

Zagrebačka bogoštovna općina poslala je hebrejsku adresu, koju je izradio g. dr. M. Margel, a koju donosimo u prijevodu s primjedbom, da duh hebrejskog originala nije mogao naći sasvim adekvatan izričaj:

Kuratoriju hebrejskoga sveučilišta u Jerusolimu.

Izdaleka, u galutu, učestvuje Izraelitska Bogoštovna općina u Zagrebu (kraljevina S. H. S.) u svečanosti otvorenja hebrejskoga sveučilišta u Jerusolimu srcem punim svetoga strahopočitanja, dušom prožetom radosnom nadom i srdačnom zahvalnošću prema svim osnivačima i graditeljima trećega svetišta.

Bilo sretno!

Od vremena Vespazijanova rata, tečajem sviju naraštaja, unatoč svih krvoločnih progona i bespravnosti, nije židovski narod ni za jedan trenutak prestao da vjeruje u besmrtnu riječi prorokove: »On (Bog) nam je dao da preživimo oba razorenja (židovske države) i on će nas trećom izgradnjom uspraviti i mi ćemo živjeti pred njim«.

Na pitanje Hadrijanova: »Je li istina, što vi tvrdite, da je ovaj svijet sazdan na duhu?« odgovarao je židovski narod kroz mnogo vijekova svim narodima svijeta apsolutno i bezuvjetno: »Jest!« Jer istina je, neoboriva i vječna istina, što je ne mogu da slome sve moguće krute nezgode i potresi, da je svijet židovskoga naroda sazdan na duhu. Pod ruševinama palestinskim nije bio pokopan životni duh židovskoga naroda.

Svijetlo, što je sjalo iz prvog i drugog svetišta, okružilo je galut tamnom koprenom, tako te je pogled bio oslabljen, a srce potišteno.

Poput diva Anteja, što je samo tako dugo zadržao svoju snagu, dok je bio srašten sa materom zemljom, bijaše i židovski narod na svetome tlu svojih otaca vazda jak. Korjenje židovske narodne duše leži u svetoj domovinskoj grudi. Otkad je krutom nemišljenošću bio otrgnut od one zemlje, malaksala mu je snaga, potamnio mu je oštri duhovni pogled, kao da ga je napustila Šehina. »Jer jedino iz Cijona dolazi nauka i riječ Božja iz Jerusolima«. Svijetlo, što će da sja iz hebrejskoga sveučilišta u Jerusolimu, obasjavat će svetu zemlju, ispunit će malaksale sile novim životom, osokolit će duhove i žile židovskoga naroda snagom duha, što obnavlja zemlju i čovjeka.

Biosjaj ovoga trećega svetišta veći i uzvišeniji od dostojanstva obaju razorenih svetišta!

S najtoplijim željama za napredovanje ovoga velikoga djela i pozdravljajući Cijon bilježimo se ovdje u Zagrebu, dvadeset i drugoga dana u mjesecu Adaru godine 5685.

Adresa Hevre Kadiše

Hevra-Kadiša u Zagrebu poslala je jevrejsku adresu koju je sastavio g. nadkantor Josip Rendi.

Zagreb, dne 28. adara 5685.

Pozdrav predstojnicima i upraviteljima sveučilišta u Jerusolimu!

Mjesec Nisan u godini 5685 bit će svemu Israelu jedan od prvih mjeseca, jer u njegovom vremenu, u gradu, koji je i majka Izraelu, otvaraju dveri mudrosli i spoznanja vrata svoja i istina će nicati iz tla zemlje naše. Iz Cijona će opet kao nekoć izvirati egzaktno znanje i oploditi svijet. Na veliku

Ove je jevrejske adrese napisao veoma ukusnom kaligrafijom g. Adolf Weiss, umirovljeni učitelj židovske osnovne škole u Zagrebu.

radost svega židovstva ostvarila se osnutkom carstva znanja u Jerusolimu čežnja, što usrećuje i svi hvalimo Stvoritelja, što nas je uzdržao na životu do toga vremena.

Hevra-Kadiša u Zagrebu časti se, da Vam ovime isporuči svoje »mazal-tov« želje. Sve-mogući neka Vas blagoslovi trojakim blagoslovom svojim. Darovao Vam svoju milost i neka bude volja Njegova, da usliši molbe za Vašim mirom i srećom.

Adresa Hapoel Hacair-a

Kuratoriju za Hebrejsku Univerzu

Jerusolim.

Poštovana gospodo!

Veoma nas veseli Vaš poziv, da s Vama proslavimo veliku slavu otvorenja hebrejske univerze. I ako smo udaljeni prostorno, blizu smo Vas punim srcem svojim. S dubokom zahvalnošću gledamo na Vas, muževe odlučnoga djela, što ste nam prokrcili putove i doveli nas do ostvarenja našega ideala i duševne slobode i oslobodjenja našega duha, što se ispoljava u tome činu. Mučili ste se i trudili, a ono, što ste postigli, jest simbol za otu misao.

Počinja nova epoha našega života, a nova se budućnost ukazuje našim očima. U njoj će se ostvariti, to nam je nada, velika čežnja naša za posvećenjem rada po duhu. S pozdravom obnove.

Hapoel Hacair Jugoslavije.

Iz židovskog i cijonističkog svijeta

Umro Mordehaj Spektor. Ovih dana umro je u New Yorku u 67 godini života poznati književnik na jidiš jeziku Mordehaj Spektor.

Spektor se rodio 1858. u Umanu nekadanjoj kijevskoj guberniji, otac mu je bio hasid. Već u mladim godinama zahvatio ga utjecaj prosvjetiteljskog pokreta haskale. Na aktivni nastup u literaturi potaknuo ga je ponajviše Eliezer Zweifel. Godine 1883. objavio je Spektor svoje prvo djelo »Roman bez imena«, a godinu dana zatim svoj oveci roman »Židovski muzik«. Oba su djela izašla u listu »Idišes Folksblat«, koji je u ono vrijeme izlazio u Petrogradu. U tom je listu štampao i skice i svoju poznatu pripovijest »Štrajk šnorera«. God. 1887. preselio se već u Varšavu. Ovdje je počeo da izdaje naročita izdanja pod imenom »Kućni prijatelj«, u kojima su saradivali svi literati tadanje mlade jidiš literature, tako na pr. Perec, Pinski, Dinesohn i t. d. U tim svescima pisac je i sam Spektor, pa je tako štampao svoj nedovršeni roman »Baal-Šem-Tov«. U zajednici s Perecom izdavao je list »Jom-tov-bleter« u kojima su obojica štampala vrijedne radove. Na početku rata preselio se u Odesu, gdje je doživio revoluciju i teror boljševizma. Iz Odesa ode u New York. Ondje je nastavio svoj literarni rad i u novije vrijeme štampao je u jednom newyorskome jidiš listu »Pripovijesti iz Braclava«. Posljednje su mu djelo vrijedni »Memoari«, koji nažalost nijesu dovršeni.

U Spektoru gubi moderna jidiš literatura vrijednog radenika, koji je svojim djelima ušao u klasičnu skupinu njenih članova, kao što su Mendale Mojher Serufim, Šalem Alejhem, Perec, Dinesohn i neki drugi.

Lord Curzon

Javili smo u posljednjem broju smrt lorda Georgea Nathaniela Curzona. Lord Curzon rodio se 11. siječnja 1859. u Kedlestonu. Otac mu bijaše svećenik imenom Alfred Curzon, koji je kasnije postao lordom Scarsdale. Političku karijeru počeo je g. 1886. kao zastupnik konzervativne stranke u donjoj kući. 1891. i 1892. bio je državnim podsekretarom za Indiju a 1895. do g. 1898. podsekretarom u uredu za izvanje poslove. Bio je vanredan poznavalac prilika na blizom i dalekom Istoku. O tom je predmetu izdao nekoliko knjiga među kojima se naročito ističe djelo »Persia and the Persian Question«. Ova su mu djela pribavila vanrednu popularnost i u ši-

roj javnosti i u političkim krugovima. God. 1899. imenovan je potkraljem za Indiju. Dosada je on jedini tako mlad vršio ovu odlučnu i važnu funkciju. Bio je predstavnik engleskog imperijalizma u politici Orijenta. U najnovijem političkom revizitu u Evropi bio je vazda protivnikom jačih represalija Francuske protiv Njemačke, pa se protivio i okupaciji Rurskog područja premda je za vrijeme rata pristajao uz oštru politiku rata. Za vrijeme rata bio je čuvar tajnog pečata, a za mirovne konference zastupao je tadanjeg ministra za izvanje poslove Balfoura, koji je bio na konferenciji u Parizu. Iza toga bio je ministar za izvanje poslove u koalicionom kabinetu liberalne i konzervativne stranke, kojoj je bio šef Lloyd George. Iza demisije Lloyd Georgea stupio je u istom resoru u konzervativnu vladu Bonar Lawa i drugu konzervativnu vladu Baldwina. U sadanjoj engleskoj vladi bio je samo lord-predsjednik tajnoga savjeta.

U palestinskoj politici engleske vlade zastupao je odlučno stajalište Balfourove deklaracije protiv arapskih zahtjeva za revizijom odnosno ukidanjem Balfourove deklaracije. Ovo njegovo stajalište u velike je razočaralo Arape, koji su mislili, da će u njemu naći podesno orudje za ostvarenje svojih političkih ambicija.

Nova »Bijela knjiga« britanske vlade. Kolonijalni ured britanske vlade izdao je »Bijelu knjigu« (White Paper), koja sadržaje izvještaj engleske vlade vijeću Saveza Naroda, koje je u decembru prošle godine zasjedalo u Rimu, o upravi Palestine u god. 1923. Izvješće govori o upravi zemlje uopće a najviše se tretira židovski rad i arapsko pitanje, a udešeno je tako, da odgovara zasebce na svako pitanje upitnog arka Saveza Naroda. Opširno se govori o židovskoj imigraciji, a kupnji zemljišta po Židovima, o Ruthenbergovoj koncesiji, koja se je kako je poznato nedavno tretirala kod međunarodnog sudišta u Haagu, zbog spora sa Grčkom. Nadalje se govori o pitanju Svetih Mjesta. Od statističkih podataka u tom izvještaju treba naročito istaknuti kupnju zemljišta: u god. 1921 kupala su Židovi 100.000 dunama zemljišta u vrijednosti od 600.000 egipatskih funti; 1922. 45.000 dunama u vrijednosti od 700.000 egipat. funti i god. 1923. 34.440 dunama. Prema statistici od god. 1922. bilo je u gradovima 68.622, a na selima 15.172 Židova. U idućem broju donijeti ćemo opširnije podatke iz tog izvještaja.

Ovu »Bijelu Knjigu« može se naručiti preko našeg uredništva uz cijenu od 1 šilinga (oko 16 dinara).

XIV. Cijonistički Kongres. Cijonistička Egzekutiva u Londonu odlučila je, da predloži Akcijonom Komiteju u sporazumu s njegovim predsjedništvom, da se četrnaesti kongres održi sredinom augusta u Beču. Izvršujući ovaj zaključak razaslala je Egzekutiva svim članovima Akcijonog Komiteja cirkular sa pozivom da pristanu uz taj plan. Naredna sjednica A. K. održati će se vjerojatno koncem aprila u Berlinu.

Velika manifestacija za radnu Palestinu u Berlinu. Govori predsjednika Reichstaga, Paula Loebea i Eduarda Bernsteina. Šesnaestog marta održavala se u Berlinu velika manifestacija, koju je priredio Poale Cijon u okviru velike akcije za radnu Palestinu. Skupštini je prisustvovalo oko 2000 ljudi. Sekretar Svjetskog Saveza Poale Cijona Mendel Singer razložio je važnost i značenje Palestine za bijedne židovske mase, ocrtao i karakterizirao institucije židovskog radništva u Palestini, pa je na kraju pozvao sve, da pomognu ojačanje radničke kolonizacije. Iza njega govorio je predsjednik njemačkog parlamenta Paul Loebe. On žali, da mu nije kao njegovu prijatelju Macdonaldu bilo dano, da svojim očima vidi i promotri Palestinu, pa se mora da drži laikom i da samo kao takav može da ocjenjuje djelo radne Palestine. Vidi u tome tri gledišta; općeno političko, židovsko i internacionalno gledište. Općeno politički treba prosuditi pojav, da se narod, koji se otudjio zemlji i domovini vraća manuelnom radu. Pored svih antisemitskih tvrdnja može se konstatirati, da je i na Istoku bilo mnogo židovskih manuelnih radnika. Najznačajniji je primjer radničkih pionira u Palestini. Izgradnja Palestine — a to gotovo ulazi u područje drugog gledišta — jest pokušaj, da opet veže Židove uz zemlju i domovinu. On u tome radu nailazi na snažne primjere heroizma. Nitko ne može, a da setim djelima ne divi. Pitanje je tek, hoće li se i dalje u ovo vrijeme bura

održati i provoditi jasan, genijalan princip međusobne pomoći. Ovaj princip dotiče se već i trećeg gledišta pa je važan za veliki internacionalni socijalistički pokret. Pitanje je, hoće li uspjeti da se i dalje održi princip zadržugarstva u izgradnji racionalne poljoprivrede i hoće li se moći da održi ono, što su izgradili pioniri vanredno teškim radom. On tek može da svima koji ondje rade i onima, koji njih i njihov vrijedan rad solidarno pomažu, zaželi sve najbolje, da im rad u interesu internacionalnog socijalizma bude okrunjen uspjehom. — Iza Loebea govorio je nestor njemačkog socijalno-demokratskog pokreta, član Reichstaga, Eduard Bernstein. Pokret — rekao je Bernstein među ostalim — koji se koncentrira oko radne Palestine, pokazuje toliki idealizam, za koji se gotovo i nije moglo vjerovati, da ga danas negdje ima. U tome je nešto veliko, nesamo za Židove nego i za čitav svijet. Veliki socijalistički borci vazda vidješe samo bogate Židove ne zapazivši milijune židovskih proleteraca u Istočnoj Evropi, pa je zbog toga gotovo sve krivo, što se napisalo o žid. pitanju. Ono što se danas u Palestini stvara, toliko je važno i znatno, da uvelike podsjeća na povijest socijalizma. Ondje se vidi, što može da učini plemenito predanje. Iz toga pokreta provejava iskustvo, što oduševljava, kojemu se nitko ne smije da otme, pa ni onaj, koji u taj pokret sumnja. On vjeruje, da će taj pokret uroditi nečim velikim.

Kampanja Keren Hajesoda u Americi. Kampanja za Keren Hajesod u New Yorku već je za prve tri nedjelje donijela više od 500.000 dolara, pa svi znaci kazuju, da će se doskora dostići kvota od jednoga milijuna dolara. Vodiči kampanje upozoruju na činjenicu, da se ove godine među doprinosnicima nalazi velik broj posvema novih imena, imena onih ljudi, koji u prošloj godini nijesu bili tek »neutralni« nego su štaviše bili protivnici fonda. Ponajviše utjecahu na mar i požrtvovnost radenika Keren Hajesoda i njegovih prinosnika dobre vijesti iz Palestine a i optimizam dr. Weizmanna.

Prihodi Keren Hajesoda u februaru. Glavni Ured Keren Hajesoda u Londonu primio je u februaru svega 44.000 funti. Amerika je dala oko 23.500 funti, Rumunjska L 4.700, Poljska 4000 i Njemačka oko L 3500.

Prvi put nalazi se u iskazu doprinosioca Egipat, koji je u februaru doznačio 770 funti i kolonija Kenya u Ugandi gdje je dr. Aleksander Goldstein uspio da sabere 125 funti.

Od ukupne svote doprinosa, koja iznosi L 44.000 otpada nekih 4700 funti na sveučilište, pa je za pokriće palestinskog budžeta preostalo svega 39.000 funti, iznos dakle, koji ne dostaje, da se izvrše sve obveze Keren Hajesoda. Ima nade, da će doprinosi Keren Hajesoda u narednim mjesecima stalno rasti. Do 28. februara doznačena je Keren Hajesodu u svemu L 1 712 709. 3. 5.

Pripreme za palestinsku konferenciju poljskih Židova. Ovih je dana bio u Varšavi dogovor komisije, koja treba da organizira propalestinsku konferenciju poljskih Židova, koja će da bira zastupnike u Jewish Agency. Izabrala se organizaciona komisija, u koju su ove organizacije poslale po jednoga delegata: Židovski parlamentarni klub u Sejmu, Cijonistički Centralni Komite, Mizrahi, Cijonistička ljevica, Tarbut, Narodnjaci, trgovci i vanpartajični. Budući da zastupnik Agude nije došao na sjednicu komisije, sačuvalo se jedno mjesto u organizacionoj komisiji za Agudu.

Konferencija tako zvanih cijonističkih revizionista. Kako »Rasvjet« javlja, održat će se u Parizu od 26. do 30. travnja konferencija »Cijonističkih revizionista« (Jabotinskyjeva grupa). Na sjednicama će se raspravljati o ovim pitanjima: politička ofenziva (zemljišne, porezne, carinske i upravne reforme u Palestini i pitanje osiguranoga narodnoga zajma. Posebna će se sjednica posvetiti pitanju legijonizma), Jewish Agency, pitanje izbornoga sistema za cijonistički kongres, židovsko školstvo u Palestini, program cijonističkih revizionista za budućnost (odnos prema svjetskoj cijonističkoj organizaciji, taktika za slijedeći kongres). Isti broj »Rasvjeta« donosi pismo cijonističkih revizionista na dr. Weizmanna u pitanju Jewish Agency.

Primici Ž. N. F. u veljači. K. K. L. primio je u veljači, kako smo izvijestili LE 22.033, od toga 5227 iz Poljske, 3497 iz Ujedinjenih država, 3134 iz Engleske, 1476 iz Njemačke, 1322 iz Kanade,

1313 iz Rumunjske i 1000 iz Erec Jisraela. Primici su namaknuti jedino normalnim darovima, jer u prošleme mjesecu nije bilo ni baština ni inače kakovih većih primitaka.

60. rođendan dr. Bodenheimera. 21. marta slavio je pravni savjetnik dr. M. I. Bodenheimer iz Kölna šezdesetu obljetnicu svoga rođenja. Bodenheimer je već zarana, u mladim godinama svojim razlagao i iznosio ideje, na kojima je kasnije izgradjen velik dio cij. pokreta. God. 1891. izdao je djelce »Sirija i Palestina kao utočište za ruske Židove«, pa je zajedno s Davidom Wolfsohnom god. 1893. osnovao »Kölnsko Cijonističko Udruženje«, prvo udruženje Hoveve-Cijonista u Njemačkoj. Iduće godine učestvovala je u osnutku »Slobodnog Izraelitskog Udruženja«, koje imade slične ciljeve. Kad se je pojavio Teodor Herzl pridružio se odmah novom cij. pokretu, došao na 1. cijonistički kongres gdje je održao referat o izgradnji Cijonističke Organizacije. Već je na tome kongresu bio izabran u veliki Akcijoni Komite, pa je ostao njegovim članom sve do 12. kongresa. Ujedno je — sve do 13. kongresa — bio kongresni odvjetnik Organizacije. Bodenheimer je pripadao užem krugu prijatelja i saradnika Herzlovih, pa ga je god. 1898. i pratio na njegovu putu u Palestinu. Osnovao je njem. cij. organizaciju, pa joj je sve do godine 1910. bio predsjednikom. Kad je iza smrti Herzlove vodstvo Cijonističke Organizacije bilo premješteno u Köln, preuzeo je Bodenheimer kao predsjednik Direktorija KKL i upravu Glavnog Ureda KKL, pa ju je zadržao sve do preseljenja KKL u Haag. Bodenheimer stekao je velikih zasluga i u izgradnji njemačke cij. organizacije i u izgradnji čitave Svjetske Cijonističke Organizacije i na kraju za proširenje i popularnost Keren Kajemeta. U predratnom cijonističkom pokretu bio je on centralna ličnost pa je zbog povjerenja organizacije redovno bio biran u predsjedništva kongresa.

Iz Palestine

Nova banka u Jerusolimu. Kako »Karmel« javlja, dobila je tvrtka Thomas Cock i sin dozvolu, da u Jerusolimu osnuje banku sa kapitalom od LE 200.000.

Nova industrijska poduzeća u Tel-Avivu. »Haarec« objelodanjuje na temelju obavijesti obrtne komore nova industrijska poduzeća, koja su nastala u zadnje vrijeme u Tel-Avivu: 1. Mlin braće Kazurin. 2. Lijevaonica slova »Ot«. 3. Pletiona čarapa »Ogen«. 4. Tvornica cigareta »Rekord«. 5. Tvornica zrcala »Mare«. 6. Kemička praona rublja i bojadisaona »Hakohav«.

Svilena industrija u Palestini. Delfinerova tvornica svile nedavno je dovršila prvu svilenu robu. I prvi je eksport palestinske svile u Egipat stigao. Svila, koja se proizvodi u Tel-Avivu jeftinija je za 30 posto od svile iz inozemstva. Kod bojadisanja se pazi na osobite klimatske prilike Palestine, tako da svila nikako od sunca ne bi pobjedila.

Tahkemoni škola Mizrahija u Tel-Avivu. Centrala Mizrahija sagradit će novogradnju za svoju srednju školu u Jafi — Tel-Avivu, što se nazivlje »Tahkemoni«. Ova, sada najveća nacionalna židovska srednja škola u Palestini, razvija se vanredno i kvalitativno i kvantitativno. Broj učenika i učitelja raste svake godine. Veliki broj učenika, koji su se prijavili, mora se odbiti radi nestašice mjesta. Plan za novogradnju izradio je poznati arhitekt Baerwald. Novogradnja će stajati oko L 25.000.

Vlastita kuća za »Haarec«. 4. marta položen je u Tel-Avi temeljni kamen za vlastitu kuću uglednog hebrejskog dnevnika »Haarec«.

Parobrodarski promet u Palestinu. U prosincu stiglo je u Jafu 63 parobroda sa 107.009 tona, a u Hajfu 50 parobroda sa 74.286 tona.

Nove poštanske marke u Palestini. Početkom travnja staviti će se u promet nove palestinske marke, koje će glasiti na palestinsku valutu.

Budžeti nekih pal. gradova. Palestinski službeni dnevnik javlja budžet nekih palestinskih gradova. Prema tome iznose primici Jafe u budžetnoj godini 1924.-25. LE 43 642 i izdaci LE 42 833; Tel-Aviv 40 750 prema 40 066 u prošloj godini, Ramleh i Ludd 8 667 prema 6253.

Proslave 1. aprila, 7. nisana u Zagrebu

Svečana služba božja u hramu

u 11 i $\frac{1}{2}$ sati prije podne.

Govore gg. dr. Gavro Schwarz

i dr. Mojsije Margel,

pjeva nadkantor g. Rendi i zbor.

Svečana akademija

židovskog narodnog akademskog društva
„Judeje“

u 20 i $\frac{1}{2}$ sati (8 i $\frac{1}{2}$ sati na večer)

Narodno Kazalište u Tuškancu.

Govori g. dr. Aleksandar Licht.

Prisustvuju predstavnici civilnih i vojnih oblasti i konzulata, sve zagrebačke židovske korporacije i cijelo zagrebačko židovstvo.

Ocijeljeno svečano.

Komesarijat Herberta Samuela. Duskora će isteći radni perijod današnjem Vrhovnom Komesaru za Palestinu sir Herbertu Samuelu. Židovsko pučanstvo Palestine nastoji, da sklone Samuela da i dalje zadrži svoje mjesto. Bilo je intervencija u britanskom ministarstvu za kolonije u Londonu. Danas se ne zna ništa stalna o tom, hoće li Samuel ostati na svom mjestu, a ako ne će, tko će mu biti nasljednikom. Medjutim vijesti iz mjerodavnih krugova govore da Herbert Samuel nikako ne će da i dalje ostane komesarom, jer želi odmora, a pored toga se pronose vijesti, da engleski ministar za kolonije Amerly misli, te u Palestini ne treba biti komesarom rutinirani politik i državnik, nego tek sposoban administrator, pa će se Herbertu Samuelu lako naći nasljednik.

Oskar Strauss daruje svoju knjižnicu jerusalimskom sveučilištu. Oskar Strauss, nekadanji državni sekretar za trgovinu u vladi Sjedinjenih Država i nekadanji njen poslanik u Carigradu javio je 12. o. mj. brzojavno dr. Weizmannu, da svu svoju knjižnicu koja broji neko 5000 knjiga daruje sveučilištu u Jerusolimu. Jedna polovica odaslat će se odmah u Jerusolim, a druga će prijeći testamentarno u posjed i vlasništvo sveučilišta. Osim toga darovao je Oskar Strauss za sveučilište i iznos od 5000 dolara.

50.000 dolara za hebrejski učiteljski seminar u Palestini. Julius Rosenwald iz Chicaga darovao je 50.000 dolara za izgradnju kuće za hebrejski učiteljski seminar u Jerusolimu.

Iz Jugoslavije

Iz uredništva. Umjesto redovitog broja od petka izlazi naš list danas na dan svečanog otvorenja sveučilišta u Jerusolimu u mnogo većem opsegu.

Slijedeći broj lista izaći će u srijedu, na Erev Pesah.

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni je Odbor u svojoj sjednici od 25. marta o. g. primio do znanja dopis Egzekutive glede svečanog otvorenja sveučilišta, zatim dopis Mešelka glede akcije za kupnju zemljišta i prodaju dionica P. L. D. C. Zaključeno je odgovoriti Mešek, da sad ne možemo provodjati nikakovu akciju jer možemo završiti našu akciju za farmu.

Iza toga čita se dopis Jehude Altmanna, u kojem izvješćuje o razvoju prilika u Erec Jisraelu naročito o poljodjelstvu i konačno dopis Hanhale glede halučke farme. Nadalje su dogovorene mjere glede proslave otvorenja hebrejskog sveučilišta u Jerusolimu u svim mjesnim organizacijama.

Povjerenicima Keren Kajemeta.

Na Hol hamoed Pesah valja isprazniti sve škrabice. To je ujedno najbolja zgoda, da se smjeste daljnje škrabice.

Umolili smo općine, da se povodom otvorenja hebrejskog sveučilišta upišu u Zlatnu Knjigu K. K. L., pa treba, u koliko tome još nije udovoljeno, poraditi kod svih članova predstojništva, da se općine odazovu apelu.

Uprava Keren Kajemeta.

Prvi iskaz darova liječnika iz Jugoslavije za Röntgen zavod u Jerusolimu. Dr. Beno Stein, Zagreb D 200; dr. Žiga Altstädter, Zagreb D 100; dr. Herman Barmaper, Zagreb D 100; dr. Žiga Spitzer, Zagreb D 100; dr. Izidor Herman, Lipik D 100; dr. Artur Katz, Daruvar D 100; dr. David Alcala, Beograd D 100; dr. Slavko Hirsch, Osijek D 100; dr. K. Weissmann, Osijek D 200; dr. E. Altman, Osijek D 100; dr. Arnold Schön, Zemun D 100; dr. Josip Danon, Sanski most D 100; dr. Drag. Ländler, Bjelovar D 150; dr. Leon Perić, Wien D 100; dr. Josip Finzi, Wien D 100; dr. A. Lederer, Vinkovci D 100; Ukupno D 1850.—

Pozdravi otvorenju sveučilišta. Kako nam je dosad poznato poslale su još slijedeće korporacije iz naše države pozdrave otvorenju sveučilišta u Jerusolimu: Savez Žid. Oml. Udruženja, Savez Jevrejskih Visokoškoolaca i Žid. nar. akad. društvo »Judeja«.

Iz zagrebačke židovske bogoštovne općine. Na 22. o. mj. održana je skupna sjednica upravnog i bogoštovnog odbora, pa je jednoglasno zaključeno predložiti predstojništvu, da odmah pristupi podignuću jednokatne zgrade na općinskom zemljištu u Sudničkoj ulici. Zgrada treba da posluži u prvom redu za filijalnu službu božju na velike blagdane, nadalje za bogoslužje Sefarada na velike blagdane, a eventualno i u petak na večer i subotu prije podne. Nadalje zgrada treba da služi zagrebačkom gombalačkom i športskom društvu »Makabi«, jer će velika dvorana biti sagrađena tako, da će moći služiti kao gombaona. Time će i djeca zagrebačke židovske pučke škole imati gombaonu. Bit će i prostorije za Gan hajeladim i za zagrebačka židovska društva. Dvorana sa svim nusprostorijama moći će vrlo dobro da posluži za veće i manje priredbe zagrebačkih židovskih društava, za koncerte, predavanja, sastanke, skupštine itd. Zgrada sa svim uređajem računa se na iznos dinara 1.100.000.— Evetualno prekoračenje te svote izravnilo bi se darovima zagrebačkih Židova. Potreban zajam je osiguran. Iz prihoda zgrade lako će se platiti kamati zajma a i dug će se moći dosta brzo odplatiti.

Na 29. o. mj. održana je plenarna sjednica predstojništva i općinskog vijeća, koja je jednoglasno zaključila, da se odmah pristupi gradnji, kako bi se bogoslužje već na slijedeće velike blagdane moglo obaviti u vlastitoj zgradi. Izabrani su odmah gradjevni i upravni odbori. Za gradnju limitirana je svota od maksimalno dinara 1.500.000.

U istoj je sjednici zaključeno jednoglasno, da se na 1. aprila 7. nisana o. g. održi u hramu svečana služba božja u pol 12 sati prije podne, a svečana sjednica predstojništva i općinskog vijeća u općinskoj dvorani u pol 1 sat. Na svečanu službu božju pozvane su sve oblasti, konzulati i sva židovska društva zagrebačka. Na svečanu sjednicu predstojništva i vijeća, pozvani su predstavnici sviju zagrebačkih židovskih organizacija i društava. Na svečanoj sjednici održat će predsjednik općine svečani govor, zatim će se pročitati jevrejska adresa i hrvatski prijevod adrese, koju je predstojništvo općine odaslalo kuratoriju jevrejskog uiversiteta u Jerusolimu. Proglasit će se zaključak, da se na uspomenu toga istorijskog dana votira iznos od dinara 20.000., u korist Keren Kajemeta za unos zagrebačke židovske općine u Zlatnu knjigu Keren Kajemeta. Odijeljeno svečano. Zaključen je apel na zagrebačko židovstvo, da za trajanja svečane službe božje drži svoje radnje zatvorene.

Židovska pučka škola imade praznik. Djeca se skupljaju u 10 i pol sati u svojim razredima, gdje im učitelji tumače značenje dana. Zatim polaze u hram na svečanu službu božju.

Glavna skupština zagrebačke Hevre Kadiše. Povodom 7. adara održala je Hevra Kadiša svoje redovito vijeće. Predsjednik g. Š. A. Aleksander pred brojnim članovima izvješćuje o radu u minuloj godini. Prihodi iznosili su 330.000 dinara, koji je iznos potrošen u okviru redovitih izdataka. U debati, koja se nadovezala na izvješće o radu, urgira g. dr. Hinko Löwy izgradnju židovske bolnice u Zagrebu, a Vilim Engelsrath o izgradnji Cedek Hadin-kuće. Predsjednik odgovara, da su ovi projekti za sad neizvedivi, jer Hevra Kadiša ne raspolaže toliko znatnim sredstvima, koje bi iziskivale gradnje. Hevra Kadiša drži oba ova projekta u vidu, pa će u svoje vrijeme pokrenuti akciju. Zatim je zaključeno, da se povodom otvorenja hebrejskog sveučilišta odašalje kuratoriju sveučilišta hebrejska čestitka.

Moreno rav Šlomo Abinun.

I opet legne u grob jedan od onih rijetkih muževa starije naše generacije, koja je bila ispunjena ljubavlju prema našoj tradiciji, a ujedno i velikim nacionalnim osećajem, koja nije mogla da dijeli jedno od drugoga, jer je jedno uz drugo tako usko vezano, da onaj, koji dira i kida jedno, neminovno povredjuje i drugo. Uzorit Židov, krcat hebrejskim znanjem, baština oca poznatog sarajevskog nadrabina, pun ljubavi prema svemu, što je židovsko, nestaje smrću Morenu rava Šlomo Abinuna. Skromno i tiho, kao svi naši stari učitelji, vršio je svoje zvanje, uživajući poštovanje svoje općine i učenika i onda, kad je napustio mjesto svoga djelovanja.

Dne 23. adara sahranjen je uz veliko učešće sarajevskih Židova Morenu rav Šlomo Abinun. Ispred sarajevskih Židova oprostio se s pokojnikom u dirljivom govoru g. nadrabina M. Moric Levij. Pokojnikovoj porodici, našim sumišljenicima u Sarajevu i Zagrebu, izrazujemo naše saučešće. Zeher Cadik livraha!

Rifka Papić.

U nedjelju, dne 22. marta umrla je u Zagrebu gđa Rifka Papić, te je u utorak, dne 24. o. mj. sahranjena na židovskom

UPLATITE ODMAH ŠEKEL

odjelu Mirogoja. Pokojnica, Židovka staroga tipa, čuvala je u svojoj kući židovsku tradiciju, a naročito obiteljski život, ljubav majke prema djeci i obrnuto, bila je opće poznata. U pokojnici gubi poznati naš glumac narodnoga kazališta, g. Josip Papić, svoju majku, te našem prijatelju i njegovoj porodici izrazujemo naše najdublje saučešće. Zihrona letova!

Ivka Sulić Dne 23. adara (18. martâ o. god.), preminula je nakon kratke bolesti gđja Ivka Sulić, te je privremeno sahranjena na židovskom groblju u Našicama. Brojnoj obitelji izrazujemo saučešće. Zihrona letova!

»Obzor« o Balfourovom dolasku u Palestinu. Kad je svjetska štampa tako simpatično pozdravila otvorenje hebrejske univerze u Jerusolimu, kad su tolike vlade, sveučilišta i odličnici pozdravili otvorenje srdačnim i zanesenim izričajima veselja i prijateljstva — onda dabome ne smije da usfal i po koji izričaj mržnje i neprijateljstva. U »Obzoru« od 28. III. čitamo tri vijesti o dolasku Balfourovom, jednu pored druge, i ako jedna drugu obara. Zlonamjernost i neupućenost uostalom zajednička im je svima trima te ih je »Obzor« zacijelo upravo zbog toga i donio, pa da usput opet jedamput pokaže svoju objektivnost — prema antisemitima donoseći njihove i protivuriječne vijesti.

O čemu se radi? Arapski nacionalisti, i kršćani i muslimani dakle ne »kršćani i Arapi«, kako to donosi prvi »članak«, nazvan: Egipat i Palestina, podjareni od svojih efendija, što se boje napretka, da im ne bi onemogućio isisavanje arapskih felaha, njihovih gospodarskih podložnika, te od katoličke crkve, staroga neprijatelja židovstva, i na koncu od različitih drugih »principijelnih« antisemita protestiraju protiv toga, da se židovski narod iza lutanja od dvije tisuće godina vrati u domovinu, koje se nije nikad odrekao i za kojom je u progonstvu neprekidno žudio. Od vremena do vremena, kad huškanje postane žešće ili se nadje kakva zgodna prilika, iskazuje se nacionalistička, kršćansko-muslimanska Arapska Egzekutiva progromima ili, ako to ne ide, a ono protestima i demonstracijama.

Sad je eto došla zgodna prilika: Židovi su golemim naporom uspjeli da ostvare dvadesetipetogodišnji san — otvara se hebrejska univerza u Jerusolimu. A na svečanost dolazi Lord Arthur James Balfour, inicijator cionističke politike engleske vlade u posljednjim godinama, deklarator poznate objave od 2. novembra 1917. — i prvi rektor hebrejskoga sveučilišta. Dakle demonstrirati! Protiv politike onoga vrhovnoga komesara Sir Herberta Samuela, koji, ako je ikad bio partajičan, a ono to nije bio u korist Židova (vidi događaje u Jafi 1921.). Ali ne demonstriraju Arapi protiv Balfoura ili Samuela, nego protiv britanske vlasti u Palestini (to spominje i navedeni članak Obzora). Zar nije onda smiješno iznositi, da je »taj režim osnovan na pravima jedne nacionalne manjine« to jest Židova i da Arapi prosvjeduju protiv židovskoga režima u Palestini.

Uostalom nas ne čudi protest Arapa. On je nama prirodan, osobito, ako uzmemo u obzir nesavjesnu hajku i huškanje s različitih strana. Znamo, da će samo pozitivan židovski rad u Palestini, koji je zemlji i te kako potreban, kao što su joj potrebni i židovski useljenici, što iz pustinja prave oaze, iz močvara vrtove, što stvaraju naseobine i gradove (čak i to znade jedna vijest Obzora!) industrije, bolnice, ceste i šume i t. d. — da će samo taj židovski pozitivni rad (a k njemu brojimo i stvaranje univerze) dovesti do pomirenja i bratske saradnje tih dvaju srodnih naroda jedne rase, zajedničkih kulturnih tradicija i slične religije. I na umirenje redakciji Obzora, koja je smatrala potrebnim, da štampa ove tri vijesti — ima i srazmjerno jaka arapska, i to muslimanska arapska stranka, koja priznaje engleski mandat nad Palestinom, prema tome i Balfourovu deklaraciju te je spremna da saradjuje i s palestinskom vladom i sa Židovima.

Ne čudi nas protest zavedenih Arapa. (Da su zlobno zavedeni, dokazuju i glasine »da je Balfour

stigao da se proglasi jerusalemskim kraljem!) No čudi nas lakovjernost (ili se pod njom krije štogod drugo?) i nepromišljenost Obzorovoga uredništva: Prema jednoj vijesti Lord Balfour »jamačno je zbog štrajka dobio morskú bolest i nije mogao sudjelovati kod židovskih svečanosti«. A prema jednoj drugoj vijesti »u jednom novom gradu, što su ga Židovi sazdali (to je ona vijest, što govori, da su cionisti nepotreban element!) s imenom Teladiv, (sic!) govorio je Balfour na hebrejskom jeziku«. Čini se po tom, da je morska bolest bila tolika, te se njome Balfour naučio i hebrejski!

Ne, gospodo, ovo oružje ne može da pogodi metu. Kao što se Engleska ne će dati smesti od ovakvih protesta, nego će i dalje morati da vrši obvezu, preuzetu od Saveza Naroda, da u Palestini stvori židovsku domaju, tako se i mi ne ćemo ni najmanje smesti u radu za izgradnju svojega narodnoga doma. Naša savjest i simpatije najboljega kulturnoga čovječanstva nama su mnogo veći moralni autoriteti od kojekakvih novinskih ispada, svarenih u sumnjivim kuhinjama mržnje i žučnoga neprijateljstva. C.-r.

Židovsko omladinsko udruženje u Žepču. Ovo mlado udruženje, osnovano u drugoj polovici januara ove godine, radi u srazmjeru svojih sila i mjesnih prilika vrlo lijepo. Napose valja istaći požrtvovan rad tajnice havere Rahele J. Kabiljo, koja ne žali truda u radu s djecom. Njen je rad urodio lijepim uspjehom: djeca dolaze i vježbaju s velikom voljom. Svjedočanstvo toga rada je vanredno uspjelo javno purimsko sijelo, koje je zadovoljilo i moralno i materijalno. Sve su tačke izvela sama djeca. Bilo je nekoliko deklamacija te dječji igrokaz »Mala i velika smrt«.

Dopis iz Bijeljine. Ovih su nas dana posjetili izaslanici Keren Hajesoda gosp. Šalem Pazi i gđjica Sara Platzner, te su u saradnji s odborom općine i M. C. O. organizovali akciju za K. H. Oba su delegata održala nekoliko vrlo uspjelih govora i predavanja u hramu i u Jevrejskom Domu te su tako predobili za se simpatije ovdašnjih Jevreja i tek onda otpočeli radom.

U kuratorij Keren Hajesoda udjoše gospoda: Hajim Z. Baruh, prof. Salamon Kalderon i Jakov Semo, te otpočese pojedinačni rad obilazeći s delegatima jevrejske sugradjane. Moramo upravo čestitati g. prof. Pazi-u i gđjici Platzner, što im je uspjelo, da unatoč poznatog neopisivo teškog privrednog stanja naših trgovaca, probude u njima osjećaj dužnosti prema K. H. tako te su pojedinci, kao nekoč iza osnutka K. H., dolazili sami u Jevrejski Dom, da pridonesu svoj dio za izgradnju Erec Israela.

U četvrtak na večer (26. III.) bi priredjen u čast uglednih gostiju banket, kojemu su prisustvovali svi platioci Keren Hajesoda. Gosp. Pazi i gđjica Platzner dadoše u nekoliko navrata oduška svome potpunom zadovoljstvu nad tako lijepim uspjehom akcije, te nakon izmijenjenih oproštajnih pozdrava nastaviše nevezanu zabavu pjevajući sa cjelokupnim građanstvom prigodne jevrejske pjesme. Vrhunac oduševljenja dostigao je banket kad je na poticaj g. Pazia nastalo izmirivanje nekolicе uglednih građana, koji u potpunom osjećaju bratstva, obečaše zaboraviti prošle nesuglasice. Kantor Altarac imao je silu posla da udovolji tolikoj navali »Mišeberah-a«, koja je u jednom mahu dostigla svotu od 6000.— D. za K. K. L. i 1000 Din. za jevrejsku gradsku sirotinju. Jevreji Bijeljine upisaše tom prilikom u zlatnu knjigu K. K. L-a svođa i po godinama i po uvjerenju najstarijega cionistu g. Zadik Baruh-a, sen., koji se može ponositi time, da je pri osnutku bijeljinske halučke farme, sam nagovarao i bodrio svog sina Jakova, da ode kao haluc u Erec Israel. Sa banketa su odaslani pozdravni brzojavi Keren Hajesodu u London, gđji Pazi u Sofiju i gđji Platzner u Brod na Savi.

Predaleko bi nas dovelo, kad bi htjeli navesti sve spontane govornike ove večeri. Dostatno je da se napomene, da su i gosti i građani, pri razilaženju u zoru, ponijeli sa sobom utisak, da su proživjeli jednu rijetku manifestaciju jevrejskog nacionalnog oduševljenja.

Bijeljina. Savez Cijonista u kraljevini SHS primio je ovaj brzojav.

Savez Cijonista Jugoslavije
Zagreb.

Jevreji Bijeljine nakon uplaćenog maasera okupljeni na banketu za izaslanike Keren Hajesoda g. prof. Šalom Pazi-a i gđjice Sare Platzner u neopisivom i dosad neproživjelom nacionalnom oduševljenju pozdravljaju Savez i obećavaju da će udovoljiti svojoj dužnosti sve dok Palestina ne postane Erec Jisrael.

Cadik Baruh
predsjednik općine.

Keren Hajesod u Brodu. Gosp. profesor Pazi došao je k nama, da provede akciju za Keren Hajesod. On je svoju dužnost ispunio vanrednim uspjehom.

Jevrejsko građanstvo, pozvano od bogoštovne općine, Hevra Kadiše, Izr. Gospojinskog društva, mjesne Cijon. Organizacije, te omladinskog Udruženja brojno se odazvalo i u dupkom punoj dvorani »Tri gavrana« u subotu 7. marta sa interesom pratila riječi gosp. Pazi-a.

Ondje je gosp. Pazi umio da oduševi sve prisutne Jevreje, a i nejevreje, koji su se ondje nalazili. Vatrenim i žarkim svojim temperamentom, svojim lijepim prisposobama i savršenim govorničkim umjećem stvorio je atmosferu, koja je morala dovesti do uspjeha.

U drugom svom predavanju, koje je održao u nedjelju dne 8. marta u hramu, vodio nas je po Palestini i prikazao nam sve ono, što je jevrejska ruka i jevrejski um ondje stvorio.

Dubok dojam učinio je na sve nas i spoznaja, da moramo za svoj narod učiniti mnogo, te da ta dužnost, nikada prije nije bila toliko jaka, kao u tom času.

Hvala gosp. Pazi-u na posjetu, naše želje za uspjeh pratit će ga, a braću Jevreje, kojima će on još doći, molimo, da ga lijepo prime i podpru u njegovome radu.

Sa gospodinom Pazijem saradjivali su gg. rabin dr. Hirsberger, dir. Fuchs, dr. Spiegler, te jevrejska omladina. a. —

Izdavanje židovskog almanaka. Savez Rabina u Kraljevini SHS. zaključio je na svome kongresu održanom 31. XII. 1924. u Beogradu da prije Roš-hašane 5686 izda almanah sa slijedećim sadržajem:

Na čelo almanaha dolazi točno i potanko izradjen jevrejski kalendar, iza kojega slijedi jasni pregled svih vjerskih obreda u hramu i kod kuće. Zatim će veći broj popularnih članaka i rasprava iz pera stručnjaka uvesti čitaoce u najvažnija pitanja jevrejskoga života i religije, jevrejske istorije, starije i novije književnosti i pjesništva.

Pregled novoizdanih knjiga i časopisa židovskoga sadržaja na različnim jezicima bit će svakome prijatelju dobroga štiva pouzdani putokaz.

Na koncu slijedi na širokoj osnovci sastavljena statistika, koja će ujedno tvoriti temeljiti priručnik cjelokupnoga duhovnoga gospodarskoga i socijalnoga života jevrejstva naše države.

Stoga je uredništvo almanaha u sporazumu s upravom Saveza Rabina odlučilo, da almanahu doda oglasnik, u kome će naći mjesta imena svih tvrtki, trgovačkih kuća, tvornica, industrijskih i drugih poduzeća, što će uvelike poslužiti interesima trgovine i prometa. Za svaki ovakav oglas, koji će sadržavati ime, adresu, i struku oglasivača ustanovljena je jedinstvena cijena od 100 D. Almanah će izaći u velikoj nakladi, kako bi mu cijena bila umjerena, te tako omogućila svakoj židovskoj kući nabavu ovooga neophodno nužnoga djela.

Uredništvo almanaha se sastoji od slijedećih rabina: dr. L. Fischer, Vršac; dr. Kauffmann, Virovitica i dr. M. Margel, Zagreb. Sve dopise, upite i novčane pošiljke valja slati dru. L. Fischeru, nadrabinu u Vršac.

Odlikovanja. Prema Beogradskim Službenim Novinama od 14. III. odlikovalo je Njegovo Veličanstvo Kralj, dra. Simona Ungara osječkog nadrabina i dra. Hermana Schweigera, nadrabina ortodoksnе općine u Senti kao potpredsjednike Saveza Rabina i dra. Hinka Urbacha, nadrabina ze-

UBERITE SAVEZNI DOPRINOS

munskog, kao tajnika istog Saveza IV. stepenom ordena Sv. Save.

Isto odlikovanje su dobili dr. Alkalay, potpredsjednik crkveno-školske općine sefardskog obreda u Beogradu i dr. Adolf Klein, predsjednik bogoštovne općine u Subotici.

Purimska zabava u Križevcima. Križevačka omladina priredila je u subotu dne 21. marta uspješnu purimsku zabavu. Program bio je ovaj: 1. Purim — deklamirao Vlado Schwarz; 2. Jume, Jume . . . kolo uz pjesmu; 3. Sobarice, izvele Rezika Flesch, Anica Scheyer i Helena Pollak; 4. Mali Paganini, gusle: Zvonko Schwarz, klavir: Branko Grossmann; 5. Mali doktor, izveli Verica Scheyer i Ervin Strauss; 6. Mozart: Menuett, plesale gđice Zlata Goldschmiedt i Marta Weinberger; 7. Purimska priča igrokaz u jednom činu. Sve je plesove uvježbao prof. Vladimir Heruc. Osobito su se svidjele originalne »Sobarice« i »Mali doktor«. Iza programa ušla je u dvoranu povorka lijepih krabulja, a iza toga razvila se uz ples ugodna zabava do kasno u noć.

Iz Makabija. Interesenti za tennis neka se izvole u toku ove nedjelje javiti kod gg. dr. Žige Neumanna ili Alka Kohna (Schotten i drug).

Židovska olimpijada u Beču. Za vrijeme trajanja cionističkog kongresa u Beču priređuje svjetski Savez »Makabi« Židovsku olimpijadu, na kojoj će sudjelovati sva u tom svjetskom savezu začlanjena društva.

Taj je zaključak pao na predlog austrijskog okruga, kojemu je i dana dužnost spremanja propozicija i predradnja.

Kako smo obaviješteni nastupiti će i zagrebački »Makabi« na gimnastičkoj akademiji sa jednom od svojih uzornih točki, te na natjecanju u lakoj i teškoj atletici.

O detaljima, kad budu poznati, izvjestit ćemo.

Jüdische Turn- und Sportzeitung »Hamakkabi«, organ svjetskog Saveza Makkabi izlazi od oktobra pr. god. opet i na njemačkom jeziku u Berlinu. (Na jevrejskom u Jerusolimu, a isto tako i na jidišu, a sprema se i izdavanje na engleskom jeziku).

Izvršno redigovana, brojnim slikama snabdjevena, ta revija može se pretplatiti uz cijenu od 60.— Din. godišnje (od Roš-Hašane 5685.) kod Samuela Deutsch, Zagreb, Miramarska cesta 20. ili izravno Berlin, C. 2. Heiligegeiststr. 52.

VIII. redovita glavna skupština Židovskog gombalačkog i sportskog društva »Makabi« u Zagrebu održavati će se u subotu dne 4. aprila u 8 sati na večer u vijećnici izraelske bogoštovne općine u Zagrebu, Palmotićeve ulica 16. sa ovim dnevnim redom:

1. Otvorenje i pozdrav predsjednika;
2. Čitanje zapisnika VII. gl. sk;
3. Izvještaj tajnika;
4. Izvještaj vodje gimn. i referenta pojedinih sekcija;
5. Izvještaj blagajnika;
6. Izvještaj oružara;
7. Izvještaj časnooga suda;
8. Izvještaj nadzornoga odbora i apsolutorij starom odboru;
9. Izbor novoga odbora;
10. Ustanovljenje visine članarine;
11. Eventualija.

Važni predlozi, koji zasijecaju u bit samoga društva imaju se predati pismeno tajniku društva barem osam dana prije skupštine, a moraju biti poduprti od barem 10-torice redovitih članova.

Predlozi, predani na glavnoj skupštini predsjedniku, moraju isto tako biti poduprti od 10. članova.

Hug Ivri. Dne 23. III. održan je redoviti sastanak, kojemu je prisustvovala većina članova. H. Šlomo Goldberg čitao je 5. pismo A. D. Gordona. H. Steiner čitao je »Novu pjesmu« od Hilela Zeitlina. Na to se nadovezao nevezani razgovor.

Drugo redovito sjelo »Židovskog Omladinskog Kola«. Dne 22. marta održano je veoma dobro posjećeno drugo redovito sjelo Kola. Egon Goldner veoma je informativno predavao o

temi »Uvod u studiranje židovske muzike«, pa je kratko i ozbiljno ocrtao sav materijal ovakovog studija i prikazao glavne momente u razvitku židovske muzike i njezine glavne osobine. Joel Rosenberger održao je referat o aktuelnim događajima u žid. i cion. svijetu. Ovakav će se referat održati redovno na svakom nedjeljnom sjelu. Nakon nekih društvenih obavijesti zaključeno je sjelo u 4 i po sata poslije podne.

Literarni sastanci. U nedjelju, 5. travnja u četvrt na 3 sata održava se plenarni sastanak s dnevnim redom: Pristup Literarnih sastanaka u »Židovsko omladinsko kolo«.

IZ RADNOGA ODBORA SAVEZA ŽID. OMLAD. UDRUŽENJA.

(Zagreb, Ilica 31, III. kat.)

Svima članovima Saveza.

Dragi haverim!

I. Demisije i kooptacija. U Radnom su se Odboru dogodile veće promjene. Na sjednici od 24. III. pimpljene se demisije članova R. O. Egona Goldnera, Josipa Milhofera, Moše Schweigera i Maksa Krautblatta, ali je posljednjemu povjereno vodjenje financijskoga referata, Ureda za nabavu knjiga i briga o stvorenju Izdavačke zadruge sve do Saveznoga Vijeća. Kooptiran je h. Meir Weltmann, koji je preuzeo referat za K. K. L., Saveznu biblioteku i dio organizacionoga referata (kontakt s Vojvodinom).

Prema tome je R. O. S. Ž. O. U. sastavljen ovako: Cvi Rothmüller, predsjednik; Ivo Almuli (Beograd) i dr. Moric Ozmo (Sarajevo), potpredsjednici; Filip Reiner i Oto Zentner, tajnici; Julia Weiner odgojni referent; Meir Weltmann referent za K. K. L. i Sav. knjižnicu; kulturni referat vodi Cvi Rothmüller, financijski referat Maks Krautblatt, organizacioni referat Oto Zentner, sportski referat vodi sportska komisija (Ture Schwarz, Samojlo Deutsch, Dragan Pfeifer i Alko Kohn).

Iako se brojčano R. O. umanjio, nastojat će, da mu se rad intenzivira. U tu je svrhu potrebna pojačana saradnja čitave omladine, koja je dosad malo pomagala rad svoga vodstva. Tražimo od svih članova predanu saradnju, jer je bez nje svako nastojanje R. O. osuđeno na neuspjeh.

II. Rad u ljeti. Dolaskom proljeća treba da se naš rad donekle promijeni. Radu u sobi, sastancima, sjelima, predavanjima i kurzevima neka se pridruže šetnje, izleti, rad u bašti i šport. Svagdje treba da se naprave izletničke grupe (rojevi, kvucot), koje će osim izleta eventualno raditi zajedno u bašti, održavati posebne sastanke itd. Izletima treba posvetiti veliku pažnju: ne smije da bude neuredjena, nepripravljena provala čopora, koji ne osjeća onda nikakvoga veselja i pripadnosti, nego treba da se polazi u manjim grupama (5—10) pod vodstvom nekoga, koji će znati da daje izletu značaj lijepoga doživljaja; koji će prema potrebi znati da ga ispuni pričanjem ili čitanjem. Svakako treba da se pjeva, napose hebrejske, jidiš ili ladino-marševe. Uz saveznu pje-

smaricu vrlo je zgodna pjesmarica Ahdut-Hacofim, koja sadržaje 13 pjesama, a dobije se uz cijenu od 12 Din. kod Misrada, Hana Rothmüller, Zagreb, Palmotićeve ulica 17a.

Gđjegod je moguće, treba uzeti bašte i u njima raditi. Najzgodnije je vrijeme ujutru i predveče, kad se može skupiti i poviše članova.

Jednaka je važnost športa i gimnastike, osobito zbog dobrog uspjeha slet-skih priredaba.

III. XIV. cionistički kongres u Wienu održat će se sredinom augusta. Kako je ovo po svoj prilici posljednji kongres izvan Palestine, a pogotovo ovako blizu nas, te radi presudne važnosti ovoga kongresa (Jewish Agency, metode kolonizacije itd.), potrebno je, da i naša omladina u što većem broju podje u Wien. Zbog toga treba da odmah otpočnu pripreve za ovo: uštednja novca, eventualno uredjenje putne blagajne. Prisustvovanje zasjedanjima kongresa moći će izvršno poslužiti kao praktički kurz iz cionizma, ali u prvom redu za one, koji budu upućeni u cionističku ideologiju i aktuelne probleme našega pokreta. Stoga je potrebno, da odsad najrevnije pratite pisanje naše štampe (»Židova«, »Gideona«, a po mogućnosti i »Jüdische Rundschau« iz Berlina), pa da upoznate sva ta pitanja. Dobro će doći i uredjenje kurzeva o cionističkim problemima.

Već sada treba da počne propaganda za pohod kongresa. Bude li se javio dovoljan broj (u obzir dolazi omladina od 16 godina dalje), moći ćemo pribaviti različne olakšice, a uz dobru organizaciju, bit će taj pohod i doživljaj, koji će ojačati naše savezno jedinstvo.

IV. Ferijalno Sav. naselje održat će se samo onda, ako ne bi kolidiralo s ostalim savezним priredbama, koje padaju u ferije (slet, Sav. Vijeće, pohod kongresa, kemp Hacofea, savezna putovanja). Adresa pripravnoga odbora jest: Leo Weinberger, Wien IX., Sechsschimmelgasse 14, II. 25.

Svakako ćemo se obratiti molbom na različite židovske posjednike, da preko ferija prime manje grupe, pa molimo od svih saveznih članova, da nam pošalju adrese svih njima poznatih židovskih posjednika.

V. Proslava otvorenja žid. sveučilišta. Za proslavu mogu se upotrijebiti članci u ovom broju »Židova«.

VI. Nova savezna udruženja. U Savez su primljena: Žid. oml. udr. Cijon u Brčkome (adresa: Šarika Papo) i Žid. Oml. Kolo u Zagrebu (adresa: Ture Schwarz, Gjorgjićeve ulica 19, II. kat).

VII. Sletske vježbe. Razaslane su proste vježbe za 6. slet, koje su identične beogradskim vježbama. Treba da odmah počnete vježbati, kako bismo dostojno istupali. Osim toga upozoravamo, da društva mogu istupiti uzornim vježbama; ako ih trebaju, neka se na nas obrate.

VIII. Ferijalna putovanja. Molimo udruženja, da nam jave, imaju li u svom mjestu mogućnosti, da u velikim ferijama smjeste savezne članove, koji će im doći u pohode, da razvide njihove prilike i eventualno židovske institucije.

IX. Maturanti. Sva udruženja imaju u roku od dve sedmice poslati popis svojih

maturanata s ovim oznakama: 1. redni broj, 2. ime i prezime i god. rođenja, 3. koju školu svršavaju, 4. čime se naročito bavio i za što se napose zanima, 5. kani li nastaviti studij, 6. ako jest, gdje i što; ako ne, zašto ne i što će biti; 7. ima li interesa za židovski studij i znadu li hebrejski; 8. bi li mu za nastavak studija

bio potreban stipendij i koliko će sredstava dobivati od kuće.

Očekujemo, da će sve tačke ove obavijesti biti tačno izvršene, pa vas pozdravljamo uz šalom.

Radni Odbor Saveza Žid.
Omlad. Udruženja.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael)

Izkaz darova br. 12. za vrijeme od 19. do 26. marta 1925.

OPĆI DAROVI.

Zenica: Rifka Altarac za učinjenu uslugu sa strane Albert Sa'oma	10.—
Kostajnica: H. Lederer	37.50
Zemun: Sakupljeno na svatovima u kući Morica Herzla	60.—
Bijeļina: Purimska akcija sabrano po djacima: Moric J. Perera, Bernat D. Salom, Salamon Musafija, Benjamin Altarac, Elias Kabiljo 240, prof. Š. Pazi 60, Sara Platzner 20, Anica Papo 100	420.—
Sarajevo: N. N. 10, N. N. 25, na Hamiša asar Bišvat daruje Samakovlija 32, N. N. 10, Isak E. Kabiljo Zavidović 50, Barmicva Samakovlija 36, Moise Montilja 30, N. N. 10, Ela Hadži Alkalay na Purim 41, N. N. globa 30	274.—
Bitolj: Na vjenčanju Abr. Išah ubrano	40.—
	841.50

ŠKRABICE.

Derventa: Sara Baruch 25, Vilma Ordentlicher 62, Žid. banka 32	119.—
Dubrovnik: Jakob Montilja	80.—
Zenica: Rafael I. Trinki	89.—
Bijeļina: Jevrejski klub 126, Avram Finci 96, Rifka J. Alkalay 55, Braća Semo 45.25, Josef Perera 44, Mošo Hajon 40, Rafael Levi 30, Josef S. Alkalay 30, Mano Neumann 27.25, Kalmo Baruch 26.50, Bet hakneset 24.25, Arman Grünfeld 11, Kačo M. Alkalay 6.25, Majer Baruch 5, Jakob Perera 2	568.50
Sarajevo: Rahela Albahari 30	30.—
Bitolj: Kehila Š. Levi 50, Kehila Aragon 75, Ozer Dalim 25	150.—
	1036.50

ZLATNA KNJIGA.

Banjaluka: Za upis predsjednika Salamona I. Poljokana prig. boravka g. Pazi Goldmanna daruju: Madame E. 500, prof. Pazi Goldmann 200, dr. J. Laufer 100, S. Kabiljo 100, dr. M. Poljokan 100, dir. Rosenzweig 50, J. Brammer 50, E. Jellinek 50, dr. H. Stern 50, Regina B. Levi 50, Aron A. Salom 50, R. Riemer 30, M. Poljokan 20 1350.—

Zagreb: Izraelitska bog. općina upis prig. otvorenja hebrejskog universiteta u Jerusolimu 20.000.—

Bijeļina: Za upis Zadik Baruch sen. prig. boravka prof. Šalom Pazi Goldmanna i Sara Platzner daruju: Haim M. Papo 1380, Hajim J. Papo 1150, Rahela B. Baruch 500, Avram Finci 500, Salam. J. Levi 300, Hajim Z. Baruch 250, prof. Š. Pazi 200, Mošo Kabiljo 200, Sara Platzner 180, Zadik Baruch sen. 100, Isak Alkalay st. 100, Rifka K. Alkalay 100, Kučo M. Alkalay 100, Muško H. Papo 100, ing. D. Kabiljo 100, Jakob Kabiljo 100, Isak Papo (Papić) 100, Buki Z. Baruch 100, Baro Baruch 50, prof. Salamon Kalderon 50, Moric A. Finci 50, Moric Semo 50, Erna Altarac 50, Mano Neumann 50, Mošo Baruch st. 50, Jakov Semo 50, Sara Danon 40 6.000.—

27.350.—

JAAR JUGOSLAVIJA.

Mitrovica: Žid. oml. kolo 2 masl.	120.—
Novisad: Julius Weiss na ime Simon i Sofija Weiss	100.—

Zenica: Obitelj Papo 1 m. na ime pok. Isidor Levi prig. obljjetnice njegove smrti 60.—

Zagreb: Vera i Lea Licht na ime Ivke Sulić 2 m. 180.—

460.—

TORA DAROVI.

Požega: Felix Schörnjen 200, Bartol Weiss 100 300.—

Stari Bečej: Franc Grünberger 20, Franc Roth 50, dr. Aleksander Nagy 15, Bela Stern 5 90.—

Varaždín: 186.—

Sarajevo: Dr. Žiga Bauer 50, A. Lehr 100, Haim Samakovlija 20, ing. O. Grof 50 220.—

Bitolj: Mošon A. Kamhi 20, Josef J. Kalderon 30, Avram M. Aroesti 10, Jakov Elijau 100, Leon M. Kamhi 20, Isak Levi 25, Bohor Išah 25, Hajim Išah 9, Nisim Mosse 18, Šelomo Kalderon 18, Jakov Moše Aroesti 30, Moše Šelomo 19 324.—

1.120.—

DAROVI ZEMLJE.

Skoplje: Purimska akcija 1533.—

Zemun: Na Berit Mila Benko Semnic 280.—

Novisad: Na Berit Mila u kući Georg Vig daruju Emil Vig 100, Emil Szikla 100, Geza Kaufmann 60, Georg Vig 100; Janos Philipp 20, Gabor Vig 15, Bela Frank 100, Jakob Laszlo 100, Adam Vig 100, Mano Roth 40, Adolf Vig 20, ud. Ignac Vig 50, Emil Vig 50. Na Berit Mila u kući Laszlo Lajos 200, Vilim Locker 100, Fürst Bezalel 50, Balint Kovacs 50, N. Jerković 50, N. Reiner 50, Lajos Schlossberger 50, Mihael Löwinger 50, Vilim Löwinger 50, Josip Weiss 20, Lipot Flesch 100, ing. R. Schwarzkopf 20, Izidor Schreiber 20, Geza Adler 50, N. Hirschenhauser 100, N. Blesing 40. Prigodom Berit Mila u kući dr. Žigmond Handler daruju: dr. Matija Sattler 100, Ungar Isidor 200, Stein E. Schreiber 100, Felix Süsz 100, Adolf Löwy 100, Jenő Bröder 100, Geza Pisker 100, Egon Schwarz 100, Jenő Csernyei 100, dr. Žigmond Handler 500. Prigodom Berit Mila u kući Oskar Rosenberg daruju: Geza Hajos 100, Gabor Fischer Beograd 100, Moises Lipot 100, Vilim Lederer 50, Olga Lederer 50, David Konfino 50, Oskar Rosenberg 50, Marko Bosković 50, Ignac Klopfer 20, Iren Davicin 50, Gabor Fischer 100, Moises Gerson 100. Prigodom Berit Mila u kući Bele Franck 500. 4775.—

Stari Bečej: Jevr. dobrotvorno žensko društvo 250.—

Zagreb: Ašer Kišický prigodom otvorenja univerze 100.—

Žepče: Blanka Kabiljo i Rifka Kabiljo sabrali na Purim 160.—

Varaždín: Kod sprovoda gdja Cecilije Strauss 200.—

Daruvar: Prig. vjenčanja Olga Rochlitz — Ignac Sonnenschein sakupljeno 1170.—

Sarajevo: »Achdus« dio zabave 500, Jevrejski Klub dio Makabi svečanosti 500. Sakupljeno na gl. skupštini Aškenaškog gosp. društva 160, Sakupljeno kod dra. Benau-a na sijelu 500, Mojs Pinto na Hamiša Asar sijelu 50, Salamon Altarac, Jajce 50, Nagodba Sal. Poljokan, Bluka, dir. Kohn, Sarajevo ½ dr. L. Neuer 500, dr. B. — dru. N. — u 100. Ing. H. Meitner umjesto vijenca na odar pok. dra. Glücka 100, u sporu Kamhi-Hirsch-

feld 100, A. Lehr Kondolencija Abinun 50, Jevrejski Klub dio Purimske zabave 500, Sakupljeno u kući žalosti Abinun 116, Sinovi pok. Šelomo Abinuna 50, Sakupljeno u kući Jakob H. Montilja 50, Blanka i Sara Papo, Brčko 20, Odbornici Jevrejskog Kluba 200. 3546.—

Bitolj: Purimska sabirna akcija 1520.—

Skoplje: Na konto kontingenta 5000.—

18.534.—

HAMIŠA ASAR AKCIJA.

Derventa: Provedena po Levi D. Pesah i Klarici Altarac 400.—

Zemun: 270.—

Novisad: 2630.—

Stari Bečej: 450.—

Varaždín: 750.—

Zagreb: privremeni iskaz 200.—

4700.—

DJEČJI SABIRNI ARCI.

Derventa: Beba Hajon i Lenčika Baruch 215, Fredi Kohn i Basch 60 275.—

Dubrovnik: Hajim Hajon 330, Medard Berner 195, Jonatan Saul Reiss 265. 790.—

Zenica: Klarica Levi i Sofija Montiljo 211.25

Zagreb: šandar Rosenberger 130.25

Bijeļina: Prigodom Purima sabrali su: Beata J. Altarac 300, Sal. J. Altarac 32, Rifka S. Finci 30, Estera K. Levi 35, Milo Kraus 49, Rašela J. Altarac 50.50, Rifka S. Montiljo 52, Josef M. Montilja 54.50, Berta Wingter 56, Sida Perera 56.50, Rezika Winter 57.50, David J. Perera 62, Sarika J. Perera 62, Sarika S. Alkalay 63, Klari M. Montilja 64.25, Josef R. Levi 67.25, Rafo J. Alkalaj 69, Izidor J. Perera 71.50, Luna D. Maestro 92.75, Mošo J. Alkalay 107 1161.75

2568.25

DAROVNA KNJIGA.

Sarajevo: Lenka Salom na svadbi 203.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	24.853.75
Iz Srbije	8.567.—
Iz Vojvodine	8.295.—
Iz Bosne	15.097.50

56.813.25

Od 1. oktobra 1924. do 26. marta 1925. unišlo sveukupno Dinara 363.970.75.

Specifikacija darova iskazanih u »Židovu« broj 12:

OPĆI DAROVI.

Koprivnica: Milan Scheyer izgubljena oklada Singer-Scheyer 100, Vilko Scheyer za prodane perece na Purimu 50 150.—

TORA DAROVI.

Koprivnica: Ivo Fuchs 25.—, Stanko Fuchs 25.— 50.—